

**SVERIGES
LANTBRUKSUNIVERSITET**

OM DIKNINGSINTENSITETEN VID DRÄNERING AV ÅKERJORD

Resultat av fältförsök med olika dikesavstånd

III. Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län

THE INTENSITY OF DRAINAGE ON AGRICULTURAL LAND

Results of field experiments with different drain spacings

III. The counties of Jönköping, Kronoberg, Kalmar and Gotland

Gösta Berglund, August Håkansson och Janne Eriksson

**Institutionen för markvetenskap
Avd. för lantbrukets hydroteknik**

**The Swedish University of Agricultural Sciences
Dept. of Soil Sciences
Division of Agricultural Hydrotechnics**

**Rapport 122
Report**

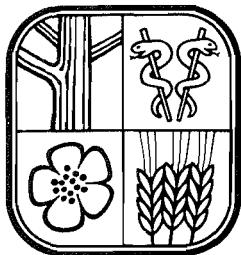
Uppsala 1980

ISSN 0348-1816

ISBN 91-576-0624-2

**SVERIGES
LANTBRUKSUNIVERSITET**

OM DIKNINGSINTENSITETEN VID DRÄNERING AV ÅKERJORD

Resultat av fältförsök med olika dikesavstånd

III. Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län

THE INTENSITY OF DRAINAGE ON AGRICULTURAL LAND

Results of field experiments with different drain spacings

III. The counties of Jönköping, Kronoberg, Kalmar and Gotland

Gösta Berglund, August Håkansson och Janne Eriksson

**Institutionen för markvetenskap
Avd. för lantbrukets hydroteknik**

**The Swedish University of Agricultural Sciences
Dept. of Soil Sciences
Division of Agricultural Hydrotechnics**

**Rapport 122
Report**

Uppsala 1980
ISSN 0348-1816
ISBN 91-576-0624-2

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sid.
INLEDNING	1
FÖRSÖKENS UTFORMNING	1
NÅGRA KOMMENTARER TILL RESULTATREDOVISNINGEN	3
RESULTAT AV ENSKILDA FÖRSÖK	6
Jönköpings län	8
23. Lidhult	8
24. Åby	14
Kronobergs län	20
25. Ingelstads lantbruksskola	20
26. Ryssby lantbruksskola	25
Kalmar län	29
27. Ekerum	29
28. Walstad	35
29. Vindö	40
Gotlands län	46
30. Lyrungs	46
31. Lövsta	54
32. Svie	59
SAMMANFATTNING	65
LITTERATURFÖRTECKNING	68

INLEDNING

Dikningsintensiteten regleras genom valet av dikesdjup och dikesavstånd. Dikesdjupet är den primära faktorn, eftersom det är bestämmande för hur djupt den utförda dikningen maximalt kan sänka grundvattenytan. Med avtagande genomsläpplighet hos jorden minskar följsamheten mellan dikesdjup och grundvattenstånd och dikesavståndets betydelse kommer mera i förgrunden. Dikesdjupets storlek begränsas vidare ofta av möjligheterna att få avlopp för vattnet. Under våra förhållanden blir därför dikesavståndet i många fall det viktigaste instrumentet vid reglering av dikningsintensiteten.

I det följande lämnas resultat från 10 försök i Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län med prövning av olika dikesavstånd. Försöken har sammanställts var för sig utan övergripande bearbetning. Man får på så sätt ett antal lokaler inom det aktuella geografiska området beskrivna samt deras reaktion på variationen i dikesavstånd. Detta ger bättre relief åt den undersökta frågan och större möjligheter till slutsatser för tillämpningen än vad en övergripande allmän sammanställning skulle ge. Resultaten har tidigare publicerats i årliga redogörelser (Håkansson et al.), där framförallt utförda observationer vid behov mera utförligt kommenterats.

Vid studiet av resultaten bör man vara medveten om svårigheterna att genomföra försök med prövning av olika dikningsintensiteter. Dikningsåtgärderna ingriper mångsidigt i odlingsförutsättningarna och ger anpassningsfördelar ifråga om växtodlingens inriktning och driftens uppläggning, som inte kan fångas i fältförsök. Avkastningsresultaten säger sålunda långtifrån allt som är av betydelse och bör beaktas i sammanhanget. Stort avseende måste bl.a. fästas vid observationerna över upptorkning och markbärighet. Den mekaniserade jordbruksdriften kräver god framkomlighet samt jämn och snabb upptorkning.

En snabb upptorkning ger förutsättningar för en tidigare sådd. Eftersom det inte varit möjligt att tillämpa olika såtider i de här aktuella försöken, har denna effekt inte kunnat registreras i skörden (se Håkansson 1961, sid. 32 ff). Försök i Mellansverige visar att varje dags försening av sådden i förhållande till bästa såtid givit en minskning av skörden med 50-60 ske/ha (Fergedal 1971). Motsvarande resultat från sydvästra Finland anger siffran till 65 ske/ha (Köylijärvi 1975).

Resultat från institutionen för växtodling anger bortfallet vid försenad sådd i början av vårbruket, till i medeltal 15-20 kg/dag för korn och 35-40 kg/dag för havre (Larsson, 1979). Förlusterna blir allt större, ju längre våren framskrider.

FÖRSÖKENS UTFORMNING

Den tillämpade försöksmetodiken har tidigare ingående behandlats (Håkansson 1961). För en snabb orientering lämnas dock här en kortfattad översikt över försökens uppläggning.

Försöken har med undantag för försöket vid Lidhult utformats som s.k. bandförsök eller i vissa fall senare omformats till sådana. I dessa uttages skörderutorna i långsmala parceller parallellt med grenledningarna. Betraktar man parceller med lika läge i förhållande till dikena såsom tillhörande samma "försöksled", kommer varje dikesavstånd att bestå av två block. Principskissen i fig. 1 visar sålunda ett försök med 3 upprepningar av de två

ingående dikesavstånden samt 6 samparceller av varje "försöksled". Den på så sätt erhållna detaljerade beskrivningen av skördekurvan mellan dikena lägges sedan till grund för bedömningen av dikningens verkan. Någon direkt jämförelse mellan skördevärdena från olika dikesavstånd göres sålunda ej.

Planen i fig. 1 visar den vanliga utformningen av ett bandförsök. Vid otillräcklig areal ingår i vissa fall endast två upprepningar av det större dikesavståndet. Några av försöken har ursprungligen utformats för skörd enligt den äldre försöksmetodiken med parcellerna lagda tvärs över dikena och sedan omäändrats till bandförsök. Dikningen kan därför i vissa fall vara mindre väl anpassad till bandförsökstekniken. Sådana exempel föreligger i försöken 27 Ekerum, 30 Lyrungs och 31 Lövsta. I försöket 30 Lyrungs har den äldre försöksuppläggningsen därjämte bibehållits parallellt med bandförsökstekniken, så att försöket samtidigt skördats på två sätt.

Försöket 23 Lidhult har enbart skördats enl. den äldre försöksmetodiken. Parcellerna tages ut tvärs över dikena och summerar upp den totala effekten av ett dike, varefter direkta jämförelser mellan skördevärdena vid de olika dikesavstånden göres.

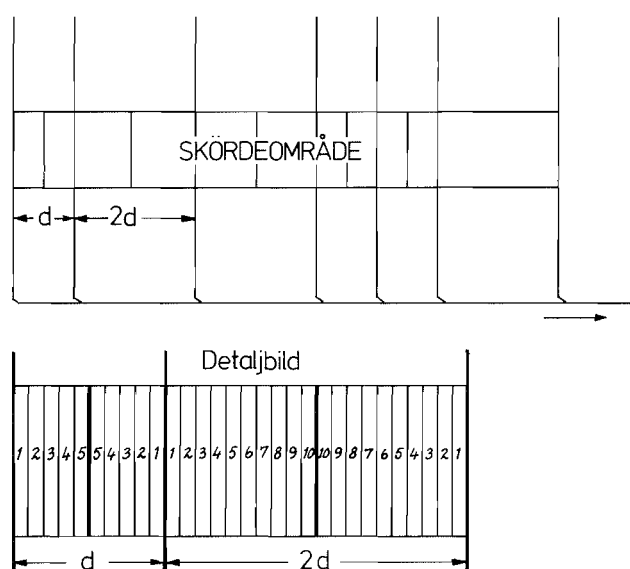

Fig. 1. Plan över försök med olika dikesavstånd, s.k. bandförsök

NÅGRA KOMMENTARER TILL RESULTATREDOVISNINGEN

Försökens geografiska belägenhet. Försöksplatsernas belägenhet anges bl.a. med två koordinater, vilka hänför sig till Rikets nätsystem 2,5°W Stockholm. Rikets nät finns angivet på den Topografiska kartan över Sverige med svarta koordinatvärden i kartramen. De för försöksplatserna upptagna koordinatvärdena anger mitten av skördeområdet med en noggrannhet av ca 50 m.

Jordarten har bestämts genom slammingsanalys. Därvid har mullhalten erhållits ur glödgningsförlusten efter korrektion för vattenbortgång enl. Ekström.

Genomsläpplighet har bestämts dels enligt borrhålsmetoden (van Beers 1958) och dels på utstansade 10 cm höga proppar av 7 cm diameter (Andersson 1955). Därvid har i vissa fall från varandra ganska avvikande värden erhållits. Borrhålsmetoden ger i första hand uttryck för den i dikningssammanhang betydelsefulla horisontella genomsläppligheten (Reeve & Kirkham 1951). Mätningar på vertikalt utstansade proppar ger den vertikala genomsläppligheten och belyser dess variation med djupet i profilen. Man erhåller ett mera representativt värde på genomsläppligheten, om den jordvolym som engageras vid mätningarna inte är alltför liten. Den ojämförligt största jordvolymen engageras vid mätningar enligt borrhålsmetoden, som också uppvisar den största reproducerbarheten hos de erhållna mätvärdena.

Mätningarna enligt borrhålsmetoden har utförts i ett antal borrhål - i regel 4-10 stycken - fördelade inom försöksområdet. Halva antalet borrhål har haft ett djup på 1.2 meter och halva antalet ett djup på 2.0 meter. Flera av försöksfälten i denna redogörelse har dock haft grunda och steniga profiler som omöjliggjort en regelrätt borrning och mätning.

Vid mätning enligt borrhålsmetoden måste fritt vatten finnas i marken som det borrarade hålet når ned i. Sedan grundvattnet fyllt ut hålet och kommit till jämvikt, länsas hålet från vatten och stighastigheten i hålet mätes. Det erhållna genomsläpplighetsvärdet är representativt för horisonten mellan grundvattenyta och hålbotten. Man kan genom mätning vid olika grundvattenstånd bestämma genomsläppligheten på olika djup i profilen.

Nederbörd. Nederbördstabellerna har framställts med ledning av data från Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts (SMHI:s) nederbördsstationer. Beroende bl.a. på den aktuella stationens avstånd från försöket anger mätvärdena mer eller mindre väl nederbördens storlek på försöksplatsen. Vissa kompletterande nederbördsmätningar under vegetationsperioden har därjämte utförts av försöksvärdarna.

Upptorkning och markbärighet. Observationer över upptorkning och markbärighet har i första hand utförts i samband med de tidiga vårarbetena, vid skörden samt vid tiden för höstplöjningen. Detta ger en viss slumpmässighet i bedömningen. Det kan sålunda ha inträffat perioder med skillnader i markbärighet mellan försöksleden utan att detta blivit noterat, på grund av att dessa infallit mellan de nämnda huvudperioderna för observation. Vidare har den aktuella grödan ett visst inflytande. En våt vårperiod upplevs mindre besvärande om fältet bär en vattenförbrukande vall än om det skall tillbrukas för vårsådd. Det anförda förklarar varför i vissa fall nederbördsrika år kan passera utan att upptorknings- eller markbärighets-

skillnader framträtt eller observerats, medan sådana skillnader i andra fall noterats under betydligt torrare förhållanden. Observationerna speglar sålunda i första hand hur försöksfältet med de där provade dikningarna fungerat under den växtodling som bedrivits. För närmare studium av faktorer som påverkar markens bärkraft hänvisas till Eriksson (1957 och 1967).

Skörderesultatens redovisning och bedömning. I bandförsöken görs som tidigare framhållits inte någon direkt jämförelse av skördevärdena mellan de på fältet inlagda olika dikesavstånden. Man studerar istället den erhållna skördekurvan mellan dikena. Detta görs för varje dikesavstånd för sig. Resultaten delges dels i tabellform med angivelse av skördens variation mellan dikena (från dike till mittlinjen mellan två diken) och dels i form av därur beräknade samband mellan dikesavstånd och avkastning. Man kan i de redovisade tabellerna avläsa om det erhållits någon skördenedsättning mellan dikena och denna skördenedsättnings storlek. Där anges även regressionskoefficienten för skördekurvan, utjämnad till funktionen $y = Dx^3$, samt koefficientens signifikans. Ingen eller liten skördenedsättning mellan dikena tyder på möjligheter att öka dikesavståndet, om detta bedömes riktigt även med hänsyn till andra faktorer än avkastningen. Vid stor skördenedsättning kan det vara lämpligt att minska avståndet. Den närmare bedömningen av detta görs lämpligen med hjälp av de beräknade sambandskurvorna mellan dikesavstånd och skörd. Dessa anger den ändring i skördens storlek som erhålles vid en minskning av dikesavståndet. Sådana sambandskurvor har upprättats med ledning av resultaten från varje på fältet utlagt dikesavstånd.

Dessa kurvor kan med fördel utnyttjas vid kalkyler över lönsamheten av en mer eller mindre intensiv dränering. Man lägger då i samma diagram in en kurva över sambandet mellan dikesavstånd och kostnad. Sådana kostnadskurvor har emellertid inte inlagts i diagrammen över de erhållna sambanden mellan dikesavstånd och skörd, på grund av att kostnadskurvorna skulle äga en ganska begränsad tidsmässig giltighet. Samtidigt som de också skulle utgöra en alltför snäv bedömningsgrund, som lätt kunde föra till vilseledande slutsatser. Dikningsåtgärderna ingriper såsom tidigare nämnts mångsidigt i odlingsförutsättningarna, vilket givetvis måste beaktas för att komma till en riktig slutsats vid en lönsamhetsbedömning.

För att ge läsaren en uppfattning om hur sambandet mellan dikesavstånd och kostnad gestaltar sig har några kurvor som visar årskostnaden per hektar för grenledningar vid olika dikesavstånd införts i fig. 11. Om årskostnaden per hektar uttrycks i skördeenheter och axelskalorna i övrigt göres helt lika, vilket här är fallet, kan kostnadskurvan direkt jämföras med sambandskurvorna över dikesavstånd och skörd. Bäst göres detta om kostnadskurvan överföres på ett genomskinligt papper. Diagrammen kan då läggas över varandra och förskjutas i förhållande till varandra så att relationen mellan kurvorna i olika lägen kan studeras närmare (se Håkansson 1961, sid. 32).

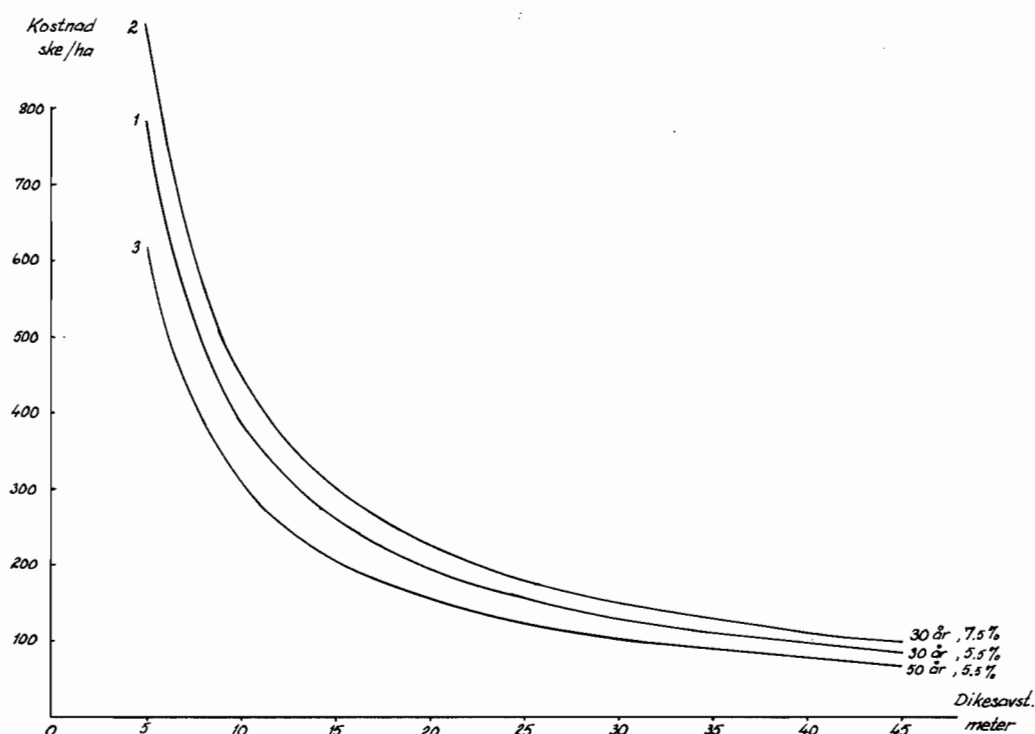

Fig. 11. Årskostnader omräknade till ske/ha för grenledning vid olika dikesavstånd.

Förutsättningar:

Kurva 1: 30 års avskrivning och 5.5 procents ränta

Kurva 2: 30 " " " 7.5 " "

Kurva 3: 50 " " " 5.5 " "

Anläggningskostnaden per meter grenledning har satts till 3.10 kr och skördeenheten har värderats till 0.50 kr.

Sedan kurvorna konstruerats, med 1972 års priser som grund, har det allmänna kostnadsläget stigit. Men eftersom både anläggningskostnaden och skördeenheten stigit i pris, kommer de relationer som kurvorna åskådliggör att förändras obetydligt. Dessutom får det anses fördelaktigt att använda samma bedömningsmall för hela försöksserien, även om kostnader och priser undergår förändringar under den tid bearbetning och publicering pågår. Denna mall är ju dock endast en bland många som kan konstrueras utifrån andra och lika adekvata utgångspunkter. Någon omräkning och nykonstruktion av diagrammet har därför inte ansetts befogad.

För kurvorna i fig. 11 gäller, att kostnadsstegringen i en viss punkt är omvänt proportionell mot dikesavståndet i kvadrat. Fördubblar man dikesavståndet så sjunker kostnaden till en fjärdedel. En ökning av dikesavståndet från t.ex. 14 till 16 m ger sålunda samma kostnadsbesparing som en ökning från 28 till 38 m. Detta bör man ha i åtanke vid studiet av försöksresultaten och möjligheterna att förbilliga dräneringen. När man kommit upp till dikesavstånd av 25 m och däröver är kostnadsbesparingen vid en ytterligare ökning inte så framträdande längre. Däremot stiger riskerna ur odlings- och skötselsynpunkt med de svagt dränerade mittområdena mellan dikena, om inte genomsläppligheten är mycket hög. Detta framgår tydligt i

utförda försök, där även extremt stora dikesavstånd ingått. De svagt dränerade mittområdena blir bestämmande ur brukningssynpunkt och fältet kommer närmast att fungera som om det vore odikat.

För närmare information i alla frågor rörande försökens uppläggning, bearbetning och värdering hänvisas till Håkansson (1961).

RESULTAT AV ENSKILDA FÖRSÖK

De här redovisade dräneringsförsöken är belägna dels på sydsvenska höglandet och vid östersjökusten och dels på Öland och Gotland. Jordarten i försöken på höglandet utgöres av mager moränjord, issjösediment eller myrjord. I kustlandet är försöksjordarna styva leror. - Ölands och Gotlands jordar varierar i grovlek från sandjord till styva leror. Berggrunden utgöres av kalkberg. Jordarna är genomgående kalkrika. Detta gäller inte bara fastmarksjordarna utan även myrarna.

På sydsvenska höglandet ligger försöken 23 Lidhult, 24 Åby, 25 Ingelstads lantbruksskola och 26 Ryssby lantbruksskola. Nr 28 Valsta och 29 Vindö återfinns i Östersjöns kustland i nordöstra delen av Småland. Nr 27 Ekerum är beläget på Öland och 30 Lyrungs, 31 Lövsta och 32 Svie på Gotland.

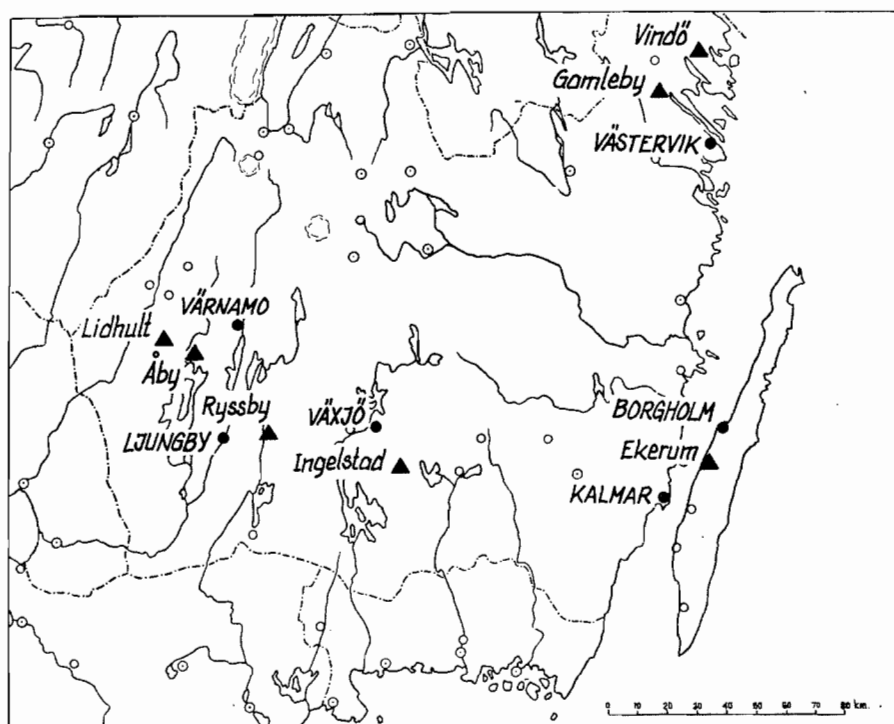

Fig. III. Översikt över försöksfältens belägenhet i Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län.

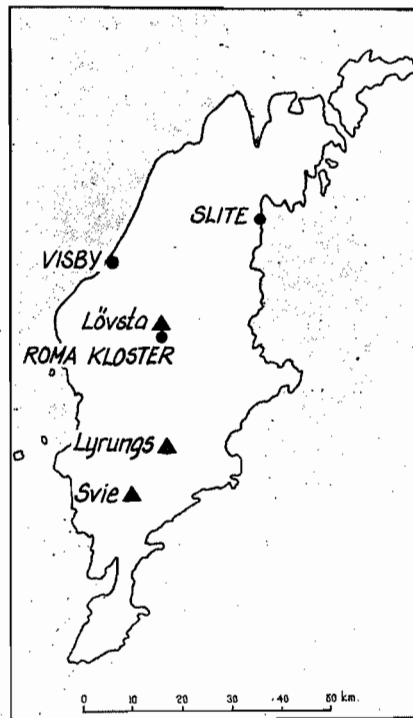

Fig. IV. Översikt över försöksfältens belägenhet på Gotland.

23. Lidhult, Reftele s:n, Jönköpings län

Försöksfältet som utgöres av en nyodlad högmosse, är beläget 28 km V om Värnamo och ca 2.5 km S om Reftele kyrka. Lägeskoordinaterna utgör 6339500/1365100.

Försöket upptar dikesavstånden 12, 18 och 24 m med ett ursprungligt dikesdjup på 1.10 m. Det är utlagt enligt den äldre försöksmetodiken med parceller vinkelrätt mot dikena. Varje försöksled återkommer i sex upprepningar. Försökets utformning framgår närmare av fig. 23:1.

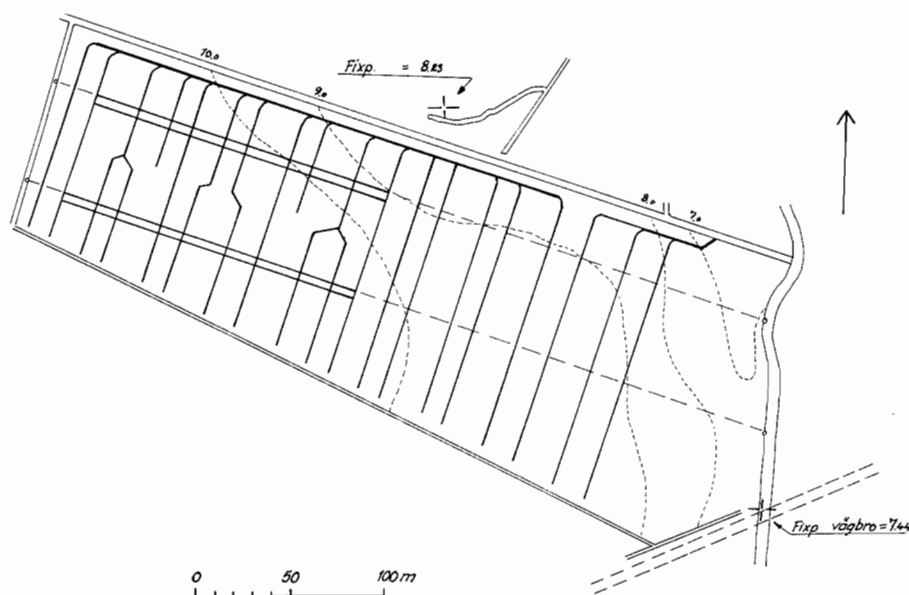

Fig. 23:1. Plan över täckdikningsförsök vid Lidhult, Jönköpings län.
Dikesavstånd 12, 18 och 24 m.

Markförhållanden och topografi. Försöksfältet utgör en del av en högmosse. Den uppodlades åren 1950 och 1951. Försöksdikningen anlades i anslutning till uppodlingen. Jordarten var då en oförmultnad vitmosstorv. Materialvolymen är mycket liten, i profilens övre del mindre än 10 volymsprocent. Vissningsgränsen ligger ungefär vid 18 volymsprocent. Vid dränering till en meter bortgår vatten motsvarande c:a 20 volymsprocent (Figur 23:2). Även i avdränerat tillstånd innehåller profilen alltså stora mängder vatten. I bearbetat skick har jorden karaktären av torvströ, den är lös och svår att hantera. Mossen var delvis så lös då den dikades att dräneringsrören (tegelrör) måste läggas på underlag av bräder. I och med dikningen uppstod stora sättningar i marken, främst i området inom ett par meter på vardera sidan om diket. Där uppgick ytsänkningen året efter dikningen till ungefär 20 centimeter.

Halva fältet har i stort sett burit vall under hela försöksperioden medan den andra halvan under en stor del av försökstiden hållits i öppet bruk (8 år av 16). Inom den del av fältet som legat i öppet bruk uppgick ytsänkningen under de fyra första åren i medeltal till hela 8.5 centimeter per år. Den har sedan avtagit och var under perioden 1964-76 i medeltal 3.9 centi-

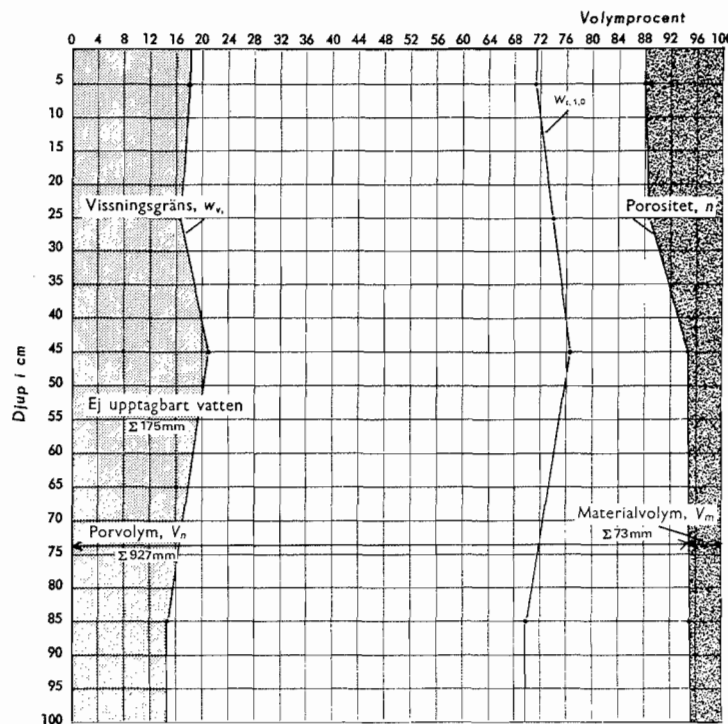

Fig. 23:2. Lidhult nr 1, 1964. Volymsdiagram som utvisar hur porositeten n och vissningsgränsen w_v varierar med djupet i profilen. Dessutom har en s.k. avsugningskurva $w_t 1.0$ inritats, vilken anger den vattenhalt som profilens lager skulle anta vid ett vattenavförande tryck på 1.0 meter vattenpelare (normalt dräneringsdjup). Profilen karaktäriseras av mycket hög porositet (927 mm) och en mycket stor mängd upptagbart vatten (695 mm), vilket är typiskt för mulljordar.

meter per år. Totalt har ytsänkningen inom denna del av fältet från det att mossen odlades upp år 1950 till kontrollavvägningen 1976, uppgått till c:a 118 centimeter, vilket innebär ett genomsnittsvärde på 4.5 centimeter per år.

Den del av fältet som burit vall under hela försöksperioden har haft något mindre ytsänkning. Ytsänkningen uppgår här till i medeltal 3.4 centimeter per år för tiden 1950-76.

23. Lidhult, Jönköpings län

Ytsänkningen har även haft inverkan på dräneringsledningarnas höjdlägen både absolut sett och i förhållande till markytan. Vid dikningen 1950 lades diken på c:a 110 centimeters djup. Vid kontrollavvägning 1976 befanns dikesdjupet vara endast c:a 60 centimeter. Som tidigare nämnts hade markytan totalt sjunkit 118 centimeter under samma tid. Hälften av den totala ytsänkningen är alltså beroende av förändringen i den övre metern och den andra hälften har sin orsak i förändringar i marken under denna nivå.

Några direkta genomsläpplighetsmätningar har inte gjorts. Vissa slutsatser kan emellertid dras ur grundvattenståndsmätningar som utförts. Det visar sig att den grundvattenbåge som utbildas mellan diken, utjämnas mycket sakta även vid så litet dikesavstånd som 12 meter. Långa tider av året ligger grundvattnet högt - inom 40 centimeters djup. Under regnperioder uppstår lätt ytvatten t.o.m. rakt över diken. Genomsläppligheten får därför anses vara mycket låg.

Nederbörd, upptorkning och markbärighet. De redovisade nederbördssiffrorna i tabell 23:1 hänför sig till nederbördsstationen F 703 St. Segerstad, belägen 2 km SV om försöksfältet. Stationens årsmedelnederbörd för perioden 1931-60 utgör 892 mm. Under de 15 år, då observationer över upptorkning och markbärighet utförts, utgör årsmedelnederbörden 927 mm. De 13 skördeårens medelnederbörd uppgår till 906 mm. Detta antyder att försöksperioden varit något nederbördsrikare än normalt; fyra av 16 år har nederbörden överstigit 1000 mm.

TABELL 23:1 LIDHULT, JÖNKÖPINGS LÄN
NEDERBÖRD, UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET
NEDERBÖRDSSTATION F 703 ST. SEGERSTAD

NEDERBÖRD, MM											GRÖDA	UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET	
ÅR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	ÅRET		VÅR	HÖST
52	47	40	66	57	146	75	140	48	60	766	Havre	-	bb
53	64	64	93	104	179	179	40	158	58	1046	Havre	-	bb
54	26	108	79	99	118	201	163	101	89	1182	Blandsäd		bb
55	20	133	18	72	28	120	88	21	150	758	Havre	-	bb
56	27	39	41	111	190	73	85	30	106	828	Vall I	-	-
57	23	33	68	92	163	180	178	57	101	1093	Vall II	bb	bb
58	39	86	63	153	143	41	88	24	118	997	Vall III	b	b
59	65	15	53	94	21	30	75	39	61	605	Havre	-	-
60	31	36	61	123	132	29	63	134	129	886	Blandsäd	-	bb
61	46	67	83	246	73	116	186	164	72	1212	Blandsäd	-	bb
62	85	76	39	86	182	80	30	35	67	906	Blandsäd	-	bb
63	64	68	111	87	196	68	104	147	41	942	Vall I	-	b
64	56	39	54	110	62	75	123	72	132	790	Vall II	-	
65	72	44	65	137	59	152	41	59	125	897	Vall III	-	b
66	56	76	65	63	67	65	93	93	99	867	Vall IV	inga obs.	
67	63	41	65	44	96	102	202	48	86	993	Vall V	-	b
MEDELNEDERBÖRD, F 703 ST. SEGERSTAD (1931-60)													
	51	52	67	102	116	91	89	71	78	892			

- = ingen skillnad, b = otillfredsställande upptorkning respektive markbärighet över hela fältet, bb = helt oacceptabel upptorkning respektive markbärighet över hela fältet.

23. Lidhult, Jönköpings län

Översikten över upptorkning och markbärighet i tabell 23:1 visar inte på några större skillnader mellan dikesavstånden beträffande dessa faktorer. Detta innebär inte att förhållandena är bra. Tjälén går ur marken sent och upptorkningen blir beroende därav.

Den höga porositeten (= liten materialvolym) gör att marken även i torrt tillstånd är lös och har liten bärförmåga. Jordartens egenskap att hålla stora mängder vatten kapillärt bundet kombinerat med låg genomsläpplighet gör att grundvattenståndet även i samband med måttliga regn kommer att stå högt. Bärigheten är därför ofta så låg att bandutrustning måste användas på traktorn för att fältarbetena skall kunna utföras. Någon radikalt bättre markbärighet har inte erhållits med 12-metersdikningen jämfört med 18- och 24-metersdikningarna.

Dikningsintensitet och skörd. Svårigheterna att få en acceptabel gröda på detta nyuppodlade fält har varit stora. De första två åren (1952 och 1953) såddes havre som gav nästan total missväxt. 1954 besåddes fältet med bland-säd där kornet utvecklades något så när bra. Havren var dålig. Grödan gick dock tillspillo detta år på grund av hög höstnederbörd och dålig markbärighet.

Försöket är utlagt enligt den äldre försöksmetodiken med skörderutorna lagda tvärs över dikena. Se figur 23:1! Försöket har skördats enligt denna under hela försöksperioden. Avkastningsresultatet framgår av tabell 23:2. Skördarna är genomgående låga. Några skillnader i avkastning för de olika dikningarna föreligger inte vad gäller spannmålsgrödorna. Tendensen till högre avkastning i vallarna för de större dikesavstånden är däremot klar. Resultatet gäller den del av fältet som burit omväxlande spannmålsgrödor och vall. På den del av fältet som legat i vall hela försöksperioden har inga försöksskördar tagits.

Tabell 23:2. Lidhult, Jönköpings län. Dikesavståndets inverkan på avkastningens storlek angivet i hundra skördeenheter per hektar.

År	Gröda	Hundra ske/ha dikesavstånd			Relativa tal dikesavstånd			Sign.
		12 m	18 m	24 m	12 m	18 m	24 m	
1955	Havre	6.5	6.8	6.6	100	105	102	-
1956	Vall I	23.2	23.3	22.2	100	100	96	-
1957	Vall II	24.8	24.9	23.7	100	100	96	-
1958	Vall III	24.4	26.7	25.2	100	109	103	-
1959	Havre	10.1	8.1	8.2	100	80	81	+
1960	Blandsäd	22.8	23.0	23.0	100	101	101	-
1961	Blandsäd	13.1	13.5	14.4	100	103	110	-
1962	Blandsäd	6.1	6.1	6.2	100	100	102	-
1963	Vall I	20.7	25.0	26.2	100	121	127	*
1964	Vall II	17.5	20.9	21.2	100	119	121	+
1965	Vall III	10.0	11.1	10.6	100	111	106	+
1966	Vall IV	7.3	8.5	9.0	100	116	123	+
1967	Vall V	8.6	10.0	9.7	100	116	113	-
Medeltal:	Vårsädda (5 år)	11.7	11.5	11.7	100	98	100	-
	Vallar (8 år)	17.1	18.8	18.5	100	110	108	*
	Totalt (13 år)	15.0	16.0	15.9	100	107	106	+

23. Lidhult, Jönköpings län

Sammanfattande synpunkter. Försöksfältet som är beläget på en högmosse, nyodlades 1950 och 1951. I samband med uppodlingen anlades dräneringsförsöket. Jordarten var vid uppodlingen 1950 oförmultnad vitmosstorv med en materialvolym i profilens övre del som var mindre än 10 volymsprocent. Markens genomsläpplighet är låg. Grundvattenytan står normalt högt i profilen. Vid stora nederbördsmängder uppträder lätt ytvatten.

Ytsänkningen som varit stor har bestämts för perioden från uppodlingen 1951 till kontrollavvägningen 1976, d.v.s. för en period på 25 år. Genomsnittligt för hela försöksperioden uppgår den till 4.5 centimeter per år inom den del av fältet där öppen växtodling bedrivits. Dikesdjupet på fältet var ursprungligen 110 centimeter men genom ytsänkningen har det reducerats till inemot hälften.

Försöksskördar redovisas för sammanlagt 13 år. Observationer över upptorkning och markbärighet har utförts sammanlagt 15 år.

Svårigheterna att få en acceptabel växtlighet på fältet har varit stora, speciellt de närmaste åren efter uppodlingen. Den genomsnittliga avkastningsnivån för hela försöksperioden är mycket låg. Några påtagliga skillnader i avkastning mellan de olika dikesavstånden föreligger inte, utom möjligen för vallarna, där de stora dikesavstånden givit något högre skörd än 12-metersdikningen.

Markens höga porositet (ca 90 % i matjorden) medför problem ur bärighets-synpunkt. Låg genomsläpplighet och stor förmåga att kapillärt hålla vatten gör att marken långa tider har grundvattennivån ända uppe vid 30-40 centimeter under markytan. Faller stora mängder regn uppstår lätt ytvatten. 12 meters dikesavstånd har inte förmått att radikalt ändra denna situation till det bättre jämfört med 18- och 24-metersdikningen.

Dikning av en nyodlad torvjord innebär en mycket speciell situation. Avvattningen av området är en förutsättning för övriga åtgärder. Uppodling och dikning kommer att medföra ytsänkningar som ofta är svåra att förutse både vad beträffar storleken på olika delar av fältet och konsekvenser i övrigt för avvattning och odling. I en dylik situation kan det därför vara berättigat att gå fram i etapper. Det mest ändamålsenliga torde vara att göra tämligen djupa utfallsdiken och komplettera dessa med grundare, öppna tegdiken. Först när mossen har sjunkit under ett antal år, förslagsvis 5-10 år, genomför man en täckdikning. Dikesavståndet får då inte vara alltför stort. Täckdikena lägges helst i botten av de öppna tegdikena. Dikesdjupet bör vara minst en meter bl.a. med tanke på den fortgående sättningen.

24. Åby, Torskinge s:n, Jönköpings län

Försöksfältet är beläget 1.5 km norr om Storåns mynning i Bolmen och 4 km SO om Ås kyrka. Lägeskoordinaterna utgör 6330600/1374900.

Försöket upptar dikesavstånden 18 och 36 m med dikesdjupet 0,90 m. Det större dikesavståndet återkommer i två upprepningar och det mindre i tre. Försöket har skördats som bandförsök med fyra samparceller av varje "försöksled" i det större dikesavståndet och sex i det mindre. Försökets utformning framgår närmare av fig. 24:1.

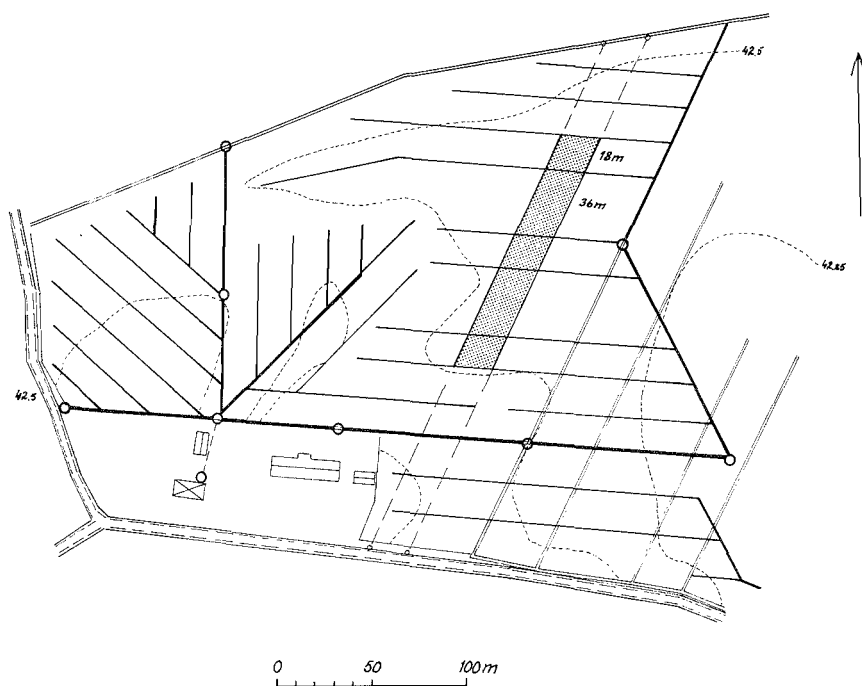

Fig. 24:1. Plan över täckdikningsförsök vid Åby, Jönköpings län. Dikesavstånd 18 och 36 m.

Markförhållanden och topografi. Försöksfältet ligger i en lutning av ca 1:1000. Matjorden utgöres av mullrik lerig finmo och alven av svagt lerig till lerig grovmo (tabell 24:1). Horisonten 30-100 cm i profilen är starkt ensorterad och består nästan uteslutande av grovmo. För en dylik ensorterad jord kan genomsläppligheten med ledning av kornstorleksfördelningen relativt väl skattas med hjälp av halvempiriska formler. Man finner ett genomsläpplighetsvärde av c:a 1 m/dygn.

I nivån 80-120 cm uppgår den enligt borrhålsmetoden till 0.6 m/dygn och i nivån 90-200 cm till 0.4 m/dygn. Resultat av genomsläpplighetsmätningar på utstansade proppar i 10 cm nivåer ned till 1 meters djup framgår närmare av tabell 24:2.

24. Åby, Jönköpings län

Tabell 24:1. Kornstorlekssammansättning och mullhalt

Nivå cm	Mullhalt	Sand	Grovmo	Finmo	Grovmjåla	Finmjåla	Ler
0- 20	8	0	8	31	31	11	11
20- 30	5	1	18	34	23	9	10
30- 50	-	3	84	5	4	-	4
50-100	-	-	88	6	2	1	3
100-150	-	-	57	9	13	10	11
150-200	-	-	24	12	25	19	20

Tabell 24:2. Vattengenomsläpplighet, m/dygn. Mätningar utförda på utstansade proppar (höjd 10 cm, diam. 7 cm).

Djup under markytan									
0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100
0.21	0.24	0.24	0.12	0.21	0.23	0.11	0.15	0.12	0.77

Ur dikningssynpunkt kan genomsläppligheten bedömas som relativt god.

Nederbörd, upptorkning och markbärighet. De redovisade nederbördssiffrorna i tabell 24:3 hänför sig till nederbördsstationen F 705 Dungen, belägen 8 km S om försöksfältet. Stationens årsmedelnederbörd för perioden 1931-60 utgör 735 mm. Under de 15 år observationer över upptorkning och markbärighet utförts, utgör årsmedelnederbörden 773 mm. De 14 skördeårens medelnederbörd uppgår till 775 mm. Den undersökta perioden har sålunda varit något nederbördsrikare än jämförelseperioden 1931-60. (Variationskoefficienten för perioden 1931-60 är 17.6 % d.v.s. en nederbördsmängd mellan 735 ± 129 mm kan anses normal). Omkring hälften av åren har erhållit en årsnederbörd på mer än 800 mm, och endast ett år (1967) har årsnederbörden överstigit 900 mm.

Översikten över upptorkning och markbärighet i tabell 24:3 anger att skillnader i upptorkning förelegat så gott som varje år. Detta är förhållandet främst tidigt på våren, men under 3 år av försöksperioden har skillnader kvarstått också vid tiden för normalt vårbruk. Den variation i grundvattenstånd som en dräneringsledning åstadkommer i markprofilen exponeras mycket tydligt i markytan på denna kapillära jord. Upptorkningen går till relativt stort djup innan skillnaderna i ytan är utjämnade.

Markbärigheten har på jordar av denna typ ett klart samband med dikningen. Vid ett tillfälle under försöksperioden gick potatisgrödan till spillo inom området med stora dikesavstånd på grund av att fältet inte bar maskinerna. I fortsättningen uteslöts den delen av fältet från potatisodling.

TABELL 24:3 ÅBY, JÖNKÖPINGS LÄN
NEDERBÖRD, UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET
NEDERBÖRDSSTATION F 705 DUNGEN

NEDERBÖRDSSTATION F 705 DUNGEN												UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET	
NEDERBÖRD, MM												VÅR	HÖST
ÅR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	ÅRET	GRÖDA		
56	40	36	58	49	138	63	60	28	87	696	Havre	x	-
57	13	30	67	89	121	96	113	30	41	790	Vall I	-	x
58	31	66	66	118	120	31	72	27	96	817	Vall II	-	-
59	91	15	56	76	26	37	67	32	65	612	Havre	-	-
60	39	29	38	103	134	12	56	112	117	763	Korn	x	-
61	48	55	59	154	58	90	89	100	65	835	Vall I	x	-
62	83	80	59	83	171	68	28	38	57	860	Korn	x	-
63	38	26	64	42	150	54	102	144	27	703	Potatis	-	xx
64	40	31	57	76	85	62	93	70	104	661	Havre	x	-
65	61	33	87	157	55	124	39	59	107	856	Vall I	x	-
66	62	46	62	67	82	56	82	86	98	827	Vall II	x	-
67	76	48	64	38	132	101	154	50	74	950	Korn	x	-
68	56	60	68	69	50	27	101	82	39	(740)	Potatis	x	(ej förs.- skörd)
69	36	94	33	23	90	70	23	155	8	646	Havre		
70	94	50	28	150	37	61	159	115	35	835	Korn	x	x
MEDELNEDERBÖRD, F 705 DUNGEN (1931-60)													
	41	42	56	86	94	74	73	59	64	735			

- = ingen skillnad, x = sämre, xx = avsevärt sämre upptorkning och markbärighet vid det större dikesavståndet.

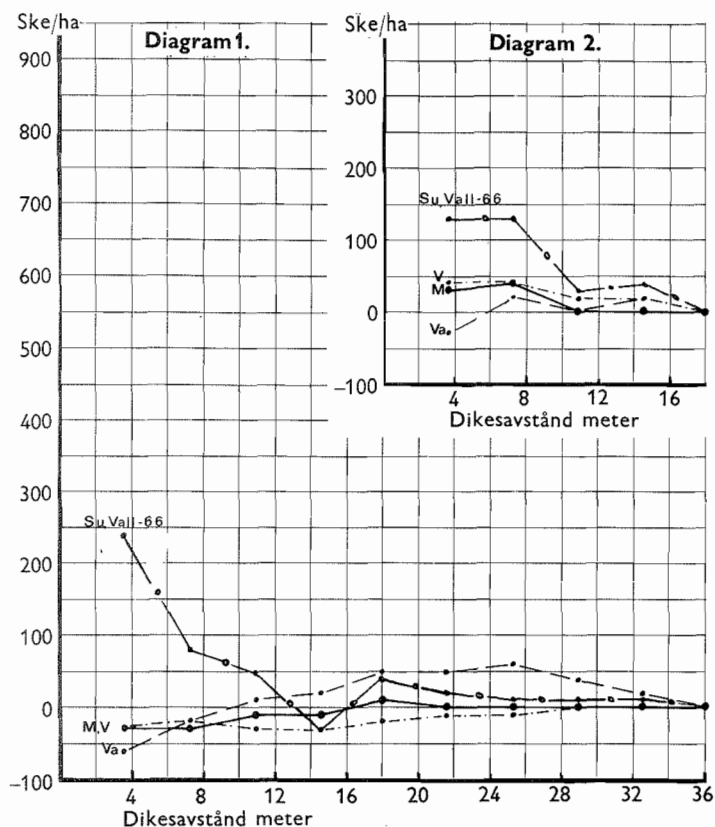
Risken att inte kunna bärga grödan och svårigheter att bekämpa ogräsen var de avgörande faktorerna. På det stora avståndet har också plöjningen varit försvårad på hösten eller vid andra tillfällen med högt grundvattenstånd.

Dikningsintensitet och skörd. Skördens variation inom området mellan dikena kan för enskilda år studeras i tabell 24:4 och 24:5. Trots en till synes jämn jord har beståndet på fältet under flera år varit ojämnt. I vallen har orsaken härtill varit ojämnt bestånd på grund av ytvattensskador. I vårsädesgrödorna har grödan fläckvis varit tunn och dåligt utvecklad på grund av tät såbbädd. Dessa av dikningen oberoende variationer i grödan har lett till stora försöksfel. År med jämn gröda har dikningen kunnat slå igenom. Man har okunnat se en kraftig utveckling invid dikena som i vissa fall lett till liggsäd.

Under den tid försöket skördats har det genomsnittligt inte erhållits någon skördenedsättning mellan dikena. Ser man på de enskilda åren finner man såväl skördenedsättning som skördeökning mellan dikena. I det senare fallet är det dock främst dikesparcellen, som visar avvikande värde. Detta är mest utpräglat i vallen där orsaken är sämre vallbestånd, beroende i sin tur på kraftigt utvecklad insåningsgröda med liggsäd invid dikena. Av vårsådda grödor har havre genomgående visat en skördenedsättning mellan dikena, mest entydigt på det korta avståndet.

Med ledning av skördevärdena har sambandskurvor mellan dikesavstånd och skördeavkastning beräknats och införts, fig. 24:2. Effekten av dikningen har på grund av de ovan relaterade omständigheterna tydligast kommit fram på det korta avståndet och i vårsådda grödor.

24. Åby, Jönköpings län

Teckenförklaring:

- Medeltalskurva (M)
- - - - - Vårsådda grödor (V)
- Vallar (Va)
- Största utslag (Su)

Fig. 24:2. Samband mellan dikesavstånd och avkastning. Diagram 1 har beräknats ur materialet i tabell 24:5 och diagram 2 ur materialet i tabell 24:4. Kurvorna är sammanförda till en utgångspunkt och anger skördeförändringen vid en minskning av dikesavståndet under 36 m (diagram 1) respektive under 18 m (diagram 2).

TABELL 24:4 ÅBY, JÖNKÖPINGS LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 18 METER

ENSKILDA ÅR												
ÅR	GRÖDA	HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA					RELATIVA TAL					REG KOEFF
		DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
56	HAVRE	13.5	12.6	12.7	12.8	12.6	100	93	94	95	93	0.001455**
57	VALL	17.6	20.2	20.3	19.0	18.2	100	115	115	108	103	-0.002044
58	VALL	28.8	30.5	29.8	29.8	31.1	100	106	103	103	108	-0.002660+
59	HAVRE	19.8	19.4	18.8	18.3	17.8	100	98	95	92	90	0.003345**
60	KORN	24.3	26.8	26.9	27.9	26.3	100	110	111	115	108	-0.005035**
61	VALL	24.3	25.7	25.7	26.2	23.9	100	106	106	108	98	-0.001316
62	KORN	13.8	14.0	14.7	14.9	14.4	100	101	107	108	104	-0.001767+
63	POTATIS	94.1	92.9	84.2	88.7	96.1	100	99	89	94	102	0.006464
64	HAVRE	29.1	27.4	27.7	27.6	28.4	100	94	95	95	98	0.001933
65	VALL	26.1	25.2	23.7	26.5	25.9	100	97	91	102	99	0.000475
66	VALL	49.9	50.0	47.0	49.0	47.0	100	100	94	98	94	0.004665+
67	KORN	21.0	20.9	20.1	19.6	20.1	100	100	96	93	96	0.002273+
69	HAVRE	34.7	33.1	30.7	30.2	29.7	100	95	88	87	86	0.009312***
70	KORN	23.8	24.7	25.1	24.6	24.3	100	104	105	103	102	-0.001311
MEDELTA												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
V. GRÖDOR	8	22.5	22.4	22.1	22.0	21.7	100	100	98	98	96	0.001288+
VALLAR	5	29.3	30.3	29.3	30.1	29.2	100	103	100	103	100	-0.000134
TOTALT	14	30.1	30.2	29.1	29.7	29.7	100	100	97	99	99	0.001160

TABELL 24:5 ÅBY, JÖNKÖPINGS LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 36 METER

ENSKILDA ÅR		HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA										MITT	REG	KOEFF
ÅR	GRÖDA	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9				
56	HAVRE	13.7	12.7	12.8	13.0	13.5	14.1	13.8	13.8	13.1	13.3	-0.000076		
57	VALL I	19.2	21.6	22.0	23.7	24.3	23.0	22.9	21.7	22.0	21.8	-0.000497*		
58	VALL II	30.0	29.6	31.3	31.9	32.2	31.0	31.6	30.2	30.6	31.3	-0.000231+		
59	HAVRE	19.7	19.1	19.5	19.3	19.5	19.5	19.2	19.0	19.1	20.1	0.000031		
60	KORN	26.0	26.7	26.3	25.6	28.5	27.0	27.7	28.5	28.3	27.7	-0.000431**		
61	VALL	24.2	25.9	25.9	25.9	24.8	25.0	27.4	25.4	25.1	25.1	-0.000136		
62	KORN	13.5	15.5	15.7	16.1	15.4	16.1	16.0	16.5	16.7	15.0	-0.000389**		
63	POTATIS	91.1	84.8	93.8	86.6	87.1	80.4	87.9	84.4	96.9	89.7	0.000262		
64	HAVRE	28.7	29.1	29.6	28.2	29.4	29.1	28.6	29.7	28.1	30.6	-0.000078		
65	VALL I	25.9	28.9	29.5	28.7	29.0	29.0	26.6	22.6	19.7	21.3	0.000944*		
66	VALL II	49.8	46.6	47.3	44.8	50.2	47.0	46.9	47.3	47.4	46.4	0.000294		
67	KORN	20.2	19.6	18.0	19.6	20.8	19.5	19.0	19.7	19.8	19.0	0.000043		
69	HAVRE	34.7	33.9	33.3	34.0	32.7	32.8	33.8	34.5	35.4	35.1	-0.000025		
70	KORN	23.9	24.6	24.9	24.8	26.0	25.1	25.7	24.5	25.0	25.8	-0.000257*		
RELATIVA TAL														
56	HAVRE	100	93	93	95	99	103	101	101	96	97			
57	VALL I	100	112	115	123	127	120	119	113	115	114			
58	VALL II	100	99	104	106	107	103	105	101	102	104			
59	HAVRE	100	97	99	98	99	99	97	96	97	102			
60	KORN	100	103	101	98	110	104	107	110	109	107			
61	VALL	100	107	107	107	102	103	113	105	104	104			
62	KORN	100	115	116	119	114	119	119	122	124	111			
63	POTATIS	100	93	103	95	96	88	96	93	106	98			
64	HAVRE	100	101	103	98	102	101	100	103	98	107			
65	VALL I	100	112	114	111	112	112	103	87	76	82			
66	VALL II	100	94	95	90	101	94	94	95	95	93			
67	KORN	100	97	89	97	103	97	94	98	98	94			
69	HAVRE	100	98	96	98	94	95	97	99	102	101			
70	KORN	100	103	104	104	109	105	108	103	105	108			
MEDELTAL														
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG	KOEFF	
V. GRÖDOR	8	22.6	22.7	22.5	22.6	23.2	22.9	23.0	23.3	23.2	23.3	-0.000150**		
VALLAR	5	29.8	30.5	31.2	31.0	32.1	31.0	31.1	29.4	29.0	29.2	0.000077		
TOTALT	14	30.0	29.9	30.7	30.2	31.0	29.9	30.5	29.8	30.5	30.2	-0.000039		
V. GRÖDOR	8	100	100	100	100	103	101	102	103	103	103			
VALLAR	5	100	102	105	104	108	104	104	99	97	98			
TOTALT	14	100	100	102	101	103	100	102	99	102	101			

Sammanfattande synpunkter. Försöket har skördats som bandförsök i 14 år och följts genom observationer över upptorkning och markbärighet sammanlagt 15 år. Grödan på försöksfältet har under hälften av försöksåren av skilda orsaker varit ojämn såväl i vårsåden som i vällen. Dessa variationer i grödan har vissa år givit medelvärden som skulle tyda på negativ effekt av dikningen. Under år med jämn gröda och en nederbörd som ställt krav på dränering har dock tydliga positiva effekter okulärt iakttagits och även registrerats i skörden.

Upptorkningen har tidigt på våren genomgående varit senare på det långa avståndet. På våren hinner grundvattenståndet och därmed upptorkningen dock oftast utjämnas till tiden för ett normalt vårbruk. På hösten kan grundvattenståndet under längre perioder stå högt och förorsaka dålig bärighet, tämligen ofta till men för höstarbetena.

Skördenivån har under försöksperioden varierat starkt, t.ex. för vårsäd mellan 13 och 34 dt/ha, med den högsta skörden det torra och varma året 1959.

På en jord med kapillära egenskaper och tämligen god genomsläpplighet erhålles ett tydligt samband mellan dikesavstånd och grundvattenstånd. I skördeavkastningen har dock detta förhållande blivit skymt av andra influenser på beståndet och endast en del år kunnat registrerats. Dikningen bidrar också till tidigare upptorkning och till en varmare jord.

Avslutningsvis kan sägas, att trots små avkastningsskillnader mellan de prövade dikningarna, torde man med hänsyn till vad som i övrigt framkommit i försöket inte vara benägen att ur praktisk odlingssynpunkt rekommendera ett större dikesavstånd än 16-20 m på denna jordtyp.

25. Ingelstads lantbruksskola, Kronobergs län

25. Ingelstads lantbruksskola, östra Torsås s:n, Kronobergs län

Försöksfältet är beläget 20 km SO om Växjö och ca 3 km V om östra Torsås kyrka. Koordinaterna utgör 6290650/1443800.

Försöket upptar dikesavstånden 16 och 32 m med dikesdjupet 0.8 m. Dikesavstånden återkommer i fyra upprepningar. Försöket har skördats som bandförsök med åtta samparceller av varje "försöksled". Försökets utformning framgår närmare av fig. 25:1.

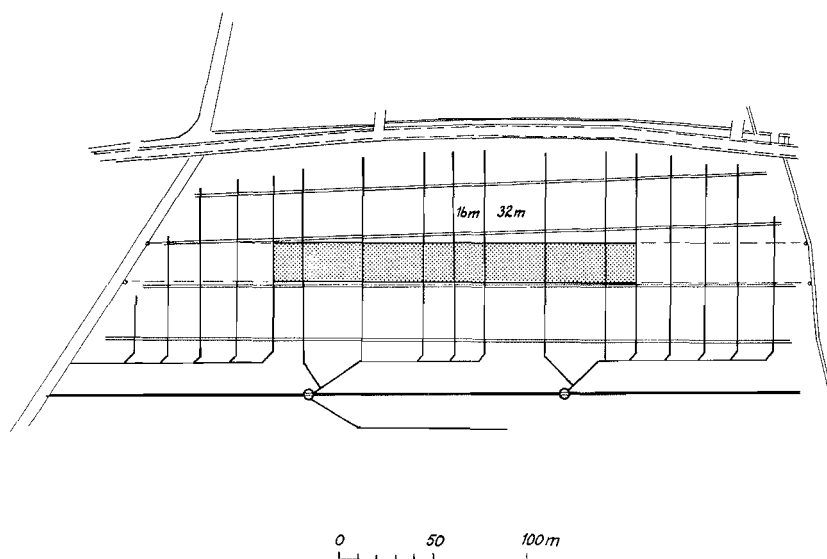

Fig. 25:1. Plan över täckdikningsförsök vid Ingelstads lantbruksskola, Kronobergs län. Dikesavstånd 16 och 32 m.

Markförhållanden och topografi. Försöksfältet ligger praktiskt taget plant. Matjorden utgöres av måttligt mullhaltig svagt lerig finmo och alven av mjälig finmo (tabell 25:1)

Tabell 25:1. Kornstorlekssammansättning och mullhalt

Nivå cm	Mullhalt	Sand	Grovmo	Finmo	Grovmjäla	Finmjäla	Ler
0- 20	4	3	10	42	34	3	4
20- 30	-	2	14	49	31	2	2
30- 50	-	2	13	50	33	1	1
50-100	-	3	15	48	31	2	1

Jorden är starkt ensorterad med 80 % av partiklarna i en fraktion i gränsen mellan mo och mjäla. Den har hög kapillaritet. Profilen har i nivån 30-100 cm en porositet av endast 41 % och företer en tät enkelkornstruktur

25. Ingelstads lantbruksskola, Kronobergs län

med få maskhål och rotkanaler till 50 cm djup och endast ett glest system av tunna sprickor därunder.

Genomsläppligheten är låg i profilen under matjordsdjupet. Enligt borrhålsmetoden utgör den 0.06 m/dygn från 30-110 cm djup. Mätningar av den vertikala genomsläppligheten på utstansade proppar (tabell 25:2) visar något högre värden. Profilutformningen med en lucker matjordsdel på en tät och svår genomsläpplig alv ger mycket liten buffring. Matjorden blir snabbt vattenmättad vid nederbörd och dess avdränning sker huvudsakligen i ytlagret till 30 cm. Detta har också klart påverkat upptorkning, bärighet och skördeavkastning under den gångna försöksperioden. Den allmänna skördenivån är på denna jordtyp låg.

Tabell 25:2. Vattengenomsläpplighet, m/dygn. Mätningar utförda på utstansade proppar (höjd 10 cm, diam. 7 cm).

Djup under markytan									
0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100
1.9	0.64	1.9	0.28	0.54	0.10	0.57	0.19	0.18	1.1

Nederbörd, upptorkning och markbärighet. De redovisade nederbördssiffrorna i tabell 25:3 hänför sig till nederbördsstationen G 617 Ingelstad, belägen på försöksgården. Stationens årsmedelnederbörd för perioden 1931-60 utgör 617 mm. Under de 14 år observationer över upptorkning och markbärighet utförts, utgör årsmedelnederbörden 618 mm. De 14 skördeårens medelnederbörd uppgår till 617 mm.

TABELL 25:3 INGELSTADS LBSK, KRONOBERGS LÄN
NEDERBÖRD, UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET
NEDERBÖRDSSTATION G 617 INGELSTAD

NEDERBÖRD, MM											UPPTÖRKNING OCH MARKBÄRIGHET		
ÅR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	ÅRET	GRÖDA	VÅR	HÖST
54	19	53	72	95	92	77	90	45	75	744	Höstråg	x	x
55	16	112	6	31	58	146	47	13	109	650	Blandsäd	x	-
56	38	29	49	49	94	42	41	25	55	535	Vall I	-	-
57	32	51	35	75	87	68	66	43	37	624	Vall II	-	-
58	24	58	46	70	73	25	41	33	83	641	Vall III	x	-
59	59	8	46	65	20	11	52	25	63	458	Korn	-	-
60	22	53	32	82	142	18	70	88	81	687			
61	28	76	39	192	48	73	70	49	46	727	Korn	-	xx
62	42	48	38	91	158	58	18	40	31	652	Vall I	-	-
63	38	14	64	62	108	57	67	90	10	560	Vall II	x	-
64	21	21	34	75	27	48	68	45	77	448	Vall III	-	-
65	44	32	61	126	41	100	14	64	89	672	Havre	-	x
66	64	56	37	72	44	45	54	59	68	683			
67	66	35	30	33	64	82	70	27	64	629	Havre	x	-
68	32	80	56	78	33	64	64	46	32	619	Vall I	-	-
MEDELNEDERBÖRD, G 617 INGELSTAD (1931-60)													
	35	39	52	74	79	60	59	48	52	617			

- = ingen skillnad, x = sämre upptorkning och markbärighet vid det större dikesavståndet, xx = avsevärt sämre upptorkning och markbärighet vid det större dikesavståndet.

Nederbörden under försöksperioden har således i genomsnitt varit normal. Två år, 1954 och 1961, har varit våtare än genomsnittet och två år, 1959 och 1964 har varit torrare.

Översikten över upptorkning och markbärighet i tabell 25:3 anger, att det större dikesavståndet framträtt genom senare upptorkning under den tidiga våren sammanlagt 6 år av den 15-åriga observationsperioden. Någon egentlig försening av vårbruket har emellertid detta inte förorsakat. En sämre markbärighet vid 32-metersavståndet har noterats 3 år under observationsperioden i samband med höstarbetena på fältet.

Dikningsintensitet och skörd. Skördens variation inom området mellan dikena kan för enskilda år studeras i tabell 25:4 och 25:5.

TABELL 25:4 INGELSTADS LBSK, KRONOBERGS LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 16 METER

ENSKILDA ÅR		HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA					RELATIVA TAL					
ÅR	GRÖDA	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	REG KOEFF
54	HÖSTRÄG	21.8	21.1	19.2	19.4	18.6	100	97	88	89	85	0.008267***
55	BL.SÄD	31.6	31.4	29.9	29.8	29.4	100	99	95	94	93	0.005902***
56	VALL	18.0	18.8	17.8	20.3	21.0	100	104	99	113	117	-0.006155+
57	VALL	20.8	19.5	19.0	18.3	18.5	100	94	91	88	89	0.006406***
58	VALL	31.7	30.0	28.8	27.4	27.2	100	95	91	86	86	0.011826***
59	KORN	19.1	23.3	25.7	25.7	26.6	100	122	135	135	139	-0.019499***
61	KORN	23.7	21.2	20.6	21.9	22.9	100	89	87	92	97	0.003889+
62	VALL	20.5	19.6	18.6	18.1	18.2	100	96	91	88	89	0.006644*
63	VALL	26.2	23.3	22.3	21.9	21.7	100	89	85	84	83	0.011781***
64	VALL	22.7	20.7	20.8	20.1	20.0	100	91	92	89	88	0.006759***
65	HAVRE	33.5	33.3	34.7	33.8	35.0	100	99	104	101	104	-0.003144+
66	HAVRE	22.2	21.9	22.1	21.7	22.0	100	99	100	98	99	0.000674
67	HAVRE	22.2	20.9	20.9	21.7	22.2	100	94	94	98	100	0.000657
68	VALL	40.0	39.1	37.6	36.4	36.1	100	98	94	91	90	0.010438***
MEDEL TAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
V.GRÖDOR	6	25.4	25.3	25.7	25.8	26.4	100	100	101	102	104	-0.001905
VALLAR	7	25.7	24.4	23.6	23.2	23.2	100	95	92	90	90	0.006811***
TOTALT	14	25.3	24.6	24.1	24.0	24.2	100	97	95	95	96	0.003180*

Höstsäd har förekommit endast 1 gång med höstråg 1954. I denna gröda erhöles ett mycket klart samband mellan avkastning och dikesavstånd med 15 % lägre skörd mätt på 16 m-avståndet och 35 % lägre skörd mätt på 32 m-avståndet. I vallen som förekommit 6 av 14 år har skördedepressionen varit i genomsnitt 10 % på korta och 20 % på det långa avståndet. Även i vårsäden har det flertalet år varit en viss skördedepression. Det extremt torra året 1959 erhöles dikesparcellen en mycket låg skörd jämfört med skörden på avståndet i övrigt. Detta berodde enligt iakttagelser på torkan som var mera utpräglad i området närmast dikena. Genomsnittligt för samtliga grödor har skördedepressionen mellan dikena varit c:a 5 % mätt på korta och c:a 13 % mätt på långa avståndet.

25. Ingelstads lantbruksskola, Kronobergs län

TABELL 25:5 INGELSTADS LBSK, KRONOBERGS LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 32 METER

ENSKILDA ÅR												
		HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA										
ÅR	GRÖDA	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG KOEFF
54	HÖSTRÄG	22.2	19.0	17.5	16.5	16.0	15.5	14.8	14.4	13.6	14.7	0.002097***
55	BL.SÄD	31.9	31.5	31.1	30.5	30.6	30.5	30.5	30.9	30.7	30.5	0.000363***
56	VALL	17.7	17.3	16.5	16.3	16.9	17.4	17.2	16.9	15.5	14.7	0.000400+
57	VALL	20.3	18.2	17.6	16.7	16.6	15.9	16.1	15.9	15.4	15.3	0.001242***
58	VALL	32.5	28.9	27.1	26.1	24.5	23.5	23.6	23.5	23.2	22.8	0.002568***
59	KORN	20.8	21.8	24.2	24.4	24.8	24.4	25.2	25.3	25.0	25.1	-0.001203***
61	KORN	24.9	22.4	22.5	24.5	22.0	23.5	23.0	21.7	21.9	22.7	0.000467*
62	VALL	21.2	21.1	18.8	18.0	16.7	16.7	16.4	16.2	16.9	17.3	0.001465***
63	VALL	24.9	22.9	21.8	20.2	21.1	21.3	20.7	20.3	20.7	20.7	0.001098***
64	VALL	21.0	19.2	18.8	19.3	20.0	19.6	19.2	18.7	19.4	19.6	0.000271+
65	HAVRE	34.8	35.2	34.7	35.2	35.5	35.8	33.9	35.5	34.3	36.0	-0.000081
66	HAVRE	22.4	21.3	21.2	21.2	20.3	20.2	20.1	19.8	20.2	20.0	0.000658***
67	HAVRE	23.0	22.2	22.6	21.5	22.7	22.5	21.7	22.2	21.8	22.9	0.000134
68	VALL	41.4	39.2	35.9	35.4	33.0	31.4	30.5	31.0	30.6	30.2	0.003254***
RELATIVA TAL												
54	HÖSTRÄG	100	86	79	74	72	70	67	65	61	66	
55	BL.SÄD	100	99	97	96	96	96	96	97	96	96	
56	VALL	100	98	93	92	95	98	97	95	88	83	
57	VALL	100	90	87	82	82	78	79	78	76	75	
58	VALL	100	89	83	80	75	72	73	72	71	70	
59	KORN	100	105	116	117	119	117	121	122	120	121	
61	KORN	100	90	90	98	88	94	92	87	88	91	
62	VALL	100	100	89	85	79	79	77	76	80	82	
63	VALL	100	92	88	81	85	86	83	82	83	83	
64	VALL	100	91	90	92	95	93	91	89	92	93	
65	HAVRE	100	101	100	101	102	103	97	102	99	103	
66	HAVRE	100	95	95	95	91	90	90	88	90	89	
67	HAVRE	100	97	98	93	99	98	94	97	95	100	
68	VALL	100	95	87	86	80	76	74	75	74	73	
MEDELTAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG KOEFF
V.GRÖDOR	6	26.3	25.7	26.1	26.2	26.0	26.2	25.7	25.9	25.7	26.2	0.000060
VALLAR	7	25.6	23.8	22.4	21.7	21.3	20.8	20.5	20.4	20.2	20.1	0.001473***
TOTALT	14	25.6	24.3	23.6	23.3	22.9	22.7	22.4	22.3	22.1	22.3	0.000912***
V.GRÖDOR	6	100	98	99	100	99	100	98	98	98	100	
VALLAR	7	100	93	88	85	83	81	80	80	79	79	
TOTALT	14	100	95	92	91	89	89	88	87	86	87	

Med ledning av skördevärdena har sambandskurvor mellan dikesavstånd och avkastning beräknats och införts i fig. 25:2. En ökning av avkastningen med minskat dikesavstånd har erhållits. På grund av den låga allmänna skördenivån uppgår denna ökning trots den stora procentuella minskningen av skörden vid ökat dikesavstånd till endast 70 ske/ha och år vid en minskning av avståndet från 32 till 16 meter.

25. Ingelstads lantbruksskola, Kronobergs län

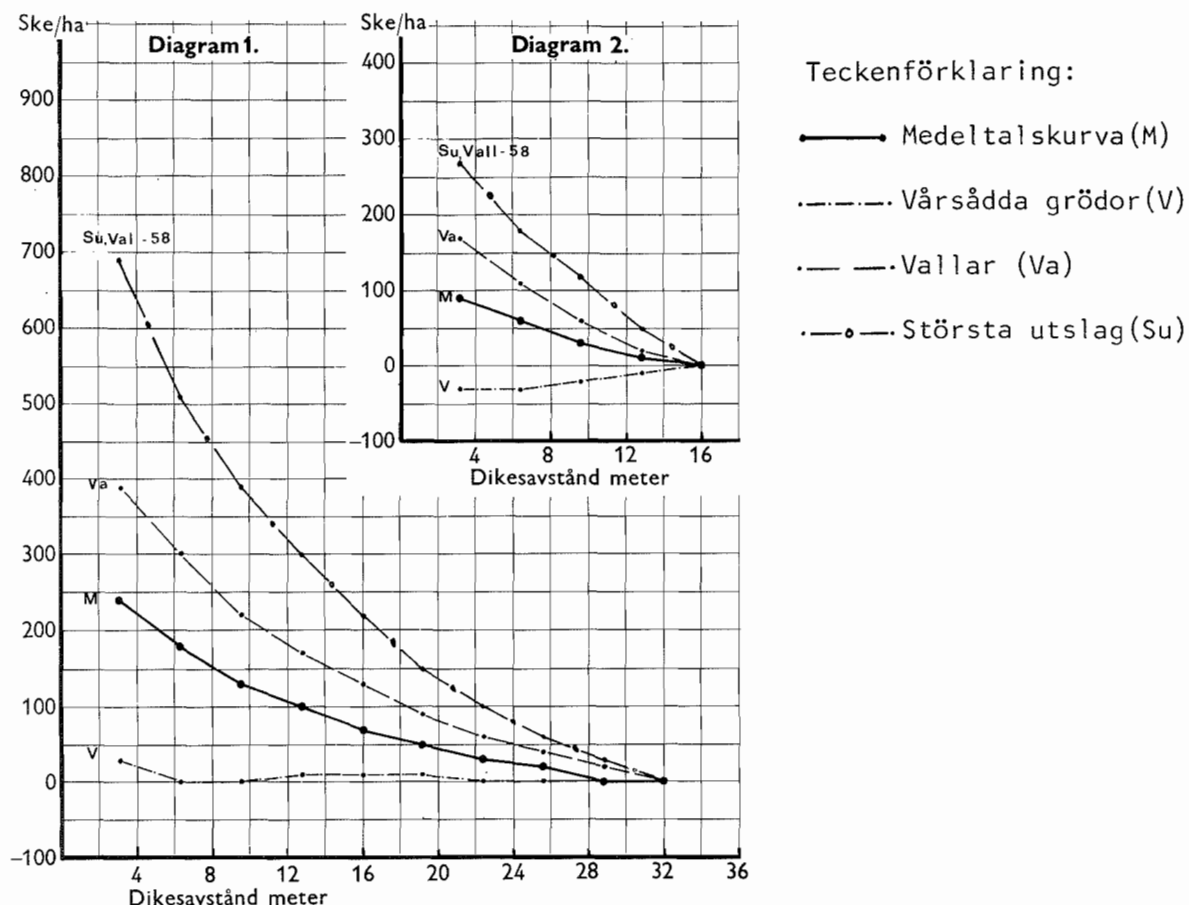

Fig. 25:2. Samband mellan dikesavstånd och avkastning. Diagram 1 har beräknats ur material i tabell 25:5 och diagram 2 ur materialet i tabell 25:4. Kurvorna är sammanförda till en utgångspunkt och anger skördeförändringen vid en minskning av dikesavståndet under 32 m (diagram 1) och 16 m (diagram 2).

Sammanfattande synpunkter. Försöket har skördats 14 år och följts genom observationer under samma tid. Sammanfattningsvis kan sägas, att den medelavkastningsökning (kurva M i diagram 1) som erhöles vid en minskning av dikesavståndet från 32 till 16 meter betalar kostnadsökningen för en sådan åtgärd. Markprofilens byggnad är sådan att det huvudsakligen är de översta 30 centimetrarna som tjänar som utjämnande magasin för nederbörden. Nivåerna därunder har låg genomsläpplighet och litet utrymme för lagring av växttillgängligt vatten. Även relativt små nederbörds mängder förorsakar överskott i matjorden med ansträngd situation för grödan och låg bärighet. För övervintrande grödor blir frekvensen av sådana situationer hög och man får stora skördedepressioner. Jordtyper av detta slag behöver mycket intensiv dränering (10-12 m) men på grund av den låga naturliga bördigheten på detta fält bör man stanna vid ett avstånd av 16 m.

26. Ryssby lantbruksskola, Kronobergs län

26. Ryssby lantbruksskola, Ryssby s:n, Kronobergs län

Försöksfältet är beläget ca 14 km NO om Ljungby och ca 1.5 km SO om Ryssby kyrka. Lägeskoordinaterna utgör 6304900/1400600.

Försöket upptar endast ett dikesavstånd, 32 m, vilket återkommer i tre upprepningar. Dikesdjupet är 0.9 m. Försöket har skördats som bandförsök, med sex samparceller av varje "försöksled". Försökets utformning framgår närmare av fig. 26:1.

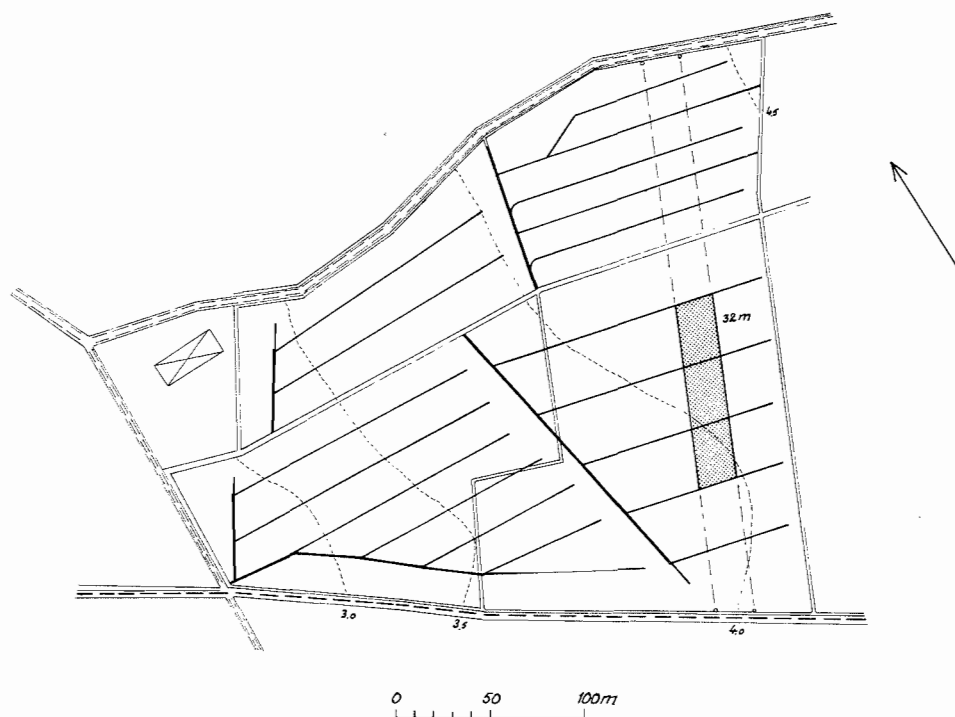

Fig. 26:1. Plan över täckdikningsförsök vid Ryssby lantbruksskola, Kronobergs län. Dikesavstånd 32 m.

Markförhållanden och topografi. Försöksfältet ligger i en lutning av ca 2:1000. Matjorden utgöres av måttligt mullhaltig svagt lerig grovmo och alven av sandig mo (tabell 26:1). I horisonten 50-100 sker en förändring i jordart från sand till mo-mjälä. Som framgår av mätning av genomsläpplighet på utstansade proppar (tabell 26:2), förändras också genomsläppligheten på 70 cm djup från höga värden, 6-7 m/dygn, till relativt låga värden, 0.3-0.5 m/dygn på större djup. Mätning av genomsläppligheten enligt borrhålsmetoden har givit 0.17 m/dygn i nivån 70-120 cm och endast 0.03 m/dygn i nivån 75-200 cm. Buffringsmagasinet är alltså i denna jord begränsat, vilket förklarar iakttagelser om ytvatten under regnperioder trots den goda genomsläppligheten.

26. Ryssby lantbruksskola, Kronobergs län

Tabell 26:1. Kornstorlekssammansättning och mullhalt

Nivå cm	Mull- halt	Sand	Grov- mo	Finmo	Grov- mjäla	Fin- mjäla	Ler
0- 20	5	35	44	3	8	1	4
20- 30	5	34	46	4	6	1	4
30- 50	-	42	51	3	1	0	3
50-100	-	19	52	20	6	1	2
100-200	-	1	12	38	33	8	8

Tabell 26:2. Vattengenomsläpplighet, m/dygn. Mätningar utförda på utstansade proppar (höjd 10 cm, diam. 7 cm).

Djup under markytan									
0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100
	3.9	3.9	4.3	6.3	4.7	5.2	1.4	0.30	0.53

Nederbörd, upptorkning och markbärighet. De redovisade nederbördssiffrorna i tabell 26:3 hänför sig till nederbördsstationen G 609 Åby, belägen ca 10 km NV om försöksfältet. Stationens årsmedelnederbörd för perioden 1931-60 utgör 784 mm. Under de 11 år observationer över upptorkning och markbärighet utförts, utgör årsmedelnederbörden 706 mm. De 9 skördeårens medelnederbörd uppgår till 705 mm. Den undersökta perioden har sålunda varit torrare än jämförelseperioden 1931-60.

TABELL 26:3 RYSSBY LBSK, KRONOBERGS LÄN
NEDERBÖRD, UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET
NEDERBÖRDSSTATION G 609 ÅBY

NEDERBÖRD, MM											UPPTÖRKNING OCH MARKBÄRIGHET		
ÅR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	ÅRET	GRÖDA	VÅR	HÖST
54	20	60	75	105	93	140	115	58	75	879	Höstvete	-	-
55	22	108	18	53	74	108	97	23	108	711	Havre	x	-
56	37	42	62	77	120	59	72	29	79	695			
57	22	38	53	118	132	92	83	41	41	751	Potatis	-	-
58	28	52	56	124	130	25	45	30	102	768	Havre	x	-
59	88	28	46	98	34	25	66	39	67	613	Korn	-	-
60	33	27	45	122	130	14	53	97	107	728	Vall	-	-
61	40	33	56	156	55	83	70	68	65	752	Vall	-	-
62	61	95	52	82	140	73	18	30	36	725	Foderbetor	-	-
63	31	27	52	72	121	50	76	121	19	622	Havre	-	-
64	36	25	48	73	30	74	74	43	90	525	Korn	-	-
MEDELNEDERBÖRD, G 609 ÅBY (1931-60)													
	47	45	60	93	102	78	73	63	68	784			

- = ingen skillnad, x = sämre upptorkning och markbärighet vid det större dikesavståndet.

27. Ryssby lantbruksskola, Kronobergs län

Det har dock förekommit år med extrem nederbörd under sommarhalvåret - se tabell 26:3 - vilket har påverkat gröda och upptorkning. Kornstorlekssammansättningen i matjorden ger emellertid jorden friktionskaraktär, vilket innebär god bärkraft redan vid ringa avdränning.

Enligt observationerna har man inte heller funnit några olägenheter orsakade av dålig bärighet vid arbeten på fältet. Vid ett par tillfällen har man kunnat finna att ett tätare avstånd än 32 m hade givit möjlighet till tidigare sådd.

Dikningsintensitet och skörd. Skördens variation inom området mellan diken kan för enskilda år studeras, tabell 26:4. Någon entydig skördenedsättning har inte erhållits på det undersökta avståndet. Det rör sig här om en grov jord som har ett litet magasin av upptagbart vatten. Fältet blir m.a.o. torkkänsligt. Om man bortser från dikesparceller kan man spåra en tendens till skördeökning från diket ut mot området mitt mellan diken. Det skulle kunna betyda att den svagare avdränningen mitt mellan diken resulterat i något större mängd upptagbart vatten under vegetationsperioden som i sin tur givit något högre skörd. Dikesparcellens högre avkastning kan förklaras med omgrävningseffekten, d.v.s. inblandning av matjord till större djup vilket resulterat i större rot djup och större mängd upptagbart vatten.

TABELL 26:4 RYSSBY LBSK., KRONOBERGS LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 32 METER

ENSKILDA ÅR												
ÅR	GRÖDA	HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA									MITT	REG KOEFF
		DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9		
54	HÖSTVETE	15.6	18.5	18.7	18.8	18.2	17.2	16.8	16.8	17.8	16.3	0.000005
55	HAVRE	26.2	20.7	21.4	21.0	20.8	22.2	23.2	22.3	23.1	23.7	0.000315
57	POTATIS	70.6	66.9	68.3	70.2	68.5	67.4	68.5	68.4	69.0	70.4	0.000091
58	HAVRE	21.0	20.2	19.8	19.5	18.7	19.1	18.2	18.8	19.0	18.9	0.000639***
59	KORN	16.8	14.0	14.7	14.9	15.6	16.3	15.9	16.1	16.6	18.6	-0.000426+
60	VALL	58.6	55.7	56.6	54.1	55.2	57.7	58.3	58.6	59.1	60.4	-0.000495
61	VALL	35.5	35.4	34.6	33.3	34.4	33.2	34.5	34.2	36.3	35.6	0.000150
63	HAVRE	22.3	22.2	23.5	21.8	21.7	23.0	23.7	21.0	21.3	22.5	0.000093
64	KORN	34.2	30.4	31.0	30.5	29.8	30.9	31.9	31.9	31.9	33.2	0.000202
RELATIVA TAL												
54	HÖSTVETE	100	119	120	121	117	110	108	108	114	104	
55	HAVRE	100	79	82	80	79	85	89	85	88	90	
57	POTATIS	100	95	97	99	97	95	97	97	98	100	
58	HAVRE	100	96	94	93	89	91	87	90	90	90	
59	KORN	100	83	88	89	93	97	95	96	99	111	
60	VALL	100	95	97	92	94	98	99	100	101	103	
61	VALL	100	100	97	94	97	94	97	96	102	100	
63	HAVRE	100	100	105	98	97	103	106	94	96	101	
64	KORN	100	89	91	89	87	90	93	93	93	97	
MEDELTAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG KOEFF
V. GRÖDOR	5	24.1	21.5	22.1	21.5	21.3	22.3	22.6	22.0	22.4	23.4	0.000170
VALLAR	2	47.1	45.6	45.6	43.7	44.8	45.5	46.4	46.4	47.7	48.0	-0.000174
TOTALT	9	33.4	31.6	32.1	31.6	31.4	31.9	32.3	32.0	32.7	33.3	0.000065
V. GRÖDOR	5	100	89	92	89	88	93	94	91	93	97	
VALLAR	2	100	97	97	93	95	97	99	99	101	102	
TOTALT	9	100	95	96	95	94	96	97	96	98	100	

26. Ryssby lantbruksskola, Kronobergs län

Med ledning av skördevärdena har sambandskurvor mellan dikesavstånd och avkastning beräknats och införts i figur 26:2. Dessa sambandskurvor visar att avkastningen påverkas obetydligt vid en minskning av dikesavståndet under 32 meter.

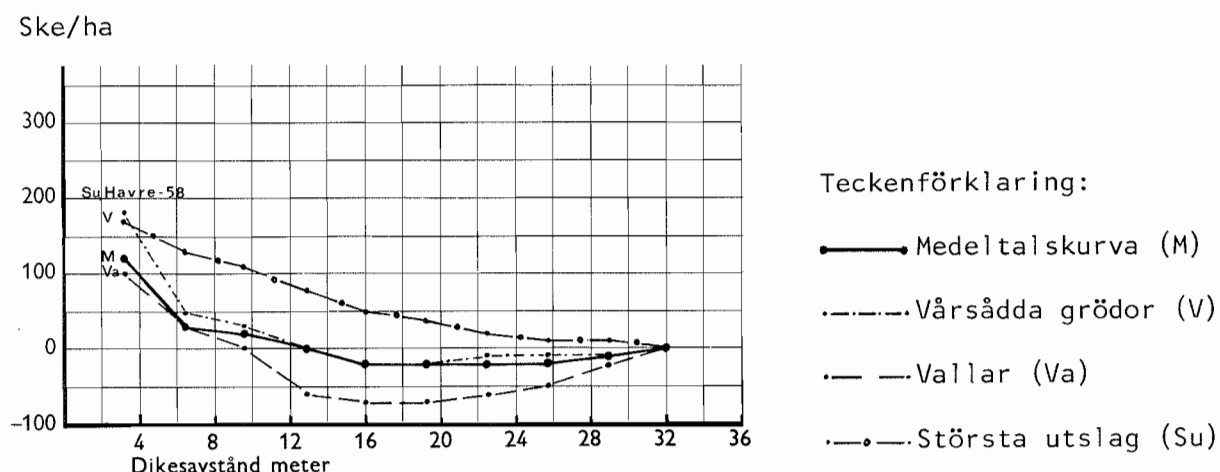

Fig. 26:2. Samband mellan dikesavstånd och avkastning. Diagrammet har beräknats ur materialet i tabell 26:4. Kurvorna är sammanförda till en utgångspunkt och anger skördeförändringen vid en minskning av dikesavståndet under 32 m.

Sammanfattande synpunkter. Försöket har skördats 9 år och följts genom observationer över upptorkning och markbärighet sammanlagt 11 år. Sammanfattningsvis kan sägas att skillnaderna i avkastning mellan olika dikesavstånd är så obetydliga att någon intensifierad dikning ej kan anses motiverad.

Upptorknings-, markbärighets- och bruksförhållandena har oftast fungerat tillfredsställande. Endast vid två tillfällen har en eftersläpning i upptorkning på våren kunnat observeras inom mittområdet mellan diken.

Det rör sig här om en grov jord i profilens övre del, med hög genomsläpplighet men känslig för torka. Profilens djupare delar - under 70 centimeter - är uppbyggd av finare material och är betydligt tätare. Den höga genomsläppligheten i profilens övre del gör marken lätt-dränerad. Ett dikesavstånd på c:a 30 meter torde vara tillräckligt men även erforderligt för att fältet skall fungera i modern maskindrift. Att öka dikesavståndet för att få större mängd vatten kvar till grödorna är ingen gångbar väg. Vill man öka tillgången på vatten till vegetationen får man göra detta med bevattning.

27. Ekerum, Högsrums s:n, Kalmar län

Försöksfältet är beläget 11 km SV om Borgholm. Lägeskoordinaterna utgör 6296000/1546900.

Försöket upptar dikesavstånden 20 och 40 m med dikesdjupet 1.0 m. Det var ursprungligen anlagt enligt den äldre försöksmetodiken med stora skördetvårs över diken som gav ett mått på medelavkastningen för hela dikesavståndet. Försöket ändrades dock efter ett par år så att det även kunde skördas enligt bandförsökstekniken. Här återkommer dikesavståndet i två upprepningar. Försöket har skördats dels i enlighet med den äldre försöksmetoden dels som bandförsök med fyra samparceller av varje "försöksled". Försökets utformning framgår närmare av fig. 27:1.

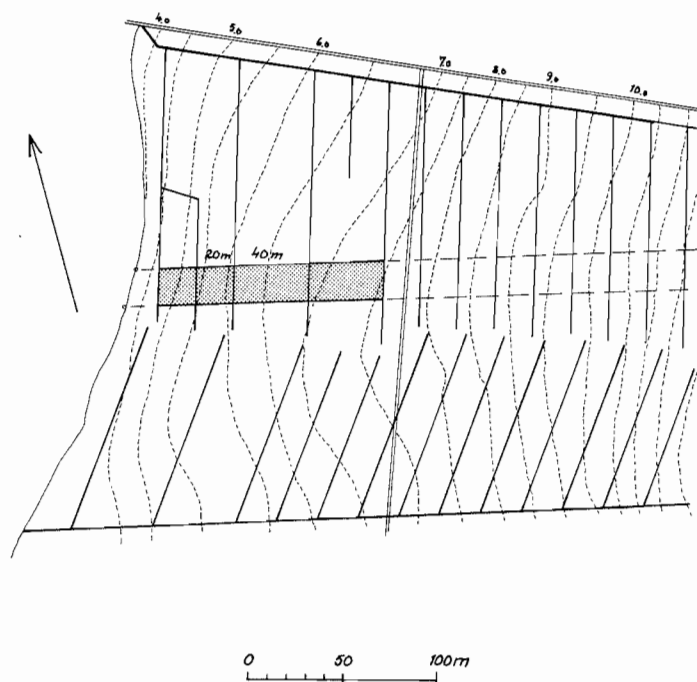

Fig. 27:1. Plan över täckdikningsförsök vid Ekerum, Kalmar län. Dikesavstånd 20 och 40 m.

Markförhållanden och topografi. Försöksfältet ligger i en lutning av ca 23:1000. Matjorden utgöres av något mullhaltig svagt lerig moig sand. Övre delen av alven utgöres av moig sand och nedre delen av sandig mo (tabell 27:1).

Den horisontella genomsläppligheten uppgår enligt borrhålsmetoden till 0.26 m/dygn i nivån 76-115 cm och 0.80 m/dygn i nivån 80-155 cm. Resultatet av mätningar av den vertikala genomsläppligheten på utstansade proppar i 10 cm nivåer ned till 1 m djup, redovisas i tabell 27:2. Dessa mätningar visar på en god genomsläpplighet.

Tabell 27:1. Kornstorlekssammansättning och mullhalt

Nivå cm	Mull- halt	Sand	Grov- mo	Finmo	Grov- mjäla	Fin- mjäla	Ler
0- 20	2	55	32	4	3	1	3
20- 50	-	58	31	5	1	1	4
50-100	-	54	38	3	2	1	2
100-150	-	37	53	3	2	1	4
150-200	-	36	56	3	1	1	3

Tabell 27:2. Vattengenomsläpplighet, m/dygn. Mätningar utförda på utstansade proppar (höjd 10 cm, diam. 7 cm).

Djup under markytan									
0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100
	5.9	8.9	6.3	3.7	2.6	2.0	1.0	1.4	2.5

Nederbörd, upptorkning och markbärighet. De redovisade nederbördssiffrorna i tabell 27:3, hänför sig till den nederbördsstation som finns på gården, H 610 Ekerum. Stationens årsmedelnederbörd för perioden 1931-60 utgör 494 mm. Under de 13 år observationer över upptorkning och markbärighet utförts, ligger årsmedelnederbörden på 559 mm. De 11 skördeårens årsmedelnederbörd uppgår till 572 mm. Försöket är beläget inom ett jämförelsevis nederbördsfattigt område. Under försöksperioden har emellertid nederbörds- mängderna legat över det normala, och fyra år har erhållits mer än 700 mm.

TABELL 27:3 EKERUM, KALMAR LÄN
 NEDERBÖRD, UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET
 NEDERBÖRDSSTATION H 610 EKERUM

NEDERBÖRD, MM											UPPTÖRKNING OCH MARKBÄRIGHET		
ÅR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	ÅRET	GRÖDA	VÅR	HÖST
48	46	27	22	26	140	57	14	16	1	444	Höstråg		
49	29	36	64	35	34	44	15	77	54	406	Höstråg	-	-
50	32	48	28	82	23	44	68	73	55	529	Vall I		
51	17	40	39	35	59	12	10	52	19	437	Höstrybs	-	-
52	40	74	64	28	80	79	162	106	55	783	Höstraps	-	x
53	17	58	85	69	76	61	13	24	22	550	Höstråg	-	-
54	29	36	44	110	84	31	52	51	60	647	Höstrybs	-	
55	11	58	10	39	19	97	19	8	53	406	Höstråg	x	-
56	30	4	63	17	75	80	17	19	44	424	Korn	x	-
57	33	16	42	212	73	88	51	19	13	719	Vall I	-	-
58	59	53	26	66	77	29	62	49	108	732	Vall II	-	-
59	58	0	6	28	10	21	40	43	42	310	Höstraps	-	-
60	19	35	22	122	149	75	85	124	78	883	Höstråg	-	-
MEDELNEDERBÖRD, H 610 EKERUM (1931-60)													
	29	38	37	57	57	49	44	45	40	494			

- = ingen skillnad, x = sämre upptorkning och markbärighet vid det större dikesavståndet.

Översikten över upptorkning och markbärighet i tabell 27:3 visar inte på några nämnvärda skillnader i upptorkning på våren mellan de olika dikesavstånden. Endast vid ett tillfälle har skillnader mellan de prövade dikesavstånden noterats vid tiden för höstarbetena.

Dikningsintensitet och skörd. Försöket har skördats dels enligt den äldre försöksmetodiken redovisat i tabell 27:4 och dels enligt bandförsöksmetoden redovisat i tabellerna 27:5 och 27:6. Av tabell 27:4 framgår att 20-metersdikningen givit i medeltal c:a 200 skördeenheter högre avkastning än 40-metersdikningen vad gäller spannmålsgrödor och höstoljeväxter. Vallarna har i stort sett givit samma avkastning på de båda prövade dikesavstånden.

Tabell 27:4. Ekerum, Kalmar län. Dikesavståndets inverkan på avkastningens storlek. Avkastningen anges i hundra skördeenheter per hektar (H ske/ha).

År	Gröda	Dikesavstånd			Sign.
		20 m	40 m	m _{diff}	
1949	Höstråg	26.9	-0.7	±1.58	-
1951	Höstrybs	29.4	-3.6	±0.64	
1952	Höstraps	48.8	-1.2	±1.98	-
1953	Höstråg	26.4	-4.9	±1.59	+
1954	Höstrybs	51.0	±0	±1.24	-
1955	Höstråg	17.8	-1.9	±0.60	
1956	Korn	25.4	-2.0	±1.01	+
1957	Vall I	16.7	±0	±0.94	-
1958	Vall II	23.6	+0.6	±1.61	-

Medeltal:

Höstsådda grödor (6 år)	33.4	-2.1	±0.76	
Vårsådda grödor (1 år)	25.4	-2.0	±1.01	+
Vallar (2 år)	20.2	+0.3	±0.30	-
Totalt (9 år)	29.6	-1.6	±0.60	

Skördens variation inom området mellan dikena, kan för enskilda år studeras i tabellerna 27:5 och 27:6. Vid 20-metersavståndet har skörden mitt emellan dikena minskat för de höstsådda grödorna med 6 %, men däremot ökat för vallarna med 11 %. Vid dikesavståndet 40 m har genomsnittsskörden för höstsådda grödor sjunkit med 15 %, medan vallarna givit ungefär samma skörd invid dikena och emellan. Genomsnittligt sett har spannmål och oljeväxter reagerat kraftigare för dikningen än vallarna.

TABELL 27:5 EKERUM, KALMAR LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTAND 20 METER

ENSKILDA ÅR												
ÅR	GRÖDA	HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA					RELATIVA TAL					REG KOEFF
		DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
51	HÖSTRYBS	31.6	32.0	32.4	31.8	33.4	100	101	103	101	106	-0.001534+
52	HÖSTRAPS	57.4	55.8	59.0	57.4	54.0	100	97	103	100	94	0.001178
53	HÖSTRÄG	24.9	24.2	23.5	24.1	23.2	100	97	94	97	93	0.001898*
54	HÖSTRYBS	29.8	27.6	28.8	28.8	28.8	100	93	97	97	97	0.000903
55	HÖSTRÄG	17.8	15.9	16.8	17.5	16.1	100	89	94	98	90	0.001231
56	KORN	24.4	24.7	24.7	25.7	25.1	100	101	101	105	103	-0.001211
57	VALL	15.4	14.7	16.1	16.0	16.7	100	95	105	104	108	-0.001664+
58	VALL	22.3	23.9	24.3	25.2	25.1	100	107	109	113	113	-0.003752*
59	HÖSTRAPS	26.2	20.8	21.4	23.0	19.4	100	79	82	88	74	0.006712**
60	HÖSTRÄG	28.3	26.3	27.5	28.2	28.1	100	93	97	100	99	-0.000078
MEDEL TAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	REG KOEFF
H.GRÖDOR	7	30.9	28.9	29.9	30.1	29.0	100	94	97	97	94	0.001480+
VALLAR	2	18.9	19.3	20.2	20.6	20.9	100	102	107	109	111	-0.002736**
TOTALT	10	27.8	26.6	27.5	27.8	27.0	100	96	99	100	97	0.000363

TABELL 27:6 EKERUM, KALMAR LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTAND 40 METER

ENSKILDA ÅR												
ÅR	GRÖDA	HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA										REG KOEFF
		DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	
51	HÖSTRYBS	34.2	33.0	32.0	31.2	30.0	31.6	32.6	29.6	31.2	31.2	0.000442**
52	HÖSTRAPS	60.0	58.8	62.0	58.0	57.4	62.0	57.8	55.4	58.2	56.8	0.000395
53	HÖSTRÄG	26.9	23.3	23.5	22.9	22.8	22.9	22.4	21.0	21.6	21.2	0.000641***
54	HÖSTRYBS	30.4	26.2	26.8	22.8	27.0	24.8	22.2	24.4	23.8	23.4	0.000828***
55	HÖSTRÄG	16.3	15.6	15.1	13.5	15.5	14.9	15.2	15.1	14.6	15.0	0.000151+
56	KORN	24.2	22.3	22.4	23.8	23.1	23.8	22.5	21.6	22.3	21.9	0.000178+
57	VALL	15.0	15.8	14.8	15.1	14.7	15.1	13.9	14.5	15.0	14.0	0.000135
58	VALL	22.2	23.8	23.5	22.7	22.1	23.2	22.9	24.3	24.6	22.8	-0.000115
59	HÖSTRAPS	21.8	13.4	11.6	14.4	14.0	14.2	12.8	16.4	14.4	14.4	0.000576+
60	HÖSTRÄG	28.6	27.4	26.8	27.2	26.7	25.2	23.8	25.5	25.0	23.1	0.000615**
RELATIVA TAL												
51	HÖSTRYBS	100	96	94	91	88	92	95	87	91	91	
52	HÖSTRAPS	100	98	103	97	96	103	96	92	97	95	
53	HÖSTRÄG	100	87	87	85	85	85	83	78	80	79	
54	HÖSTRYBS	100	86	88	75	89	82	73	80	78	77	
55	HÖSTRÄG	100	96	93	83	95	91	93	93	90	92	
56	KORN	100	92	93	98	95	98	93	89	92	90	
57	VALL	100	105	99	101	98	101	93	97	100	93	
58	VALL	100	107	106	102	100	105	103	109	111	103	
59	HÖSTRAPS	100	61	53	66	64	65	59	75	66	66	
60	HÖSTRÄG	100	96	94	95	93	88	83	89	87	81	
MEDEL TAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG KOEFF
H.GRÖDOR	7	31.2	28.2	28.3	27.1	27.6	27.9	26.7	26.8	27.0	26.4	0.000522***
VALLAR	2	18.6	19.8	19.2	18.9	18.4	19.2	18.4	19.4	19.8	18.4	0.000013
TOTALT	10	28.0	26.0	25.9	25.2	25.3	25.8	24.6	24.8	25.1	24.4	0.000386***
H.GRÖDOR	7	100	90	91	87	88	89	86	86	87	85	
VALLAR	2	100	106	103	102	99	103	99	104	106	99	
TOTALT	10	100	93	93	90	90	92	88	89	90	87	

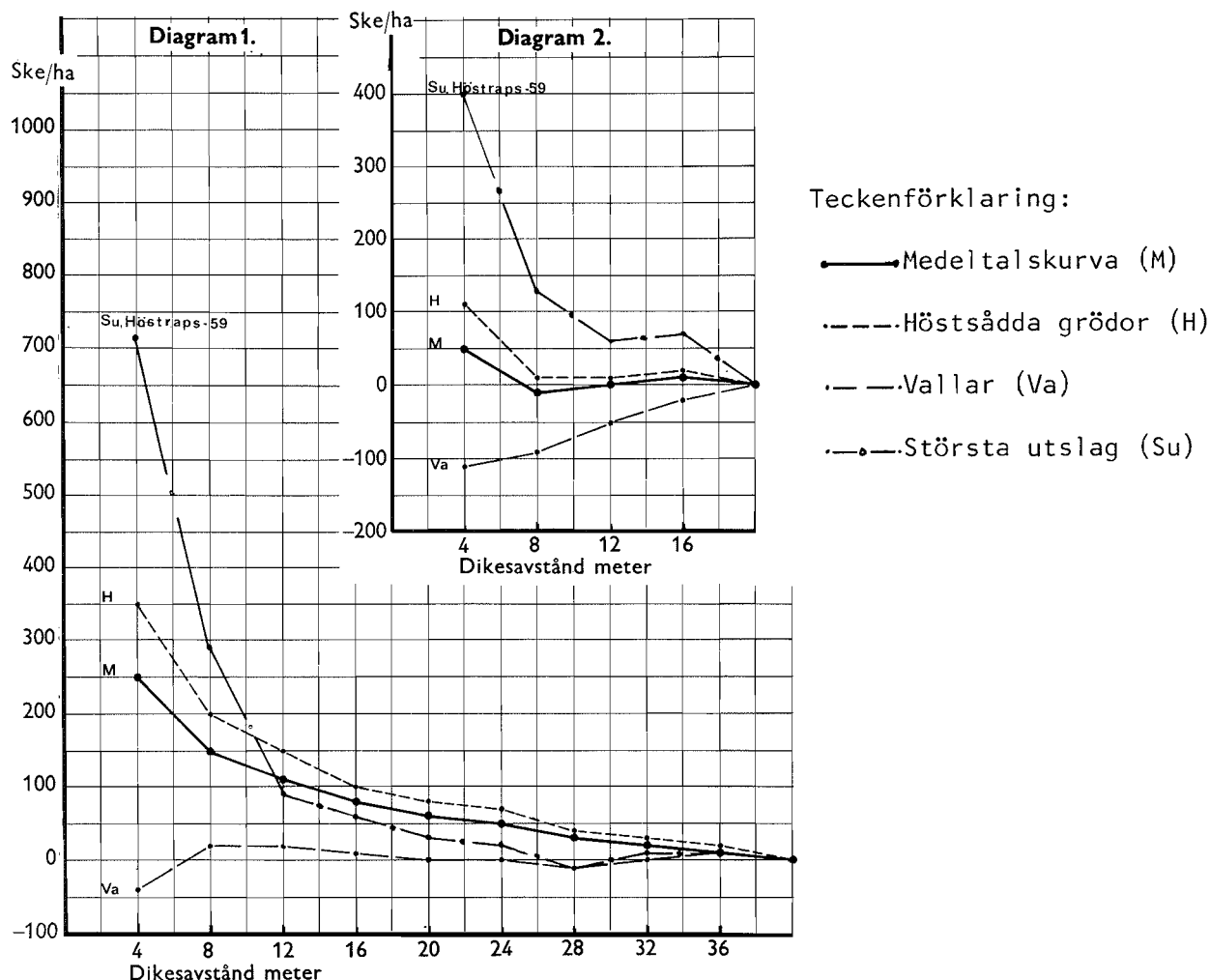

Fig. 27:2. Samband mellan dikesavstånd och avkastning. Diagram 1 har beräknats ur materialet i tabell 27:6 och diagram 2 ur materialet i tabell 27:5. Kurvorna är sammanförda till en utgångspunkt och anger skördeförändringen vid en minskning av dikesavståndet under 40 m (diagram 1) respektive under 20 m (diagram 2).

Skördevärdena ligger till grund för de sambandskurvor mellan dikesavstånd och skördeavkastning som beräknats och införts i figur 27:2. Med minskat dikesavstånd har höstsådda grödor givit skördeökningar, medan däremot vallarna inte påverkats nämnvärt. Enligt diagram 1 i denna figur, skulle en minskning av dikesavståndet från 40 till 20 m öka skörden av höstsådda grödor med 90 ske/ha och år.

Två metoder för avkastningsbestämning i dräneringsförsök har alltså här tillämpats samtidigt i samma försök. Vissa differenser föreligger i skörderesultaten men i stort sett pekar de i samma riktning. En minskning av dikesavståndet från 40 till 20 meter har givit en avkastningsökning i spannmåls- och höstoljeväxtgrödorna, medan vallarna inte har reagerat för denna ändring av dikningsintensiteten.

Sammanfattande synpunkter. Försöket har skördats i 11 år, och följts genom observationer över upptorkning och markbärighet sammanlagt 13 år. Sammanfattningsvis kan sägas att den avkastningsökning som erhållits vid en intensifierad dikning, är betydande vad gäller höstsådda grödor. Fältet har burit vårsäd endast en gång under försökstiden. Även denna korngröda tycktes reagera positivt för en intensifierad dikning. Vallen däremot har inte påverkats nämnvärt av skillnader i dikesavstånd upp till 40 meter.

Upptorknings-, markbärighets- och bruksförhållanden har i stort sett varit tillfredsställande även på det stora dikesavståndet. Bedömningen av vilken dikningsintensitet som skall väljas i ett fall som detta, blir beroende av vilken typ av växtodling man ämnar gå in för. På en så pass grov och torkkänslig jord som det här är fråga om har de höstsådda grödorna stor konkurrenskraft gentemot vårsådda grödor och vallar. Som framgår bl.a. av de här redovisade resultaten är de höstsådda grödorna tacksamma för en relativt intensiv dränering. Större dikesavstånd än 20 meter bör därför inte komma ifråga. Väljer man däremot en växtodling som domineras av vårsådda grödor och vallar, kan man överväga att dika fälten med större dikesavstånd.

28. Valstad, Gamleby s:n, Kalmar län

Försöksfältet är beläget 24 km NV om Västervik och ca 3 km N om Gamleby kyrka. Lägeskoordinaterna utgör 6422300/1534800.

Försöket upptar dikesavstånden 18 och 36 m med dikesdjupet 0.75 m. Det större dikesavståndet återkommer i två och det mindre i tre upprepningar. Försöket har skördats som bandförsök med fyra samparceller av varje "försöksled" i det större avståndet och sex i det mindre. Utformningen av försöket framgår närmare av fig. 28:1.

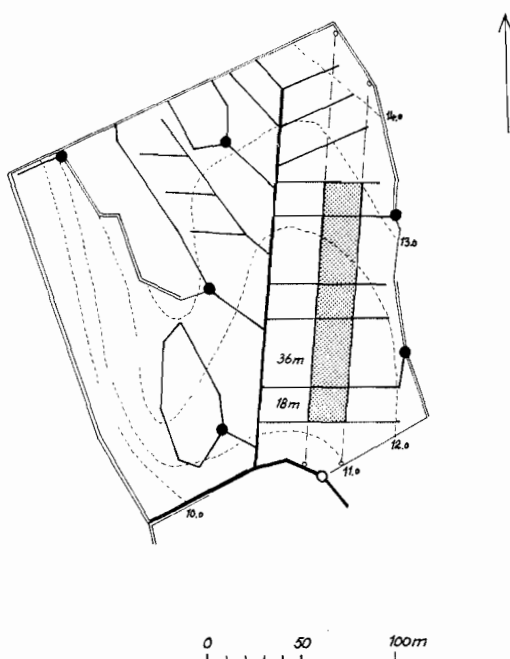

Fig. 28:1. Plan över täckdikningsförsök vid Valstad, Kalmar län. Dikesavstånd 18 och 36 m.

Markförhållanden och topografi. Försöksfältet ligger i en lutning av c:a 14:1000. Matjorden utgöres av måttligt mullhaltig styv lera. Övre delen av allven utgöres av styv lera och nedre delen av mycket styv lera (tabell 28:1).

Tabell 28:1. Kornstorlekssammansättning och mullhalt

Nivå cm	Mullhalt	Sand	Grovmo	Finmo	Grovmjåla	Finmjåla	Ler
0- 20	6	2	6	9	8	10	59
20- 50	-	1	9	16	8	7	59
50-100	-	1	2	5	6	40	46
100-150	-	1	2	2	6	8	81
150-200	-	-	1	5	7	11	76

Genomsläppligheten uppgår enligt borrhålsmetoden till 0.04 m/dygn i nivåerna 52-120 cm och 109-170 cm, samt 0.02 m i nivån 183-280 cm. Resultatet av mätningar av den vertikala genomsläppligheten hos utstansade proppar i 10 cm nivåer, ned till en meters djup, redovisas i tabell 28:2. Samtliga mätningar visar på att markens genomsläpplighet är låg.

Tabell 28:2. Vattengenomsläpplighet, m/dygn. Mätningar utförda på utstansade proppar (höjd 10 cm, diam. 7 cm).

Djup under markytan									
0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100
0.46	0.88	0.067	0.089	0.030	0.034	0.042	0.0060	0.059	0.021

Nederbörd, upptorkning och markbärighet. De redovisade nederbördssiffrorna i tabell 28:3 hänför sig till nederbördsstationen H 712 Överum, belägen ca 8 km NV om försöksfältet. Stationens årsmedelnederbörd för perioden 1931-60 är 586 mm. Under de 12 år observationer över upptorkning och markbärighet utförts, utgör årsmedelnederbörden 612 mm. De 12 skördeårens medelnederbörd uppgår till 604 mm.

Försöket är beläget inom ett område med relativt låg årsnederbörd. Årsmedelnederbörden under försöksperioden har legat något över det normala. Fyra år har erhållits nederbördsmängder över 700 mm.

TABELL 28:3 VALSTAD, KALMAR LÄN
NEDERBÖRD, UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET
NEDERBÖRDSSTATION H 712 ÖVERUM

NEDERBÖRD, MM											UPPTÖRKNING OCH MARKBÄRIGHET		
ÅR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	ÅRET	GRÖDA	VÅR	HÖST
56	30	4	63	17	75	80	17	19	44	424	Vårvete	-	-
57	33	16	42	212	73	88	51	19	13	719	Blandsäd	-	-
58	59	53	26	66	77	29	62	49	108	732	Vall I		-
59	68	22	44	3	8	55	49	39	46	425			
60	15	42	32	108	139	29	99	120	85	777	Höstvete		-
61	23	118	67	79	43	71	36	81	50	623	Blandsäd		x
62	28	30	45	68	101	60	6	41	46	535	Korn	-	x
63	24	22	100	55	129	41	45	119	16	609	Havre	x	-
64	8	25	33	56	21	44	82	28	41	369	Vall I	-	-
65	22	14	56	67	18	73	10	113	106	573	Vall II	-	-
66	54	38	76	73	12	37	64	63	68	652	Vall III	-	-
67	67	60	14	24	110	142	65	43	69	721	Vall IV	-	-
68	32	80	31	113	29	31	59	107	46	665	Höstvete	-	-
69	52	90	3	26	92	20	25	82	28	573	Höstvete	x	-
MEDELNEDERBÖRD, H 712 ÖVERUM (1931-60)													
	32	45	50	70	67	57	53	55	51	586			

- = ingen skillnad, x = sämre upptorkning och markbärighet vid det större dikesavståndet.

Översikten över upptorkning och markbärighet i tabell 28:3, visar inte på några större skillnader mellan olika dikesavstånd i vare sig upp-
torkning på våren eller bärighet på hösten.

Dikningsintensitet och skörd. Skördens variation inom området mellan di-
kena kan för enskilda år studeras i tabellerna 28:4 och 28:5. Utslagen i
försöket är genomgående små och går i olika riktning. Som ett medeltal för
samtliga år och grödor kan en liten skördeminskning noteras mellan dikena
på det stora dikesavståndet.

TABELL 28:4 VALSTAD, KALMAR LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 18 METER

ENSKILDA ÅR		HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA					RELATIVA TAL					REG KOEFF
ÅR	GRÖDA	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
56	VÄRVETE	29.9	28.7	27.6	28.7	29.2	100	96	92	96	98	0.002190+
57	BL.SÄD	36.6	35.8	36.1	35.8	36.3	100	98	99	98	99	0.000999
58	VALL	35.8	37.7	37.8	38.7	35.4	100	105	106	108	99	-0.002217
60	HÖSTVETE	50.9	53.4	52.2	52.4	53.1	100	105	103	103	104	-0.002807
61	BL.SÄD	19.4	19.2	18.4	18.7	20.4	100	99	95	96	105	0.006947***
62	KORN	37.2	37.6	36.3	36.6	38.4	100	101	98	98	103	-0.000039
63	HAVRE	11.8	12.2	11.7	11.9	11.4	100	103	99	101	97	0.000477
64	VALL	25.3	24.4	25.1	25.0	25.2	100	96	99	99	100	0.000185
65	VALL	26.9	26.9	27.0	27.2	27.3	100	100	100	101	101	-0.000609
66	VALL	22.7	23.3	23.5	22.9	24.0	100	103	104	101	106	-0.001609+
68	HÖSTVETE	50.4	50.2	47.8	48.1	47.8	100	100	95	95	95	0.005367+
69	HÖSTVETE	20.4	22.2	20.0	19.2	20.1	100	109	98	94	99	0.002052
MEDELTAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
H.GRÖDOR	3	40.6	41.9	40.0	39.9	40.3	100	103	99	98	99	0.001518
V.GRÖDOR	5	27.0	26.7	26.0	26.3	27.1	100	99	96	97	100	0.000707
VALLAR	4	27.7	28.1	28.4	28.5	28.0	100	101	103	103	101	-0.001066
TOTALT	12	30.6	31.0	30.3	30.4	30.7	100	101	99	99	100	0.000319

Med ledning av skördevärdena har sambandskurvor mellan dikesavstånd och av-
kastning beräknats och införts i fig. 28:2. Skördeavkastningen förändras
ganska obetydligt av ett minskat dikesavstånd. Enligt diagram 1 i denna
figur har en minskning av dikesavståndet från 36 till 18 m givit en genom-
snittlig skördeökning med ca 20 kg/ha och år.

TABELL 28:5 VALSTAD, KALMAR LÄN

SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 36 METER

ENSKILDA ÅR		HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA											
ÅR	GRÖDA	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG	KOEFF
56	VÄRVETE	32.1	30.7	29.9	30.7	32.7	31.3	31.0	31.5	31.3	33.0	-0.000119	
57	BL.SÄD	38.6	36.0	36.8	36.9	34.9	36.1	35.5	36.7	36.0	35.8	0.000391*	
58	VALL	36.4	38.9	36.6	37.6	37.8	35.8	33.6	32.0	31.5	30.3	0.001151**	
60	HÖSTVETE	50.4	50.4	50.3	49.1	50.2	50.1	49.4	49.4	49.4	48.6	0.000251	
61	BL.SÄD	19.7	17.5	17.8	17.5	16.5	17.0	15.5	17.9	17.6	18.7	0.000343+	
62	KORN	36.3	35.8	36.7	36.0	36.8	35.9	37.3	36.4	36.2	34.3	0.000042	
63	HAVRE	11.1	12.2	13.1	12.2	11.0	10.2	11.7	12.6	11.5	10.8	0.000092	
64	VALL	25.9	25.8	26.4	26.1	25.3	25.1	26.0	26.2	26.6	25.0	0.000052	
65	VALL	28.7	28.3	26.2	27.2	26.5	27.2	27.9	27.8	27.8	28.0	0.000117	
66	VALL	23.5	23.0	23.8	24.2	23.6	23.7	22.9	23.4	24.5	24.1	-0.000090	
68	HÖSTVETE	52.1	50.2	50.1	52.7	52.3	53.0	53.4	53.0	51.5	51.6	-0.000315	
69	HÖSTVETE	22.5	21.1	22.0	21.6	21.4	22.5	22.1	23.3	22.9	20.7	-0.000061	
		RELATIVA TAL											
56	VÄRVETE	100	96	93	96	102	98	97	98	98	103		
57	BL.SÄD	100	93	95	96	90	94	92	95	93	93		
58	VALL	100	107	101	103	104	98	92	88	87	83		
60	HÖSTVETE	100	100	100	97	100	99	98	98	98	96		
61	BL.SÄD	100	89	90	89	84	86	79	91	89	95		
62	KORN	100	99	101	99	101	99	103	100	100	94		
63	HAVRE	100	110	118	110	99	92	105	114	104	97		
64	VALL	100	100	102	101	98	97	100	101	103	97		
65	VALL	100	99	91	95	92	95	97	97	97	98		
66	VALL	100	98	101	103	100	101	97	100	104	103		
68	HÖSTVETE	100	96	96	101	100	102	102	102	99	99		
69	HÖSTVETE	100	94	98	96	95	100	98	104	102	92		
MEDELTAL													
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG	KOEFF
H.GRÖDOR	3	41.7	40.6	40.8	41.1	41.3	41.9	41.6	41.9	41.3	40.3	-0.000039	
V.GRÖDOR	5	27.6	26.4	26.9	26.7	26.4	26.1	26.2	27.0	26.5	26.5	0.000151+	
VALLAR	4	28.6	29.0	28.3	28.8	28.3	28.0	27.6	27.4	27.6	26.9	0.000308*	
TOTALT	12	31.4	30.8	30.8	31.0	30.8	30.7	30.5	30.9	30.6	30.1	0.000156*	
H.GRÖDOR	3	100	97	98	99	99	100	100	100	99	97		
V.GRÖDOR	5	100	96	97	97	96	95	95	98	96	96		
VALLAR	4	100	101	99	101	99	98	97	96	97	94		
TOTALT	12	100	98	98	99	98	98	97	98	97	96		

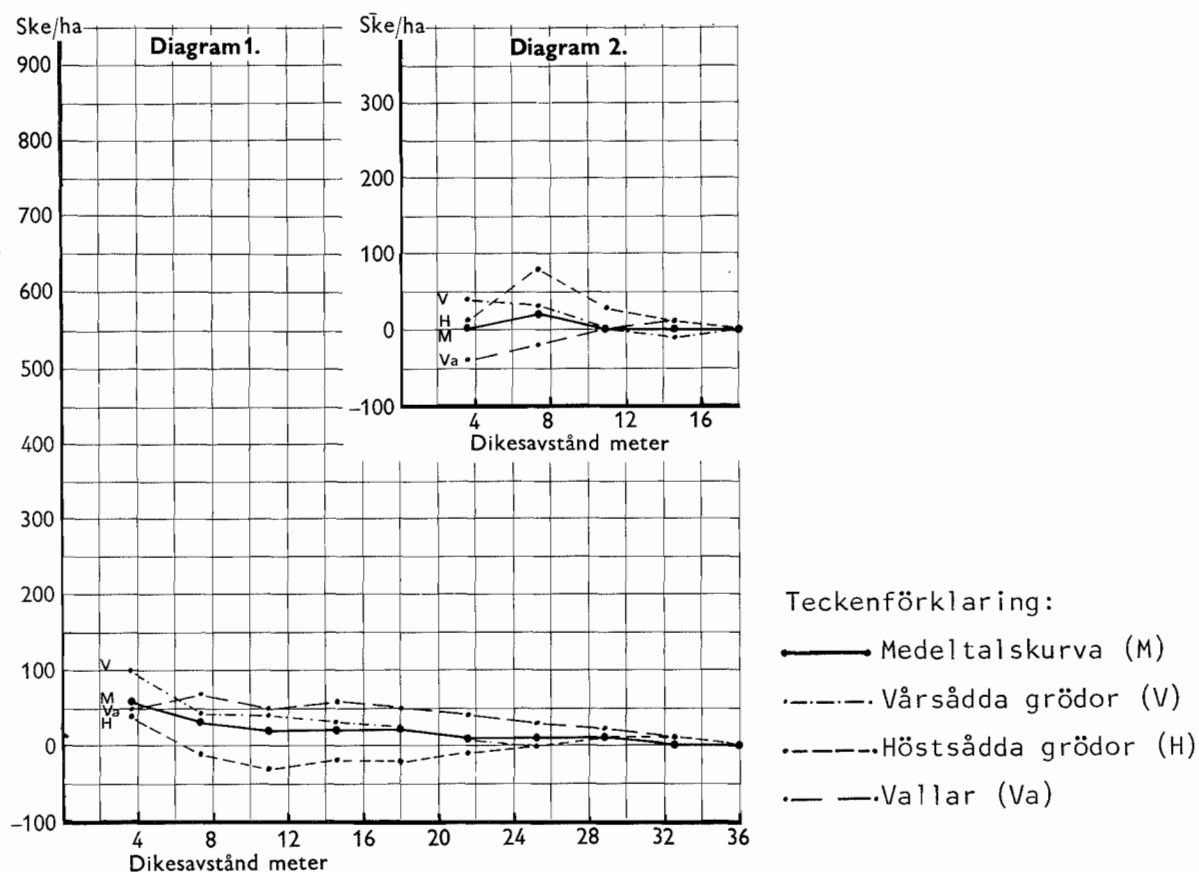

Fig. 28:2. Samband mellan dikesavstånd och avkastning. Diagram 1 har beräknats ur materialet i tabell 28:5 och diagram 2 ur materialet i tabell 28:4. Kurvorna är sammanförda till en utgångspunkt och anger skördeförändringen vid en minskning av dikesavståndet under 36 m (diagram 1) respektive 18 m (diagram 2).

Sammanfattande synpunkter. Försöket har skördats och följts genom observationer över upptorkning och markbärighet sammanlagt 12 år. Sammanfattningsvis kan sägas att den avkastningsökning som erhållits vid en minskning av dikesavståndet från 36 till 18 meter ej uppväger den ökade kostnad som det mindre dikesavståndet innebär.

Upptorknings-, markbärighets- och bruksförhållandena har i stort sett varit tillfredsställande även på det stora dikesavståndet.

Försöksresultaten pekar mot att ett relativt stort dikesavstånd skulle vara tillfyllest i detta fall. För detta talar även det förhållandet att fältet har en ganska god marklutning - c:a 14:1000, varav följer att ytvattenproblem knappast förekommer. Dessutom ligger försöksplatsen inom en relativt nederbördsfattig region. Å andra sidan har vi här att göra med en styv lerjord. Matjorden ligger på gränsen till mycket styv lera och på en meters djup är lerhalten uppe i 80 %. Genomsläppligheten är låg i nivåer där mätningar utförts, d.v.s. ned till c:a tre meters djup. Dessa senare faktorer - den höga lerhalten och den låga genomsläppligheten - gör att man närmast är benägen att rekommendera dikesavstånd omkring 18 meter även om stödet från avkastningsresultaten inte är särskilt starkt.

29. Vindö, Östra Eds s:n, Kalmar län

Försöksfältet är beläget 22 km S om Valdemarsvik och ca 4 km SV om Östra Eds kyrka. Lägeskoordinaterna utgör 6432400/1547300. Försöket upptar dikesavstånden 16 och 32 m med dikesdjupet 0.65 m. Det större dikesavståndet återkommer i två upprepningar och det mindre i tre. Av den ena upprepningen med det mindre dikesavståndet har dock endast halva avståndet utnyttjats för skörd. Försöket har skördats som bandförsök med fyra samparceller av varje "försöksled" i det större dikesavståndet och fem i det mindre. Försökets utformning framgår närmare av fig. 29:1.

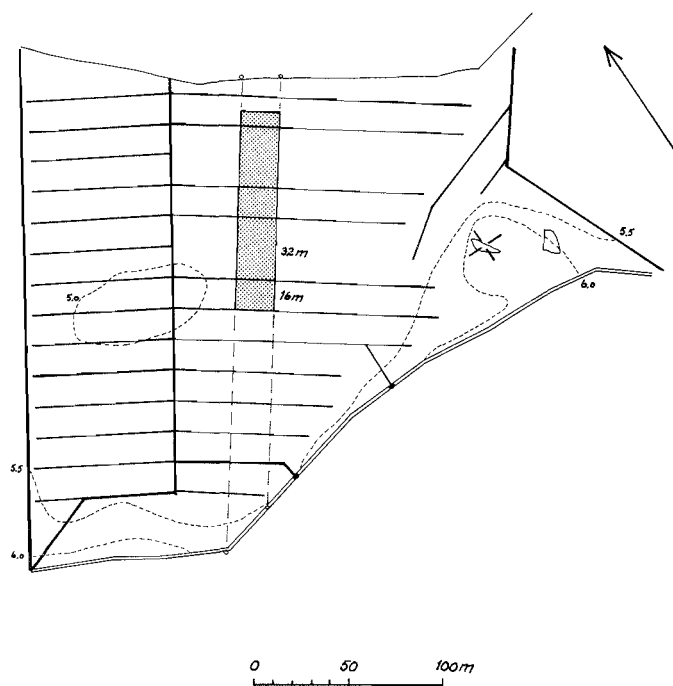

Fig. 29:1. Plan över täckdikningsförsök vid Vindö, Kalmar län. Dikesavstånd 16 och 32 m.

Markförhållanden och topografi. Försöksfältet ligger i en lutning av ca 1:1000. Matjorden utgöres av mycket mullrik mycket styv lera och alven av mycket styv lera (tabell 29:1). Genomsläppligheten enligt borrhålsmetoden är uppmätt till 0.92 m/dygn i nivån 42-120 cm, men sjunker till 0.02 m/dygn i nivån 80-280 cm. Den vertikala genomsläppligheten, uppmätt på stansade proppar i 10 cm nivåer ned till en meters djup, framgår av tabell 29:2.

Försöksfältet är lågt beläget i terrängen och vattenståndet i det öppna avloppet är ofta högt. Detta medför att grundvattenståndet inne i försöksfältet tidvis bestäms av vattenståndet i avloppet och inte av täckdikningen. Ibland är vattenståndet så högt att fältet översvämmas. I viss mån har detta påverkat försöksresultaten speciellt hos de övervintrande grödorna.

29. Vindö, Kalmar län

Tabell 29:1. Kornstorlekssammansättning och mullhalt

Nivå cm	Mull- halt	Sand	Grov- mo	Finmo	Grov- mjäla	Fin- mjäla	Ler
0- 20	14	1	1	1	7	14	62
20- 30	-	1	1	3	5	13	77
30- 50	-	0	1	5	6	12	76
50-100	-	3	5	5	4	7	76
100-150	-	1	1	2	6	9	81
150-200	-	1	1	3	5	6	84

Tabell 29:2. Vattengenomsläpplighet, m/dygn. Mätningar utförda på utstansade proppar (höjd 10 cm, diam. 7 cm).

			Djup under markytan						
0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100
1.4	3.8	1.3	2.7	0.62	1.6	0.28	0.019	0.012	0.065

Nederbörd, upptorkning och markbärighet. De redovisade nederbördssiffrorna i tabell 29:3 hänför sig till nederbördsstationen H 712 Överum, belägen ca 18 km V om försöksfältet. Stationens årsmedelnederbörd för perioden 1931-60 uppgår till 586 mm. Under de 13 år observationer över upptorkning och markbärighet utförts, har årsmedelnederbörden varit 596 mm. De 12 skördeårens medelnederbörd uppgår till 598 mm.

TABELL 29:3 VINDÖ, KALMAR LÄN
NEDERBÖRD, UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET
NEDERBÖRDSSTATION H 712 ÖVERUM

NEDERBÖRD, MM											UPPTÖRKNING OCH MARKBÄRIGHET		
ÅR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	ÅRET	GRÖDA	VÅR	HÖST
55	41	33	10	18	11	69	42	24	85	434	Höstvete	-	-
56	30	4	63	17	75	80	17	19	44	424	Havre	-	-
57	33	16	42	212	73	88	51	19	13	719	Blandsäd	-	-
58	59	53	26	66	77	29	62	49	108	732	Vall I	x	-
59	68	22	44	3	8	55	49	39	46	425	Vall II	-	-
60	15	42	32	108	139	29	99	120	85	777	Höstvete	-	-
61	23	118	67	79	43	71	36	81	50	623	Korn	-	x
62	28	30	45	68	101	60	6	41	46	535	Havre	x	-
63	24	22	100	55	129	41	45	119	16	609	Korn	-	-
64	8	25	33	56	21	44	82	28	41	369	Höstvete	-	-
65	22	14	56	67	18	73	10	113	106	573	Träda	-	-
66	54	38	76	73	12	37	64	63	68	652	Vårvete	-	-
67	67	60	14	24	110	142	65	43	69	721	Havre	-	-
68	32	80	31	113	29	31	59	107	46	665	Korn	-	-
69	52	90	3	26	92	20	25	82	28	573	Höstvete	-	-
MEDELNEDERBÖRD, H 712 ÖVERUM (1931-60)													
	32	45	50	70	67	57	53	55	51	586			

- = ingen skillnad, x = sämre upptorkning och markbärighet vid det större dikesavståndet.

Försöket är beläget inom ett ganska nederbördsfattigt område. Under försöksperioden har årsmedelnederbörden legat obetydligt över det normala. Endast två år har mer än 700 mm erhållits.

Översikten över upptorkning och markbärighet i tabell 29:3 uppvisar inte några större skillnader mellan de olika dikesavstånden. Endast vid ett tillfälle under den 13-åriga observationsperioden rapporteras påtagligt sämre markbärighet på det stora dikesavståndet vid tiden för skörd.

Dikningsintensitet och skörd

Skördens variation inom området mellan dikena kan för enskilda år studeras i tabellerna 29:4 och 29:5. De flesta åren har en skördenedsättning mellan dikena erhållits för båda dikesavstånden. Genomsnittligt för samtliga grödor uppgår den till 3-5 %. De höstsådda grödorna har reagerat positivt på ökad dikningsintensitet, medan de vårsådda grödornas reaktion går i olika riktningar. I medeltal kommer dessa utslag att ta ut varandra. Vad vallen beträffar föreligger ett klart positivt utslag för dikningen i det mindre dikesavståndet. På det stora dikesavståndet är avkastningssiffrorna ojämna och något statistiskt säkert resultat föreligger inte.

TABELL 29:4 VINDÖ, KALMAR LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 16 METER

ENSKILDA ÅR												
		HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA					RELATIVA TAL					REG KOEFF
ÅR	GRÖDA	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
55	HÖSTVETE	31.6	28.3	27.6	26.3	27.7	100	90	87	83	88	0.011959***
56	HAVRE	37.1	37.1	34.7	35.2	35.6	100	100	94	95	96	0.005598*
58	VALL	23.3	20.3	20.1	19.8	19.7	100	87	86	85	85	0.009289***
59	VALL	23.6	22.2	21.9	21.5	21.3	100	94	93	91	90	0.005687**
60	HÖSTVETE	28.2	26.3	24.7	24.4	23.8	100	93	88	87	84	0.011451***
61	KORN	34.2	31.6	31.6	31.1	32.2	100	92	92	91	94	0.006478+
62	HAVRE	36.5	33.7	36.3	37.5	36.1	100	92	99	103	99	-0.001907
63	KORN	18.5	18.3	19.0	18.7	18.3	100	99	103	101	99	-0.000404
66	VÄRVETE	33.6	34.1	35.5	35.0	35.4	100	101	106	104	105	-0.005030***
67	HAVRE	40.7	41.1	40.1	40.2	42.6	100	101	99	99	105	-0.001272
68	KORN	35.5	35.2	35.7	36.1	35.4	100	99	101	102	100	-0.000820
69	HÖSTVETE	33.8	34.2	34.6	32.7	32.0	100	101	102	97	95	0.003361+
MEDELTAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
H.GRÖDOR	3	31.2	29.6	29.0	27.8	27.8	100	95	93	89	89	0.008949***
V.GRÖDOR	7	33.7	33.0	33.3	33.4	33.7	100	98	99	99	100	0.000395
VALLAR	2	23.5	21.3	21.0	20.7	20.5	100	91	89	88	87	0.007531***
TOTALT	12	31.4	30.2	30.2	29.9	30.0	100	96	96	95	96	0.003723***

TABELL 29:5 VINDÖ, KALMAR LÄN

SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 32 METER

ENSKILDA ÅR												
ÅR	GRÖDA	HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA									MITT	REG KOEFF
		DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9		
55	HÖSTVETE	31.5	30.3	30.0	30.7	30.2	30.2	26.9	28.4	26.8	26.9	0.001107*
56	HAVRE	37.3	36.6	36.4	37.2	35.7	34.2	34.3	35.4	35.7	35.7	0.000654*
58	VALL	22.9	19.9	19.2	20.0	19.7	20.3	21.3	22.4	22.3	21.8	-0.000089
59	VALL	23.8	23.2	23.1	21.1	22.2	21.6	21.4	22.5	22.8	24.1	0.000318
60	HÖSTVETE	27.4	26.9	25.4	26.1	24.5	25.2	27.3	25.0	26.5	25.4	0.000406+
61	KORN	36.3	35.7	35.0	35.5	36.9	36.9	36.0	35.7	35.4	37.9	-0.000190
62	HAVRE	37.3	38.4	41.2	40.2	40.2	39.0	37.9	40.4	38.7	36.8	-0.000135
63	KORN	20.6	21.3	22.0	22.5	21.9	22.0	22.1	23.5	23.7	24.0	-0.000734**
66	VÄRVETE	32.7	32.4	32.6	32.2	32.2	31.6	31.9	33.3	31.9	32.9	0.000074
67	HAVRE	41.6	40.3	40.5	42.3	41.8	40.7	39.9	40.5	41.5	41.1	0.000069
68	KORN	36.9	36.4	36.7	35.5	35.7	35.5	35.5	34.7	33.9	34.2	0.000705**
69	HÖSTVETE	34.0	34.4	34.1	33.7	36.0	34.8	33.4	32.6	31.0	31.3	0.000541+
RELATIVA TAL												
55	HÖSTVETE	100	96	95	97	96	96	85	90	85	85	
56	HAVRE	100	98	98	100	96	92	92	95	96	96	
58	VALL	100	87	84	87	86	89	93	98	97	95	
59	VALL	100	97	97	89	93	91	90	95	96	101	
60	HÖSTVETE	100	98	93	95	89	92	100	91	97	93	
61	KORN	100	98	96	98	102	102	99	98	98	104	
62	HAVRE	100	103	110	108	108	105	102	108	104	99	
63	KORN	100	103	107	109	106	107	107	114	115	117	
66	VÄRVETE	100	99	100	98	98	97	98	102	98	101	
67	HAVRE	100	97	97	102	100	98	96	97	100	99	
68	KORN	100	99	99	96	97	96	96	94	92	93	
69	HÖSTVETE	100	101	100	99	106	102	98	96	91	92	
MEDELTAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG KOEFF
H.GRÖDOR	3	31.0	30.5	29.8	30.2	30.2	30.1	29.2	28.7	28.1	27.9	0.000685**
V.GRÖDOR	7	34.7	34.4	34.9	35.1	34.9	34.3	33.9	34.8	34.4	34.7	0.000064
VALLAR	2	23.4	21.6	21.2	20.6	21.0	21.0	21.4	22.5	22.6	23.0	0.000119
TOTALT	12	31.9	31.3	31.4	31.4	31.4	31.0	30.7	31.2	30.9	31.0	0.000228*
H.GRÖDOR	3	100	98	96	97	97	97	94	93	91	90	
V.GRÖDOR	7	100	99	101	101	101	99	98	100	99	100	
VALLAR	2	100	92	91	88	90	90	91	96	97	98	
TOTALT	12	100	98	98	98	98	97	96	98	97	97	

Med ledning av skördevärdena har sambandskurvor mellan dikesavstånd och avkastning beräknats och införts i fig. 29:2. En viss skördeökning har erhållits med minskat dikesavstånd. Enligt diagram 1 i denna figur har en minskning av dikesavståndet från 32 till 16 m, gett upphov till en genomsnittlig skördeökning med ca 30 ske/ha och år.

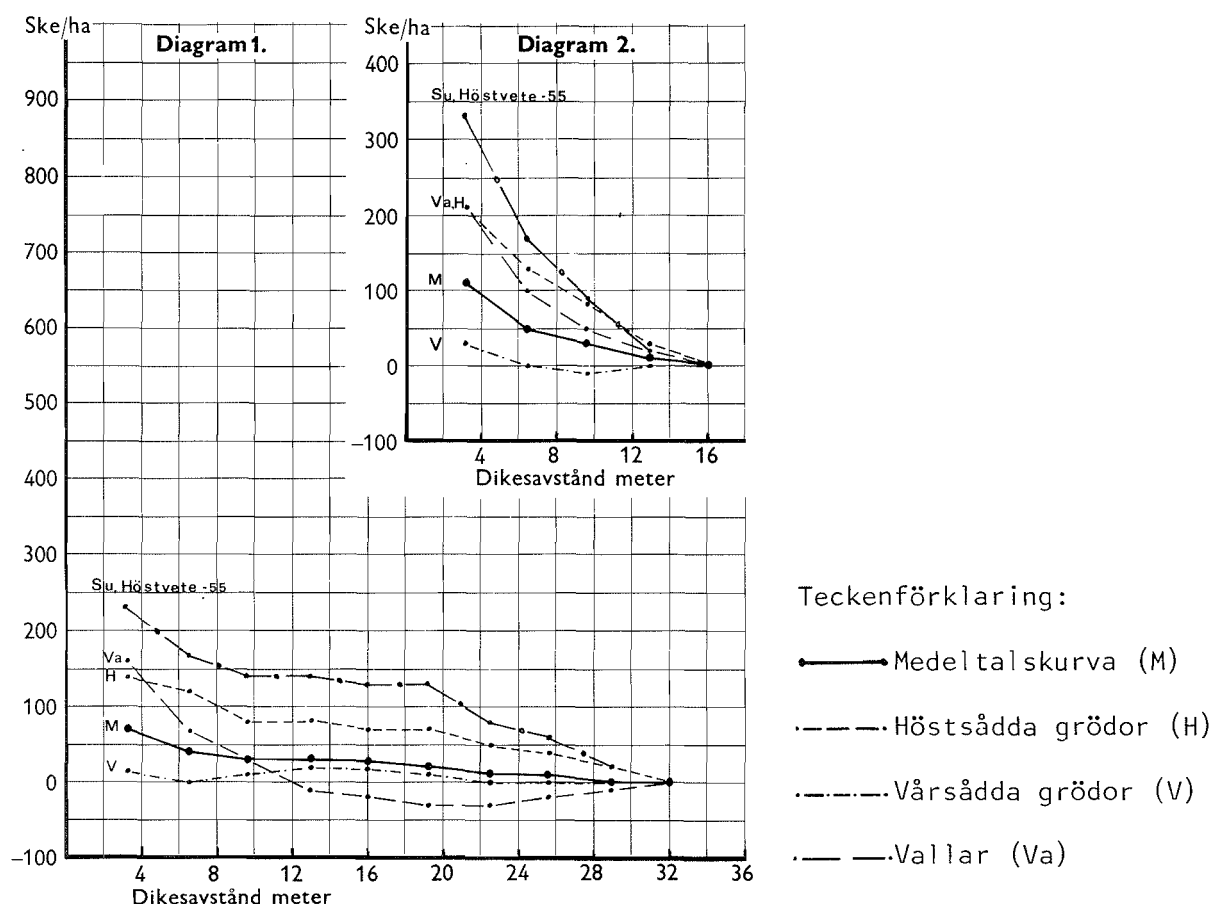

Fig. 29:2. Samband mellan dikesavstånd och avkastning. Diagram 1 har beräknats ur materialet i tabell 29:4 och diagram 2 ur materialet i tabell 29:3. Kurvorna är sammanförda till en utgångspunkt, och anger skördeförändringen vid en minskning av dikesavståndet från 32 m (diagram 1) respektive 16 m (diagram 2).

Sammanfattande synpunkter. Försöket har skördats 12 år och följts genom observationer över upptorkning och markbärighet i 13 år. Om avkastningsresultaten kan sägas att den genomsnittliga skördeökning som erhållits vid en minskning av dikesavståndet från 32 till 16 meter, är liten.

Upptorknings-, bärighets- och bruksförhållandena påverkas förutom av dikningen även av vattenståndet i avloppet, där vattnet ofta står högt. Några större skillnader i fråga om upptorkning, bärighet och bruksenskaper som skulle kunna hänföras till dikningen, har inte noterats.

Jordarten utgöres av en mycket styv lera som i matjorden är mullrik. Genomsläppligheten i profilens övre del är relativt god men under 70 centimetersnivån låg. Som tidigare nämnts står vattenståndet i avloppet vid vissa tillfällen mycket högt. När vattenståndet sedan sjunker i avloppet, är det av största vikt att även grundvattenståndet inne i fältet snabbt följer efter.

En förutsättning härför i en mark där genomsläppligheten inte är mycket hög, är ett väl fungerande dräneringssystem. När man gör överväganden beträffande erforderligt dräneringsavstånd måste man även fästa avseende vid sådana omständigheter som här antytts. Vid en sammanvägning i detta fall av kända förhållanden och data kommer man till att lämpligt dräneringsavstånd snarare ligger under än över 20 meter.

30. Lyrungs, Lye s:n, Gotlands län

Försöksfältet är beläget 42 km SO om Visby och ca 2 km SV om Lye kyrka. Lägeskoordinaterna utgör 6353950/1663500.

Försöket anlades ursprungligen för skörd enligt den äldre försöksmetodiken med parcellerna uttagna tvärs över diken. Dessa parceller gav ett mått på medelavkastningen för hela dikesavståndet. Denna skördemetod har bibehållits under hela försökstiden. Parallellt med skörd enligt denna metodik har ett bandförsök uttagits. Resultaten enligt båda metoderna kommer här att redovisas.

Försöket upptar dikesavstånden 16, 22 och 28 m med dikesdjupet 0.75 m. Enligt den äldre försöksmetodiken skördas försöket med sex upprepningar. I bandförsöket återkommer dikesavstånden i två upprepningar och med fyra samparceller av varje "försöksled". Utformningen av försöket framgår närmare av fig. 30:1.

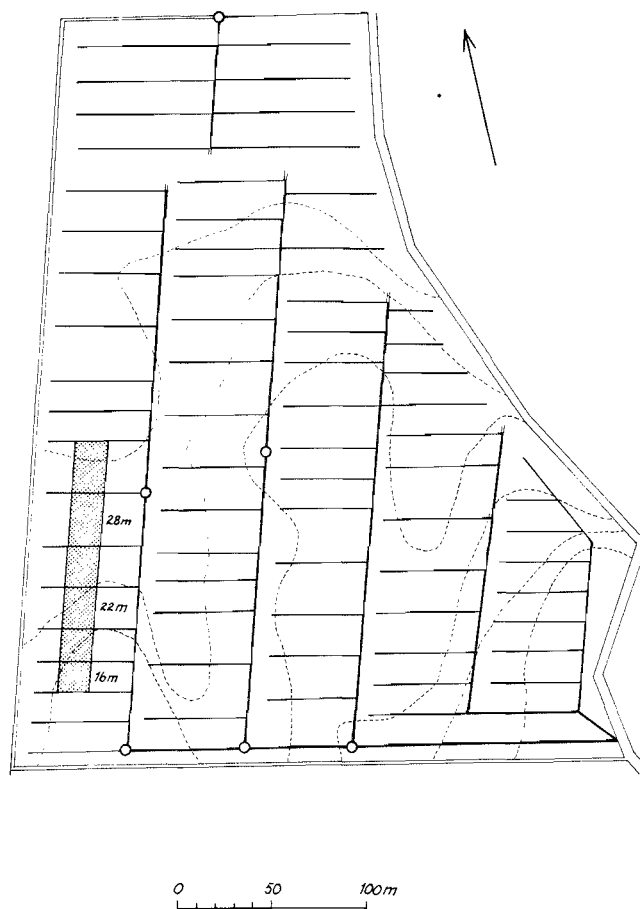

Fig. 30:1. Plan över täckdikningsförsök vid Lyrungs, Gotlands län. Dikesavstånd 16, 22 och 28 m.

Markförhållanden och topografi. Försöksfältet ligger i en lutning av ca 1:1000. Matjorden utgöres av måttligt mullhaltig lättlera och alven av mjälalättlera (tabell 30:1). De lösa jordlagren har en mäktighet på endast c:a en meter. Därunder ligger kalkberget.

Tabell 30:1. Kornstorlekssammansättning och mullhalt

Nivå cm	Mullhalt	Sand	Grovmo	Finmo	Grovmjåla	Finmjåla	Ler
0- 25	5	16	16	8	15	17	23
25- 35	1	9	9	3	24	34	20
35- 50	-	21	18	5	19	23	14
50-100	-	6	6	2	20	37	29

Markens genomsläpplighet är låg. Genomsläppligheten enligt borrhålsmetoden är uppmätt till 0.05 m/dygn i nivån 28-74 cm.

Nederbörd, upptorkning och markbärighet. De redovisade nederbördssiffrorna i tabell 30:2 hänför sig till nederbördsstationen i 707 Buttle, belägen 13 km N om försöksfältet. Stationens årsmedelnederbörd för perioden 1931-60 är 581 mm. Under de 18 år observationer över upptorkning och markbärighet utförts, utgör årsmedelnederbörden 588 mm. De 14 skördeårens medelnederbörd uppgår till 575 mm. Nederbördsmängderna under försöksperioden stämmer sålunda väl överens med det normala. Nederbördsmängderna för enskilda år varierar mellan 385 och 840 mm.

TABELL 30:2 LYRUNGS, GOTLANDS LÄN
NEDERBÖRD, UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET
NEDERBÖRDSSTATION I 707 BUTTLE

NEDERBÖRD, MM												UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET	
ÅR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	ÅRET	GRÖDA	VÅR	HÖST
51	16	15	34	41	48	9	6	51	34	406	Höstraps	-	-
52	28	92	61	42	78	58	176	87	86	840	Höstvete	-	x
53	5	40	34	50	75	82	22	52	40	545	Korn	x	-
54	27	17	27	56	65	36	48	47	74	521	Vall I	-	-
55	45	56	41	12	2	75	74	33	105	567	Höstvete	-	-
56	36	4	61	44	147	74	20	28	55	627	Vårvete	-	-
57	32	14	20	103	111	66	73	37	42	671	Korn	x	-
58	50	48	26	50	51	21	68	46	116	647	Gulärt+senap	-	-
59	51	5	19	12	14	46	38	18	55	385	Korn	-	-
60	25	69	29	106	110	102	74	90	72	772	Oljelin	-	-
61	13	52	69	42	50	40	35	67	47	498	Korn	-	-
62	52	37	30	40	81	87	15	45	32	546	Havre	-	-
63	20	8	31	46	96	53	60	62	19	520	Träda	-	-
64	6	19	14	40	36	46	74	74	74	441	Vitsenap	-	-
65	17	35	31	65	44	75	14	99	121	618	Höstvete	-	-
66	36	65	6	22	81	15	50	68	139	608	Vårkorn	-	-
67	51	93	9	4	49	114	72	44	95	687	Höstvete	-	-
68	19	78	25	102	36	28	79	69	31	612	Havre	-	-
69	29	80	13	40	144	48	45	85	13	597	Korn	x	-
70	85	7	39	98	32	38	110	141	43	714	Höstvete	-	-
MEDELNEDERBÖRD, I 707 BUTTLE (1931-60)													
	34	35	38	57	62	55	60	55	56	581			

- = ingen skillnad, x = sämre upptorkning och markbärighet vid det större dikesavståndet.

Översikten över upptorkning och markbärighet i tabell 30:2 visar inte på några stora skillnader mellan de olika dikesavstånden. Tre av de aderton observationsåren har en sämre upptorkning kunnat iakttas för de större avstånden, och ett år har låg markbärighet vid tiden för skörd noterats.

Dikningsintensitet och skörd. Försöket har skördats dels enligt den äldre försöksmetodiken dels som bandförsök. I tabell 30:3 redovisas resultat enligt den äldre försöksmetodiken med parcellerna uttagna tvärs över dikena för direkt jämförelse mellan avkastningens storlek vid olika dikningar. Utslaget har varit ganska stort i de övervintrande grödorna med skördedepressioner på 22- och 28-metersavstånden jämfört med 16-metersdikningen. De vårsådda grödorna har reagerat mindre men även här är 16-metersdikningen överlägsen de större dikesavstånden. Försöksfelet är emellertid stort och bl.a. föreligger den omständigheten att skördedepressionen på 22-meteravståndet är större än på 28-metersavståndet. Detta minskar givetvis tillförlitligheten i resultaten.

Tabell 30:3 Lyrungs, Gotlands län. Dikesavståndets inverkan på avkastningens storlek. Avkastningen anges i hundra skördeenheter per hektar (H ske/ha).

År	Gröda	Dikesavstånd			m_{diff}	Sign.
		16 m	22 m	28 m		
1952	Höstvete	40.3	+0.3	-0.6	± 0.9	-
1953	Korn	22.0	-1.6	-1.9	± 2.1	-
1954	Vall I	28.1	+0.7	+0.6	± 1.4	-
1955	Höstvete	39.1	-1.8	-3.6	± 1.4	+
1956	Vårvete	21.4	-0.1	+0.4	± 0.7	-
1959	Korn	23.3	+0.6	+0.3	± 1.9	-
1961	Korn	27.4	+1.6	+2.1	± 1.6	-
1962	Havre	22.6	-0.9	-1.2	± 1.0	-
1964	Vitsenap	20.2	-2.6	-3.4	± 1.0	+
1965	Höstvete	27.8	-10.0	-6.6	± 4.0	+
1966	Vårkorn	30.2	-3.7	-1.9	± 1.8	+
1967	Höstvete	49.4	-2.0	-0.5	± 1.4	-
1968	Havre	20.1	-1.7	-1.3	± 0.7	-
1969	Korn	27.0	-2.3	-2.4	± 1.5	-
1970	Höstvete	42.7	-4.7	-2.2	± 2.1	+
<u>Medeltal</u>						
Höstgrödor (5 år)		39.9	-3.7	-2.7	± 1.3	+
Vårgrödor (9 år)		23.8	-1.2	-1.0	± 0.5	+
Totalt (15 år)		29.4	-1.8	-1.4	± 0.3	++

Tabellerna 30:4, 30:5 och 30:6 visar avkastningsresultatet i försöket enligt bandförsökstekniken. Man kan i tabellerna studera skördens variation inom området mellan diken för enskilda år. För 16-metersavståndet gäller att det genomsnittligt inte föreligger någon skördedepression mellan diken utan i stället en viss skördestegring. På 22-metersavståndet föreligger stora skillnader mellan olika år. Vissa år redovisas en skördestegring mellan diken, andra år en skördedepression. Genomsnittligt sett resulterar detta i en skördedepression mellan diken på c:a tre procent.

För 28-metersavståndet gäller i stort sett detsamma som anförts beträffande 22-metersavståndet. Här tar emellertid utslagen ut varandra helt så att det genomsnittligt blivit samma avkastning över hela dikesavståndet.

TABELL 30:4 LYRUNGS, GOTLANDS LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 16 METER

ENSKILDA ÅR												
		HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA					RELATIVA TAL					REG KOEFF
ÅR	GRÖDA	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
51	HÖSTRAPS	32.6	33.0	33.8	34.8	35.4	100	101	104	107	109	-0.006706*
52	HÖSTVETE	39.9	44.4	45.2	44.8	44.9	100	111	113	112	113	-0.013338***
54	VALL	38.5	39.1	39.1	39.5	38.4	100	102	102	103	100	-0.001166
55	HÖSTVETE	47.1	47.7	47.1	47.0	46.5	100	101	100	100	99	0.001245
56	VÄRVETE	17.1	19.0	19.7	19.7	19.6	100	111	115	115	115	-0.007093***
59	KORN	14.4	15.7	16.4	18.5	17.1	100	109	114	128	119	-0.008789**
61	KORN	28.4	28.0	27.3	27.6	28.1	100	99	96	97	99	0.001926
62	HÄVRE	15.1	15.8	16.2	16.1	16.1	100	105	107	107	107	-0.002744+
64	VITSENAP	13.6	14.2	14.0	15.6	16.2	100	104	103	115	119	-0.005655
66	KORN	23.2	24.8	24.8	26.1	26.7	100	107	107	113	115	-0.008135**
67	HÖSTVETE	48.9	49.0	47.4	47.2	47.7	100	100	97	97	98	0.004623+
68	HÄVRE	15.4	15.7	13.3	13.4	13.7	100	102	86	87	89	0.006111**
69	KORN	22.8	22.5	21.4	21.1	21.7	100	99	94	93	95	0.004213*
70	HÖSTVETE	45.2	44.3	44.8	43.6	43.3	100	98	99	96	96	0.004153
MEDELTAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
H. GRÖDOR	5	42.7	43.7	43.7	43.5	43.6	100	102	102	102	102	-0.002030
V. GRÖDOR	8	18.8	19.5	19.1	19.8	19.9	100	104	102	105	106	-0.002556*
TOTALT	14	28.7	29.5	29.3	29.6	29.7	100	103	102	103	103	-0.002264*

TABELL 30:5 LYRUNGS, GOTLANDS LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 22 METER

ENSKILDA ÅR									
ÅR	GRÖDA	HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA						MITT	REG KOEFF
		DIKE	2	3	4	5	6		
51	HÖSTRAPS	34.8	35.7	34.1	34.8	35.2	34.8	35.0	0.000099
52	HÖSTVETE	39.4	41.9	42.6	42.9	42.5	42.9	42.7	-0.002908***
54	VALL	37.1	37.7	36.7	38.4	37.7	38.8	39.1	-0.001442
55	HÖSTVETE	39.6	39.6	40.1	39.9	39.3	39.4	39.8	0.000065
56	VÄRVETE	17.3	18.3	19.2	19.2	19.4	19.0	18.5	-0.001485**
59	KORN	18.9	17.4	17.5	16.4	16.2	15.7	15.8	0.002823*
61	KORN	29.3	27.9	27.4	27.5	26.7	27.8	28.4	0.001387+
62	HAVRE	17.2	16.4	15.8	16.2	17.0	16.6	15.9	0.000643
64	VITSENAP	15.5	14.4	12.2	12.8	13.0	13.9	15.0	0.001424
66	KORN	28.4	26.4	26.4	27.6	27.1	26.1	26.9	0.001092
67	HÖSTVETE	45.5	46.6	46.1	46.3	46.2	46.8	46.9	-0.000858+
68	HAVRE	15.0	14.2	14.1	14.4	13.7	14.1	13.9	0.000930+
69	KORN	25.3	22.4	21.5	21.4	21.2	21.4	20.9	0.003552***
70	HÖSTVETE	44.6	43.0	42.7	42.7	39.7	40.0	37.5	0.005111***
RELATIVA TAL									
51	HÖSTRAPS	100	103	98	100	101	100	101	
52	HÖSTVETE	100	106	108	109	108	109	108	
54	VALL	100	102	99	104	102	105	105	
55	HÖSTVETE	100	100	101	101	99	99	101	
56	VÄRVETE	100	106	111	111	112	110	107	
59	KORN	100	92	93	87	86	83	84	
61	KORN	100	95	94	94	91	95	97	
62	HAVRE	100	95	92	94	99	97	92	
64	VITSENAP	100	93	79	83	84	90	97	
66	KORN	100	93	93	97	95	92	95	
67	HÖSTVETE	100	102	101	102	102	103	103	
68	HAVRE	100	95	94	96	91	94	93	
69	KORN	100	89	85	85	84	85	83	
70	HÖSTVETE	100	96	96	96	89	90	84	
MEDELTAL									
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	5	6	MITT	REG KOEFF
H.GRÖDOR	5	40.8	41.4	41.1	41.3	40.6	40.8	40.4	0.000304
V.GRÖDOR	8	20.9	19.7	19.3	19.4	19.3	19.3	19.4	0.001268***
TOTALT	14	29.1	28.7	28.3	28.6	28.2	28.4	28.3	0.000729*
H.GRÖDOR	5	100	101	101	101	100	100	99	
V.GRÖDOR	8	100	94	92	93	92	92	93	
TOTALT	14	100	99	97	98	97	98	97	

TABELL 30:6 LYRUNGS, GOTLANDS LÄN

SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 28 METER

ENSKILDA ÅR		HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA										MITT	REG	KOEFF
ÅR	GRÖDA	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9				
51	HÖSTRAPS	35.8	35.0	34.2	38.6	39.0	37.6	37.6	39.2	39.2	39.8	-0.001882***		
52	HÖSTVETE	40.9	43.0	44.0	42.5	41.3	41.1	41.9	42.1	41.0	40.1	0.000454+		
54	VALL	35.2	36.7	36.5	37.4	36.7	35.7	37.0	36.4	36.9	36.0	-0.000322		
55	HÖSTVETE	35.5	34.3	34.6	34.2	33.2	32.7	32.9	33.6	33.7	33.0	0.000946***		
56	VÄRVETE	19.6	18.5	18.8	19.7	19.6	19.3	19.3	19.6	20.1	20.3	-0.000328+		
59	KORN	19.0	19.9	20.3	20.5	20.3	20.4	20.3	19.5	20.3	20.6	-0.000369		
61	KORN	29.2	30.2	30.4	30.2	30.6	30.6	30.5	30.8	30.4	30.7	-0.000480*		
62	HÄVRE	16.7	16.4	16.4	15.3	15.7	16.6	17.0	16.1	16.7	16.1	0.000049		
64	VITSENAP	19.2	18.0	17.2	15.6	18.0	18.4	18.2	19.6	20.2	20.2	-0.000492		
66	KORN	28.4	26.8	26.7	28.6	28.6	27.0	29.4	27.3	27.5	29.2	-0.000278		
67	HÖSTVETE	46.7	46.8	47.6	47.6	47.1	46.5	48.2	48.4	49.1	47.1	-0.000532+		
68	HÄVRE	15.7	14.8	14.9	13.8	13.8	14.1	14.2	13.7	13.9	14.6	0.000626**		
69	KORN	24.9	24.4	22.5	22.1	21.8	21.3	21.0	21.5	21.5	20.9	0.001665***		
70	HÖSTVETE	43.4	42.5	41.2	42.5	42.1	40.1	40.2	39.9	39.6	40.7	0.001385**		
		RELATIVA TAL												
51	HÖSTRAPS	100	98	96	108	109	105	105	109	109	111			
52	HÖSTVETE	100	105	108	104	101	100	102	103	100	98			
54	VALL	100	104	104	106	104	101	105	103	105	102			
55	HÖSTVETE	100	97	97	96	94	92	93	95	95	93			
56	VÄRVETE	100	94	96	101	100	98	98	100	103	104			
59	KORN	100	105	107	108	107	107	107	103	107	108			
61	KORN	100	103	104	103	105	105	104	105	104	105			
62	HÄVRE	100	98	98	92	94	99	102	96	100	96			
64	VITSENAP	100	94	90	81	94	96	95	102	105	105			
66	KORN	100	94	94	101	101	95	104	96	97	103			
67	HÖSTVETE	100	100	102	102	101	100	103	104	105	101			
68	HÄVRE	100	94	95	88	88	90	90	87	89	93			
69	KORN	100	98	90	89	88	86	84	86	86	84			
70	HÖSTVETE	100	98	95	98	97	92	93	92	91	94			
MEDELTAL														
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG	KOEFF	
H.GRÖDOR	5	40.5	40.3	40.4	41.1	40.5	39.6	40.2	40.6	40.5	40.1	0.000075		
V.GRÖDOR	8	21.6	21.1	20.9	20.7	21.1	21.0	21.2	21.0	21.3	21.6	0.000049		
TOTALT	14	29.3	29.1	29.0	29.2	29.1	28.7	29.1	29.1	29.3	29.2	0.000034		
H.GRÖDOR	5	100	100	100	101	100	98	99	100	100	99			
V.GRÖDOR	8	100	98	97	96	98	97	98	97	99	100			
TOTALT	14	100	99	99	100	99	98	99	99	100	100			

Med ledning av skördevärdena har sambandskurvor mellan dikesavstånd och avkastning beräknats och införts i fig. 30:2. Någon skördestegring av betydelse erhålles inte när dikesavståndet minskar under 28 meter.

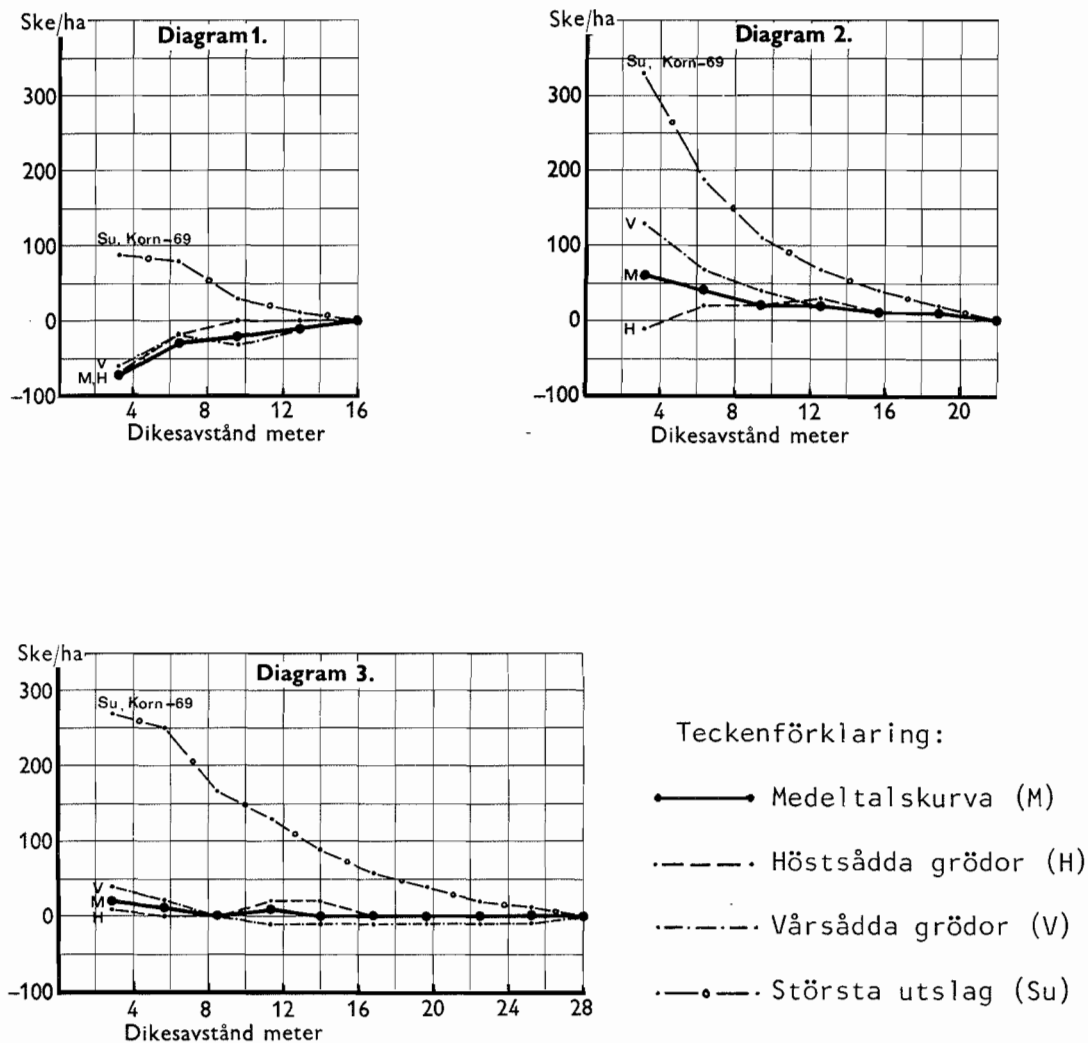

Fig. 30:2. Samband mellan dikesavstånd och avkastning. Diagram 1 har beräknats ur materialet i tabell 30:4, diagram 2 ur materialet i tabell 30:5 och diagram 3 ur materialet i tabell 30:6. Kurvorna är sammanförda till en utgångspunkt och anger skördeförändringen vid en minskning av dikesavståndet från 16 m (diagram 1), 22 m (diagram 2) respektive 28 m (diagram 3).

Sammanfattande synpunkter. Jordarten på försöksfältet utgöres av måttligt mullhaltig lättlera. De lösa jordlagren har ungefär en meters mäktighet och ligger på kalkberg. Genomsläppligheten är tämligen låg. Försöket har skördats 14 år och följts genom observationer över upptorkning och markbärighet sammanlagt 18 år. Avkastningen har följts dels genom den äldre försökstekniken med parceller tvärs över dikena som ger medelvärden för de prövade dikesavstånden dels genom bandförsökstekniken. Enligt den förra försöksmetoden skulle 16-metersdikningen i genomsnitt ge c:a 150 skördeenheter/ha och är mer än 22- och 28-metersavstånden. Enligt bandförsöksmetodiken skulle de olika dikningarna ge praktiskt taget samma avkastningsresultat.

Upptorkningen, markbärigheten och brukningsegenskaperna har i stort sett varit lika goda över hela fältet med någon överlägsenhet för 16-metersdikningen.

Mot bakgrund av försöksresultaten och övrig kunskap om försöksplatsen såsom mark, klimat och växtodling kan man i fall jämförbara med detta rekommendera ett dikesavstånd på c:a 20-25 meter. Faktorer som motiverar ett något mindre dikesavstånd finns dock. Sådana är det ringa profildjupet som endast tillåter en grund dikning, stora jordartsskillnader inom begränsade områden samt låg genomsläpplighet i kombination med småsvackiga fält med obetydlig marklutning.

31. Lövsta, Roma s:n, Gotlands län

Försöksfältet är beläget 14 km SO om Visby och 1.5 km N om Roma kyrka. Lägeskoordinaterna utgör 6382600/1658200.

Försöket utlades ursprungligen enligt den äldre försöksmetodiken med parceller som gav ett medelvärde på avkastningen för hela dikesavståndet. Redan efter ett år började man emellertid att parallellt med denna metod skörda försöket enligt bandförsökstekniken.

Försöket upptar dikesavstånden 18 och 36 m med dikesdjupet 0.80 m. I bandförsöket återkommer det större dikesavståndet i två upprepningar och det mindre i tre. Försöket har skördats med fyra samparceller av varje "försöksled" i det större dikesavståndet och sex i det mindre. Utformningen av försöket framgår närmare av fig. 31:1.

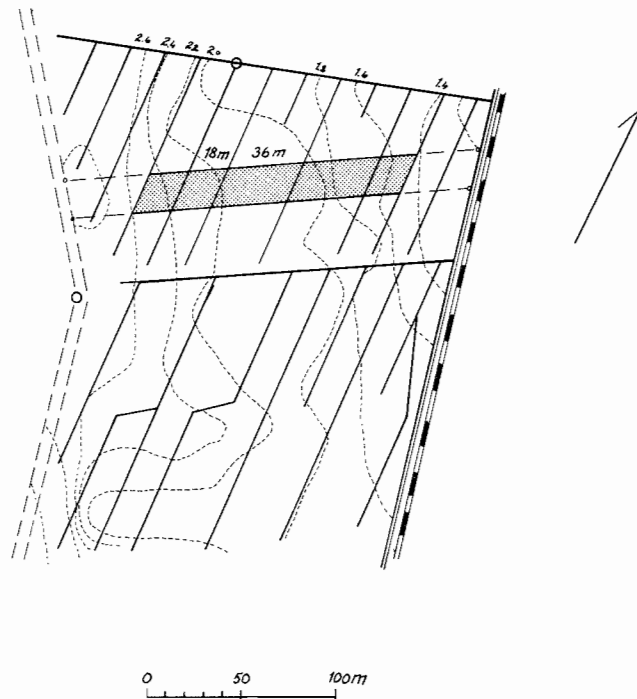

Fig. 31:1. Plan över täckdikningsförsök vid Lövsta, Gotlands län. Dikesavstånd 18 och 36 m.

Markförhållanden och topografi. Försöksfältet ligger i en lutning av c:a 7:1000. Fältet består av en ojämn morängrund som överlagras av svallat material av lerig sand. Det svallade materialet är stenfritt och har en mäktighet på mellan 20-100 centimeter inom försöksområdet. På höjderna går moränen upp emot matjorden medan det svallade materialets mäktighet i svackorna kan uppgå till en meter. Matjorden kan karakteriseras som en något mullhaltig molättlera (tabell 31:1). Materialet i alven ovanför moränen utgöres av lerig sand. Moränbotten är hårt packad och har låg genomsläpplighet. I det svallade materialet ovanför är genomsläppligheten täm-

Tabell 31:1. Kornstorlekssammansättning och mullhalt

Nivå cm	Mull- halt	Sand	Grov- mo	Finmo	Grov- mjäla	Fin- mjäla	Ler
0- 30	2	28	29	12	7	3	19
30- 60	-	42	24	9	8	2	15
60-110	-	45	16	12	9	5	13

ligen god. På grund av profilens byggnad har svårigheter förelegat att mäta genomsläpligheten. Sten i moränen omöjliggör upptagandet av acceptabla borrhål för genomsläplighetsmätningar.

Nederbörd, upptorkning och markbärighet. De redovisade nederbördssiffrorna i tabell 31:2 hänför sig till nederbördsstationen i 706 Roma, belägen c:a 2 km S om försöksfältet. Stationens årsmedelnederbörd för perioden 1931-60 utgör 561 mm. Under de 11 skördeår, då även observationer över upptorkning och markbärighet utförts, ligger årsmedelnederbörden på 540 mm. Nederbörds-mängderna under försöksperioden ligger alltså något under det normala för området. Endast en gång under försöksperioden har årsnederbörden nått upp till 700 mm.

Översikten över upptorkning och markbärighet i tabell 31:2 visar inga klara skillnader mellan de olika dikesavstånden.

TABELL 31:2 LÖVSTA, GOTLANDS LÄN
NEDERBÖRD, UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET
NEDERBÖRDSSTATION I 706 ROMA

NEDERBÖRD, MM												UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET	
ÅR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	ÅRET	GRÖDA	VÄR	HÖST
49	43	21	42	18	58	5	27	85	144	514	Vitsenap	-	-
50	55	17	22	55	19	55	84	91	72	585	Korn	-	-
51	21	28	55	21	40	7	6	71	42	434	Korn	-	-
52	31	80	22	36	73	35	172	54	86	703	Vall I	x	-
53	6	42	37	62	68	90	15	33	28	525	Vall II	-	-
54	20	17	19	59	42	36	45	47	56	434	Höstvete	-	-
55	42	51	46	9	3	85	58	35	99	525	Höstrybs	-	-
56	38	5	26	44	88	72	26	33	57	562	Höstvete	-	-
57	24	19	34	86	109	77	85	31	30	661	Vitsenap	-	-
58	40	59	24	43	44	10	60	45	110	592	Korn	-	-
59	51	6	28	14	23	49	37	12	42	400	Vall I	-	-
MEDELNEDERBÖRD, I 706 ROMA (1931-60)													
	33	34	36	55	60	53	57	53	56	561			

- = ingen skillnad, x = sämre upptorkning och markbärighet vid det större dikesavståndet.

Dikningsintensitet och skörd. Under åren 1949-52 skördades försöket enligt den äldre försöksmetodiken med parceller som gav ett medelvärde för hela dikesavståndet. Resultatet redovisas i tabell 31:3. I medeltal har 18-metersdikningen givit 220 skördeenheter per hektar högre skörd än 36-metersdikningen. Anmärkas bör att endast fyra skördeår ligger bakom dessa medelvärden.

Tabell 31:3. Lövsta, Gotlands län. Dikesavståndets inverkan på avkastningens storlek. Avkastningen anges i hundra skördeenheter per hektar (H ske/ha).

År	Gröda	Dikesavstånd		m _{diff}	Sign.
		18 m	36 m		
1949	Vitsenap	26.8	-3.6	+5.58	-
1950	Korn	25.7	-1.3	+1.60	-
1951	Korn	20.4	-0.3	+0.52	+
1952	Vall 1	14.5	-3.6	+1.82	

Medeltal:

Vårsådda					
grödor (3 år)	24.3	-2.6	+0.98	-	
Vallar (1 år)	14.5	-3.6	+1.82	+	
Totalt (4 år)	21.9	-2.2	+0.83	+	

Bandförsökstekniken ger en något annorlunda bild av dikningseffekterna. Skördens variation inom området mellan dikena kan för enskilda år studeras i tabellerna 31:4 och 31:5. Variationen är liten inom båda dikesavstånden. I medeltal rör det sig endast om några procent upp eller ned. Någon nämnvärd positiv effekt på grödan vid minskning av dikesavståndet under 36 meter kan inte utläsas i detta material.

TABELL 31:4 LÖVSTA, GOTLANDS LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 18 METER

ENSKILDA ÅR												
		HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA					RELATIVA TAL					REG KOEFF
ÅR	GRÖDA	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
51	KORN	21.4	22.6	21.8	21.3	21.6	100	106	102	100	101	0.000048
52	VALL	14.2	14.7	14.2	14.5	15.2	100	104	100	102	107	-0.000963
53	VALL	18.2	18.3	17.2	16.9	17.8	100	101	95	93	98	0.001963+
54	HÖSTVETE	34.0	34.0	34.6	33.3	33.1	100	100	102	98	97	0.001208
55	HÖSTRYBS	34.6	34.6	34.4	33.0	32.2	100	100	99	95	93	0.003527+
56	HÖSTVETE	21.8	20.5	20.9	20.1	21.6	100	94	96	92	99	0.001479
57	VITSENA	13.4	13.4	13.2	13.0	13.0	100	100	99	97	97	0.000666
58	KORN	37.0	35.6	34.5	34.8	35.1	100	96	93	94	95	0.004119+
59	VALL	9.9	11.1	11.5	11.1	10.8	100	112	116	112	109	-0.002004+
MEDELTAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
H. GRÖDOR	3	30.1	29.7	30.0	28.8	29.0	100	99	100	96	96	0.002076+
V. GRÖDOR	3	23.9	23.9	23.2	23.0	23.2	100	100	97	96	97	0.001699*
VALLAR	3	14.1	14.7	14.3	14.2	14.6	100	104	101	101	104	-0.000382
TOTALT	9	22.7	22.8	22.5	22.0	22.3	100	100	99	97	98	0.001131*

TABELL 31:5 LÖVSTA, GOTLANDS LÄN
SKÖRDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTÅND 36 METER

ENSKILDA ÅR												
		HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA										
ÅR	GRÖDA	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG KOEFF
51	KORN	20.4	21.2	21.0	21.5	20.6	21.4	21.2	21.1	20.9	20.5	-0.000054
52	VALL	12.3	13.5	13.1	13.2	14.2	14.8	14.8	14.2	13.3	13.1	-0.000297*
53	VALL	16.1	15.9	16.3	16.2	16.3	16.2	16.0	16.1	15.7	16.7	-0.000016
54	HÖSTVETE	29.8	30.6	31.3	30.4	30.7	31.0	31.1	30.1	30.1	29.4	0.000008
55	HÖSTRYBS	29.6	29.8	31.4	30.4	32.0	30.0	30.0	30.2	30.6	30.2	-0.000105
56	HÖSTVETE	16.3	17.4	17.2	17.9	17.3	17.5	17.6	16.8	16.5	17.2	-0.000073
57	VITSENAP	12.6	11.4	12.4	12.0	11.6	13.0	12.0	11.6	11.8	12.6	0.000028
58	KORN	34.4	35.5	33.6	34.2	35.4	33.6	34.6	34.7	32.2	32.3	0.000281+
59	VALL	8.5	7.9	10.5	10.2	10.2	11.3	11.4	10.0	9.6	9.1	-0.000385*
RELATIVA TAL												
51	KORN	100	104	103	105	101	105	104	103	102	100	
52	VALL	100	110	107	107	115	120	120	115	108	107	
53	VALL	100	99	101	101	101	101	99	100	98	104	
54	HÖSTVETE	100	103	105	102	103	104	104	101	101	99	
55	HÖSTRYBS	100	101	106	103	108	101	101	102	103	102	
56	HÖSTVETE	100	107	106	110	106	107	108	103	101	106	
57	VITSENAP	100	90	98	95	92	103	95	92	94	100	
58	KORN	100	103	98	99	103	98	101	101	94	94	
59	VALL	100	93	124	120	120	133	134	118	113	107	
MEDELTAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG KOEFF
H.GRÖDOR	3	25.2	25.9	26.6	26.2	26.7	26.2	26.2	25.7	25.7	25.6	-0.000059
V.GRÖDOR	3	22.5	22.7	22.3	22.6	22.5	22.7	22.6	22.5	21.6	21.8	0.000081
VALLAR	3	12.3	12.4	13.3	13.2	13.6	14.1	14.1	13.4	12.9	13.0	-0.000235**
TOTALT	9	20.0	20.4	20.8	20.7	20.9	21.0	21.0	20.5	20.1	20.1	-0.000071+
H.GRÖDOR	3	100	103	106	104	106	104	104	102	102	102	
V.GRÖDOR	3	100	101	99	100	100	101	100	100	96	97	
VALLAR	3	100	101	108	107	111	115	115	109	105	106	
TOTALT	9	100	102	104	104	105	105	105	103	101	101	

Med ledning av skördevärdena har sambandskurvor beräknats och införts i figur 31:2. Enligt diagrammen i denna figur blir avkastningen praktiskt taget oförändrad vid varje dikesavstånd under 36 meter. De försöksresultat som erhållits enligt bandförsökstekniken torde vara avsevärt säkrare än de som redovisas i tabell 31:3.

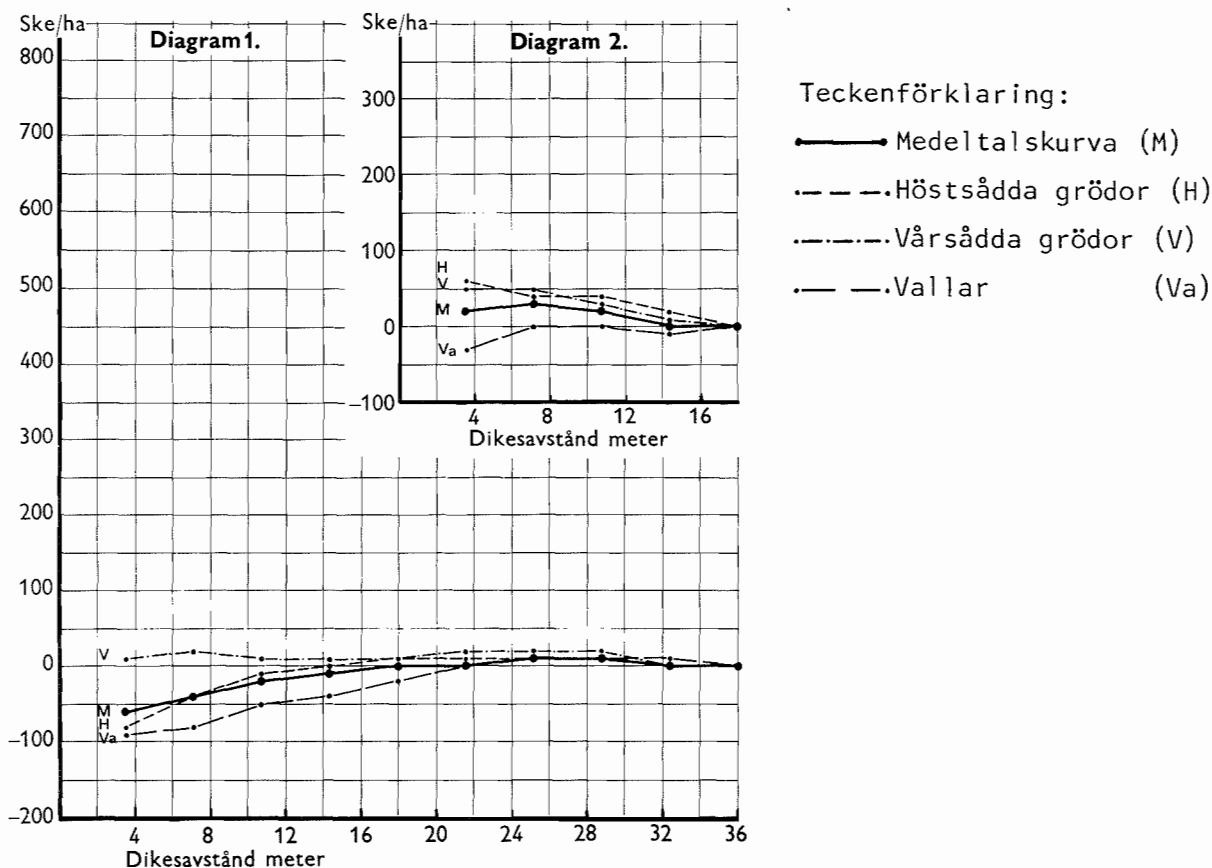

Fig. 31:2. Samband mellan dikesavstånd och avkastning. Diagram 1 har beräknats ur materialet i tabell 31:5 och diagram 2 ur materialet i tabell 31:4. Kurvorna är sammanförda till en utgångspunkt och anger skördeförändringen vid en minskning av dikesavståndet under 32 m (diagram 1) respektive 16 m (diagram 2).

Sammanfattande synpunkter. Försöket har skördats i 9 år enligt bandförsökstekniken och följts genom observationer över upptorkning och markbärighet i 11 år. De erhållna avkastningsresultaten visar att någon nämnvärd skördeökning inte står att vinna genom minskning av dikesavståndet under 36 meter.

Mot upptorknings-, markbärighets- och bruksförhållandena har inga anmärkningar riktats under försöksperioden.

Försöket är beläget på en tämligen grov jord. Det rör sig om en lerig sandgrovmojord. Genomsläppligheten har inte mätts, men genomsläpplighetsförhållandena torde vara goda. På denna mark torde 36 meters dikesavstånd ge en acceptabel dränering.

32. Svie, Alva s:n, Gotlands län

Försöksfältet är beläget 46 km S om Visby och ca 1 km NV om Alva kyrka. Lägeskoordinaterna utgör 6345800/1653500.

Försöket upptar dikesavstånden 20 och 80 m. Dikesavståndet 80 meter motsvarar ungefär den dränering man får när man endast förser fältet med stamdiken och utesluter grenledningarna. Det mindre avståndet återkommer i tre upprepningar medan det större endast förekommer en gång. Försöket har skördats som bandförsök med sex samparceller av varje "försöksled" i det mindre avståndet och två i det större. Försökets utformning framgår närmare av fig. 32:1.

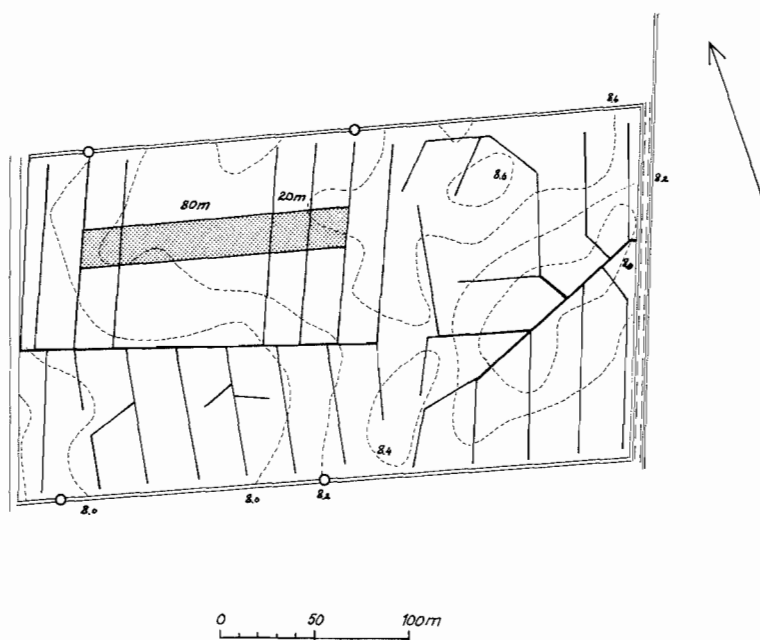

Fig. 32:1. Plan över täckdikningsförsök vid Svie, Gotlands län. Dikesavstånd 20 och 80 m.

Markförhållanden och topografi. Försöksfältet ligger i en lutning av ca 2:1000. Jordarten utgöres av lerig moränmo, något mullhaltig i matjorden (tabell 32:1). Intill 1/3 av alvjorden är sten. Genomsläppligheten kan bedömas vara god eftersom jorden är så pass grov. Några mätningar av genomsläppligheten har inte kunnat utföras på grund av stenförekomsten.

Tabell 32:1. Kornstorlekssammansättning och mullhalt

Nivå cm	Mullhalt	Sand	Grovmo	Finmo	Grovmjäla	Finmjäla	Ler
0- 25	3	27	31	10	10	5	14
25- 35	1	29	36	10	10	6	8
35-50	-	32	35	11	13	5	4
50-100	-	36	34	11	8	1	10

Nederbörd, upptorkning och markbärighet. De redovisade nederbördssiffrorna i tabell 32:2 hänför sig till nederbördsstationen i 705 Hemse, belägen ca 4 km NO om försöksfältet. Stationens årsmedelnederbörd för perioden 1931-60 uppgår till 565 mm. Under de 13 år, då observationer över upptorkning och markbärighet har utförts, har årsmedelnederbörden varit 538 mm. Under de 12 skördeåren, har nederbörden uppgått till i snitt 548 mm. Nederbörden har alltså under försöksperioden legat något under det normala. Försöksplatsen ligger i ett nederbördsfattigt område, och några särskilt nederbördsrika år har inte uppträtt under försöksperioden.

Översikten över upptorkning och markbärighet i tabell 32:2, visar att avsevärda problem med upptorkningen vid vårbruket förekommit för det större dikesavståndet under flera av försöksåren. Låg markbärighet vid tid för höstarbetena har också konstaterats.

TABELL 32:2 SVIE, GOTLANDS LÄN
NEDERBÖRD, UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET
NEDERBÖRDSSTATION I 705 HEMSE

ÅR	NEDERBÖRD, MM										ÅRET GRÖDA	UPPTORKNING OCH MARKBÄRIGHET	
	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	ÅRET		VÅR	HÖST
62	48	34	12	38	68	85	16	39	31	514	Höstvete	x	-
63	30	7	47	38	110	66	60	56	15	541	Korn	x	x
64	10	20	22	44	27	60	60	76	67	430	Korn	-	-
65	17	39	26	61	45	107	12	80	94	568	Vall 1	xx	-
66	40	48	9	24	66	19	55	65	108	556	Höstvete	-	-
67	47	63	11	7	62	99	68	31	110	649	Havre	-	-
68	12	52	21	81	34	37	59	70	29	559	Korn	-	-
69	24	74	3	40	92	40	39	68	12	467	Höstrybs	xx	-
70	64	16	35	65	46	36	99	116	40	622	Höstvete	xx	xx
71	22	16	27	40	17	36	43	41	34	421	Sockerbetor	x	-
72	17	44	15	13	94	59	35	54	19	431	Korn	-	-
73	58	23	13	64	14	90	50	69	45	512	Korn	-	-
74	2	24	78	96	16	63	133	88	95	729	Korn	-	-
MEDELNEDERBÖRD, I 705 HEMSE (1931-60)													
	32	36	37	56	61	55	59	53	52	565			

- = ingen skillnad, x = sämre, xx = avsevärt sämre upptorkning och markbärighet vid det större dikesavståndet.

Dikningsintensitet och skörd. Skördens variation inom området mellan dikena kan för enskilda år studeras i tabellerna 32:3 och 32:4. På det mindre dikesavståndet föreligger i medeltal en treprocentig skördedepression mellan dikena för de höstsådda grödorna. För de vårsådda grödorna tar utslagen ut varandra så att avkastningen i medeltal för försöksperioderna ligger på samma nivå över hela dikesavståndet. - Avkastningsresultatet från det stora dikesavståndet är ojämnare och ligger totalt sett på en något lägre nivå än 20-metersdikningen. I genomsnitt är den årliga

32. Svie, Gotlands län

avkastningen per hektar cirka ett deciton lägre. Det klaraste negativa utslaget för den extensiva dikningen har erhållits i höstvetet. Även för vårsåden föreligger vissa år starka skörde-depressioner mellan dikena men detta balanseras ut i viss mån av motsatt reaktion år 1963 när högsta avkastningen erhöles mellan dikena på 80-metersavståndet.

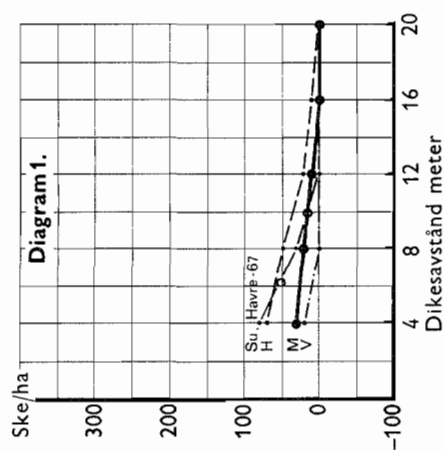
Med ledning av skördevärdena har sambandskurvor mellan dikesavstånd och avkastning beräknats och införts i figur 32:2. Kurvorna är tämligen flacka vilket skulle tyda på svag effekt av dräneringen. En minskning av dikesavståndet från 80 meter till 20 meter ger i medeltal enligt diagrammet en skördeökning på endast 50 skördeenheter per hektar och år. En jämförelse mellan medelskördarna på 20-metersavståndet och 80-metersavståndet - tabellerna 32:3 och 32:4 - visar att avkastningsnivån ligger drygt 100 skördeenheter högre på 20-metersdikningen jämfört med 80-metersdikningen.

TABELL 32:3 SVIE, GOTLANDS LÄN
SKORDENS VARIATION MELLAN DIKENA, DIKESAVSTÅND 20 METER

ENSKILDA ÅR												
		HUNDRA SKÖRDEENHETER/HA					RELATIVA TAL					REG KOEFF
ÅR	GRÖDA	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
62	HÖSTVETE	32.4	29.9	31.0	31.8	31.6	100	92	96	98	98	0.000744
63	KORN	16.2	14.0	14.5	15.2	15.6	100	86	90	94	96	0.000942
64	KORN	35.5	35.5	36.2	35.7	35.8	100	100	102	101	101	-0.000649
65	VALL	22.2	23.3	22.4	21.6	21.4	100	105	101	97	96	0.001119
66	HÖSTVETE	34.6	34.8	35.2	34.4	34.0	100	101	102	99	98	0.000289
67	HAVRE	24.8	23.8	23.2	24.0	23.9	100	96	94	97	96	0.001389+
68	KORN	41.6	43.7	43.7	44.5	42.7	100	105	105	107	103	-0.002608
69	HÖSTRYBS	41.8	43.2	40.2	40.8	41.0	100	103	96	98	98	0.002018+
70	HÖSTVETE	54.9	54.0	53.2	52.7	52.1	100	98	97	96	95	0.003519**
72	KORN	35.9	35.9	35.2	35.3	35.1	100	100	98	98	98	0.001118
73	KORN	31.6	30.0	30.3	29.8	29.9	100	95	96	94	95	0.000051*
74	KORN	57.0	57.2	58.2	57.5	57.8	100	100	102	101	101	-0.001716+
MEDELTAL												
GRÖDA	ÅR	DIKE	2	3	4	MITT	DIKE	2	3	4	MITT	
H. GRÖDOR	4	40.9	40.5	39.9	39.9	39.7	100	99	98	98	97	0.001648*
V. GRÖDOR	7	34.7	34.3	34.5	34.6	34.4	100	99	99	100	99	0.000188
TOTALT	12	35.7	35.4	35.3	35.3	35.1	100	99	99	99	98	0.000752*

TABELL 32:4 SVIE, GOTLANDS LAN
SKORDENS VARIATION MELLAN DIKENA. DIKESAVSTRÄD 80 METER

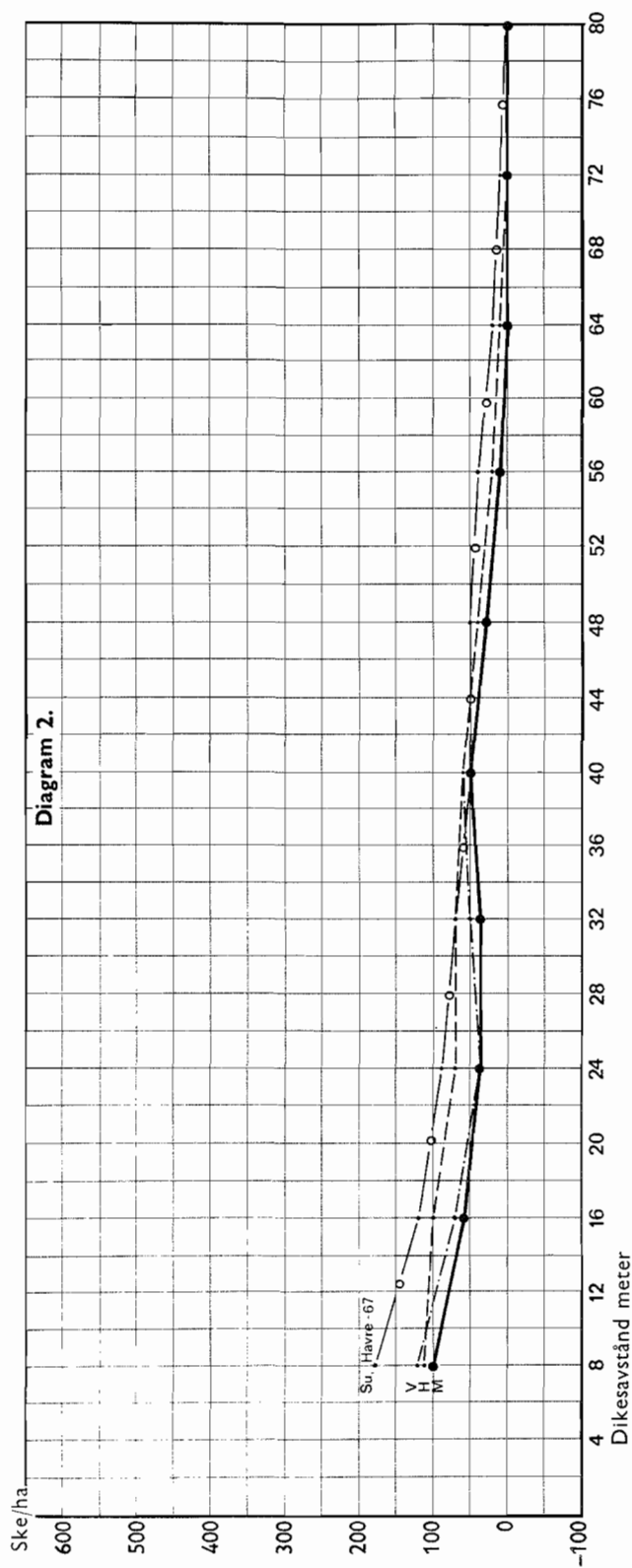
ENSKILDA ÅR												
		HUNDRA SKORDEENHETER/HA										
ÅR	GRODA	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG KOEFF
62	HÖSTVETE	31.9	29.9	30.1	29.9	30.7	30.8	29.2	30.6	30.1	30.0	0.000019
63	KORN	17.0	15.8	16.4	17.5	19.7	19.4	19.5	19.0	17.0	18.2	-0.000048+
64	KORN	34.6	34.1	33.3	33.6	34.6	32.1	31.2	31.0	33.6	33.3	0.000041+
65	VALL	18.9	18.2	18.2	17.5	20.1	19.6	18.8	19.9	20.3	20.5	-0.000031
66	HÖSTVETE	33.6	31.7	32.1	32.5	31.7	29.9	29.1	29.7	29.6	30.9	0.000064**
67	HAVRE	23.2	22.1	21.7	21.3	21.2	21.7	21.0	20.7	20.9	20.2	0.000040*
68	KORN	43.1	40.2	40.1	41.6	43.1	39.0	39.5	39.4	41.0	41.6	0.000030
69	HÖSTRYBS	40.2	41.8	40.6	41.6	39.4	38.4	39.0	40.6	42.2	42.6	0.000003
70	HÖSTVETE	52.6	53.7	52.2	52.7	53.5	52.2	51.6	51.2	50.4	50.8	0.000036*
72	KORN	34.6	33.1	34.6	34.4	33.9	31.6	30.8	31.8	32.7	32.9	0.000046*
73	KORN	29.3	27.9	28.1	27.4	29.1	25.6	25.6	24.8	27.1	27.7	0.002232*
74	KORN	56.7	57.6	55.9	59.8	56.6	56.2	55.8	56.0	56.3	57.2	0.000014
RELATIVA TAL												
62	HÖSTVETE	100	94	94	94	96	97	92	96	94	94	
63	KORN	100	93	96	103	116	114	115	112	100	107	
64	KORN	100	99	96	97	100	93	90	90	97	96	
65	VALL	100	96	96	93	106	104	99	105	107	108	
66	HÖSTVETE	100	94	96	97	94	89	87	88	88	92	
67	HAVRE	100	95	94	92	91	94	91	89	90	87	
68	KORN	100	93	93	97	100	90	92	91	95	97	
69	HÖSTRYBS	100	104	101	103	98	96	97	101	105	106	
70	HÖSTVETE	100	102	99	100	102	99	98	97	96	97	
72	KORN	100	96	100	99	98	91	89	92	95	95	
73	KORN	100	95	96	94	99	87	87	85	92	95	
74	KORN	100	102	99	105	100	99	98	99	99	101	
MEDELTAL												
GRODA	ÅR	DIKE	2	3	4	5	6	7	8	9	MITT	REG KOEFF
H.GRÖDOR	4	39.6	39.3	38.7	39.2	38.8	37.8	37.2	38.0	38.1	38.6	0.000031**
V.GRÖDOR	7	34.1	33.0	32.9	33.7	34.0	32.2	31.9	31.8	32.7	33.0	0.000025**
TOTALT	12	34.6	33.8	33.6	34.1	34.5	33.0	32.6	32.9	33.4	33.8	0.000022**
H.GRÖDOR	4	100	99	98	99	98	95	94	96	96	97	
V.GRÖDOR	7	100	97	96	99	100	94	94	93	96	97	
TOTALT	12	100	98	97	99	100	95	94	95	97	98	

Teckenförklaring:

- Medeltalskurva (M)
- - - Höstsådda grödor (H)
- · - · - Vårsådda grödor (V)
- - - Vallar (Va)
- - - Största utslag (Su)

Fig. 32:2. Samband mellan dikesavstånd och avkastning. Diagram 1 har beräknats ur materialet i tabell 32:3 och diagram 2 ur materialet i tabell 32:4. Kurvorna är sammanförda till en utgångspunkt och anger skördeförändringen vid en minskning av dikesavståndet under 20 m (diagram 1) respektive 80 m (diagram 2).

Sammanfattande synpunkter. Försöket ligger på en grov moränjord som närmast får betecknas som en lerig grovmojord. Genomsläppligheten har inte kunnat mätas på grund av stenförekomsten i marken. Våra mätmetoder kräver att jorden i det närmaste är stenfri. Genomsläppligheten torde dock vara tämligen hög. - I försöket ingår ett dikesavstånd på 20 meter och ett extremt stort avstånd, 80 meter, som närmast skall motsvara den dränering som erhålles, när man lägger enbart dräneringsstammar och utsluter grenledningarna.

Försöket har skördats 12 år och följts genom observationer över upptorkning och markbärighet under 13 år. Den högre avkastning som uppnås vid en övergång från extensiv dikning till 20-metersdikning kan enligt dessa försöksresultat uppskattas till maximalt 150 skördeenheter per hektar och år.

Upptorknings-, markbärighets- och brukningsförhållandena har inte varit tillfredsställande på den extensiva dikningen, detta trots att nederbörds-mängderna inte varit särskilt stora vid något tillfälle under försöksperioden. Vartannat år rapporteras sålunda försenad upptorkning på våren och vid något tillfälle har bärigheten varit otillfredsställande vid tiden för skörd.

Inte ens på en så grov jord som det här är fråga om kan man därför rekommendera en mycket extensiv dikning. Med tanke på hur litet det är att vinna i dräneringskostnad när man ökar dikesavståndet över 25 meter, samtidigt som man tar större risker i fråga om försenad upptorkning och markbärighet, blir rekommendationen för fält jämförbara med detta ett dikesavstånd på c:a 25 meter.

SAMMANFATTNING

Denna sammanställning upptar 10 försök för prövning av olika dikesavstånd i Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län. Nio av försöken är utformade som s.k. bandförsök på sätt som framgår av figur 1 på sidan 2. Några av försöken utlades ursprungligen enligt en äldre försöksmetodik men har senare omändrats till skörd enligt bandförsökstekniken. Ett av försöken - Lidhult - är utlagt enligt den äldre försöksmetodiken och har genomförts enligt denna metod under hela försöksperioden. Bandförsöken omfattar två - i något fall tre - dikesavstånd som återkommer i två eller tre upprepningar. Man erhåller i dessa försök en detaljerad bild av skördekurvan mellan dikena. Försöken har följts dels genom avkastningsbestämning och dels genom observationer över upptorkning och markbärighet, särskilt vid tiden för vårbrukets början och i samband med skörd och höstplöjning. Resultatet redovisas för varje enskild försöksplats. För att få en mera samlad överblick har tabell 1 sammanställts.

De fyra försöken i Jönköpings och Kronobergs län är belägna på sydsvenska högländet. Lidhult ligger på en nyodlad högmosse. Jordarten får betecknas som en oförmultnad vitmosstorv. Jordarten på Åbyförsöket är en mojord. Försöken vid Ingelstads lantbruksskola och Ryssby lantbruksskola är belägna inom moränområden med issjösediment. - Av försöken i Kalmar län ligger två på styv lerjord i kustlandet mot Östersjön, Valstad och Vindö, medan det tredje, Ekerum, återfinns på Öland. Jordarten där är en moränsand. Gotlandsförsöken ligger på lätta jordar. Vid Lyrungs rör det sig om en moränlättna som har en mäktighet på c:a en meter och underlagras av kalkberg. Jordarten vid Lövsta utgöres av en lerig svämsand på morängrund. Morängrunden är ojämnhet vilket gör att det svämmade materialets mäktighet varierar mellan 20 och 100 centimeter. Jordarten vid Svie är en lerig moränmo med stort steninnehåll.

I försöken prövas dikesavstånd mellan 12 och 40 meter. I ett av försöken - Svie där jordarten är en moränsand - ingår ett extensivt dikningsmoment. Avståndet mellan grenledningarna är här 80 meter. Detta moment motsvarar ungefär den dränering som man får när man lägger stamledningarna på ett fält och utesluter grenledningarna (stamdikning). Försöken har varit föremål för observationer över upptorkning och markbärighet mellan 11 och 18 år. Antalet skördeår är lägre och varierar mellan 9 och 15 år.

Stora skillnader föreligger beträffande nederbörds klimatet. Den västligaste nederbördsstationen som utnyttjats i denna bearbetning har en årsmedelnederbörd för perioden 1931-60 på 892 mm medan motsvarande siffra för Ekerum på Öland är 494 mm. Årsmedelnederbörden för de olika försöksplatserna under observationstiden ligger ganska nära den som gäller för jämförelseperioden 1931-60. Skillnaden i årsnederbörd mellan enskilda platser och år är mycket stor. Årsnederbörden har varierat mellan 310 och 1212 mm.

Den genomsnittliga skördenedsättningen mellan dikena är liten utom i två fall då den uppgår till 13 %. Se tabell 1! Det i området vanligen använda dikesavståndet ligger vid 18-20 meter. Skördeökningen vid en minskning av dikesavståndet från exempelvis 40 till 20 meter betalar i de flesta fall inte kostnaden för denna intensivare dikning enligt resultaten i de här redovisade försöken.

Av sammanställningen i tabell 1 framgår att anmärkningar mot det stora dikesavståndet beträffande upptorkningen på våren och markbärigheten på hösten är avgjort många flera när det gäller försöken i områdets västra

Tabell 1. Sammanställning av viktigare resultat från de undersökta försöksplatserna

Försöksplats	Län	Mark- lut- ning	Ler- halt alv	Genom- släpp- lighet	Prövade dikes- avstånd	Antal obs.	Årsmedel- nederbörd mm	Skördenedsättning mellan dikena procent ⁵⁾		Skillnad i upptorkning och markbärighet mellan de prövade dikesavstånden ⁶⁾	
								Minsta	Största	avst.	Höst
			1) %	2) m/dygn	m	3) år	4) mm	avst.	avst.	Vår	
23. Lidhult	F	2	Torv	-	12/18/24	15	927	-	-	1b, 1bb ⁷⁾	4b, 8bb
24. Åby	F	1	6	0.6	18/36	15	773	1	0	11x	3x, 1xx
25. Ingelstads	G	0	1	0.06	16/32	14	618	5	13	6x	2x, 1xx
26. Ryssby	G	2	3	0.17	32	11	706	-	2	2x	-
27. Ekerum	H	23	3	0.26	20/40	13	559	3	13	2x	1x
28. Walstad	H	14	53	0.04	18/36	12	612	0	4	2x	2x
29. Vindö	H	1	76	0.92	16/32	13	596	4	3	2x	1x
30. Lyrungs	I	1	21	0.05	16/22/28	18	588	0	0	2x, 1xx	1x
31. Lövsta	I	7	14	-	18/36	11	540	2	0	1x	0x
32. Svie	I	2	7	-	20/80	13	538	2	2	2x, 4xx	2x, 1xx

1) Vägt medeltal för nivå 20-100 cm.

2) Genomsläpplighet enligt borrhålsmetoden i nivå 60-120 cm.

3) Antalet år som försöket varit föremål för observation över upptorkning och markbärighet. Antalet skördeår är i regel färre.

4) Årsmedelnederbörden under de år försöket varit föremål för observation.

5) För samtliga skördeår genomsnittlig skördenedsättning mitt mellan dikena.

6) 3x = sämre under 3 år, 1 xx = avsevärt sämre upptorkning och markbärighet vid det större dikesavståndet under sammanlagt 1 år.

7) 1b = bärighetsproblem över hela fältet oberoende av dikesavstånd under 1 år

1bb = svåra bärighetsproblem över hela fältet oberoende av dikesavstånd under 1 år

del än i den nederbördsfattigare östra delen. Ett undantag utgör försöket vid Svie på Gotland, men där är det 80-metersavståndet som är orsak till det stora negativa utslaget. Erfarenheterna av försöket vid Svie visar att en så extensiv dikning som stamdikningen innebär, är oacceptabel i modern jordbruksdrift även på så pass grov jord som det här är fråga om och i ett så relativt nederbördsfattigt område som Gotland.

Såsom framgår av karta och detaljbeskrivning av försöksfälten har de genomgående ojämn topografi och/eller varierande och speciella jordartsförhållanden. Dräneringens effekt på skörden har i många fall skymts eller störts av detta, något som försvårar bedömningen av erforderlig dikningsintensitet. Den genomsnittliga skördenedsättningen mellan dikena har varit måttlig. Den motiverar inte en minskning av dikesavståndet under de prövade, för området normala avstånden, 18 och 20 m. I flera av försöken skulle det vara möjligt att öka dikesavstånden, om man endast behövde ta hänsyn till avkastningen. I försöken har upptorknings- och markbärighetsförhållandena vissa år varit avsevärt sämre på de större avstånden. Bland dessa försök återfinnes också försöket Svie med det extrema avståndet 80 m. Ett exempel som klart visar att avkastningsresultatet kan vara av underordnad betydelse vid val av dikningsintensitet är försöksfältet vid Åby. Ogräsproblem och svårigheter med bärningen gjorde att den del av fältet där de stora dikesavstånden var belägna, uteslöts vid potatisodlingen. I Kalmar län och på Gotland odlas vissa arealer sockerbetor. En väl fungerande dikning är här en förutsättning för att denna gröda skall kunna bärgas under nederbördsrika höstar.

Vid bedömning av erforderlig dikningsintensitet bör man alltså lägga stor vikt vid upptorknings- och markbärighetsaspekten med hänsyn till det intensiva och starkt mekaniserade jordbruk som bedrivs inom området. Om man tar in alla relevanta faktorer vid bedömning av dikningsintensiteten, kommer man fram till att ett dikesavstånd på 18-20 m i de flesta fall kan användas för att en tillfredsställande dränering skall uppnås på områdets fastmarksjordar. På grund av den växlande topografin, varierande jordarter och brutna fältgränser på en stor del av den brukade arealen fordras därutöver åtgärder i form av väl upptagna backdiken, förstärkning av dikningen i svackor och skuggiga lägen, filtersättning och ytvattenavledning för att den totala dikningseffekten skall bli fullgod.

Ett försök, Lidhult, har drivits på en organogen jord, en vitmosstorv. Försöket har utöver behövlig intensitet också belyst faktorer såsom sättnings- och bortodling vid ianspråkstagandet av mossjord.

Försöket belyser nödvändigheten av noggranna markundersökningar med prognos av sättningsförloppet. På grund av sambandet mellan avvattning och sättnings- bör grundvattensänkningen ske etappvis. Dräneringen av ytlagret bör vara relativt intensivt med hänsyn till såväl skörd som bärighet.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Andersson, S. 1955. Markfysikaliska undersökningar i odlad jord. VIII. En experimentell metod. - Grundförbättring, 8, specialnr 2.
- Beers, W.F.J. van. 1958. The auger-hole method. - Intern. Inst. Land Reclam. & Impr. Bull. 1.
- Ekström, G. 1948. Skaraborgs läns jordarter, speciellt ur dräneringssynpunkt. - Grundförbättring, 2, 179-189.
- Håkansson, A. 1954. Dräneringen och grödans övervintring. - Sv. Jordbruksforsk. Årsbok 1954. 18-31.
1960. Studier av dikesdjupets inverkan på grundvattenstånd, skördeavkastning, markens upptorkning och bärkraft. - Grundförbättring, 13, 171-292.
1961. Dräneringsförsök med olika dikesavstånd. Den använda försöksmetodiken i belysning av erhållna resultat. - Grundförbättring, 14, specialnr 4.
1969. Om dikesdjupet vid dränering av åkerjord. Resultat av fältförsök. - Grundförbättring, 22, 107-134.
- Håkansson, A., Berglund, G. och Eriksson, J. Årliga redogörelser över resultat från täckdikningsförsöksverksamheten. - Lantbrukshögskolan, Avd. för lantbrukets hydroteknik. Stenciltrycksserien.
- Johansson, S. 1944. Om jord och vatten på Lanna försöksgård. - Sv. Geol. Unders., ser. C, nr 461.
- Larsson, S. 1979. Sätidsförsök med korn och havre i Bergslagen. Rapport 78, Institutionen för växtodling, Sveriges Lantbruksuniversitet.
- Perman, O. 1946. Erfarenheter från dräneringsförsöken vid Lanna försöksgård. - Sv. Jordbruksforsk. Årsbok 1946, 28-36.
- Reeve, R.C. & Kirkham, D. 1951. Soil anisotropy and some field methods for measuring permeability. - Trans. Amer. Geophys. Union 32, 582-590.

Förteckning över utgivna häften i publikationsserien

SVERIGES LANTBRUKSUNIVERSITET, UPPSALA. INSTITUTIONEN FÖR MARKVETENSKAP, AVDELNINGEN FÖR LANTBRUKETS HYDROTEKNIK. RAPPORTER.

(Därutöver finns Stenciltrycksserien med nummerna 1-107).

- 108 Berglund, G., Håkansson, A. & Eriksson, J. 1978. Om dikningsintensiteten vid dränering av åkerjord. Resultat av fältförsök med olika dikesavstånd. IX. Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.
- 109 Bjerketorp, A. & Klingspor, P. 1978. Inventering av avrinningen inom regioner med stor jordbruksbevattning. Faktaredovisning. 1: Kalmar län.
- 110 Lundegrén, J. & Nilsson, S. 1978. Bevattningssamverkan. Förutsättningar och olika associationsformer.
- 111 Berglund, G., Ericson, A., Eriksson, J., Ingvarsson, A., Linnér, H. & Persson, L. 1978. Resultat av 1977 års fältförsök avseende täckdikning, övrig grundförbättring och bevattning.
- 112 Forsling, A. & Borgblad, M. Konflikten mellan jordbruket och naturvården i markavvattningsfrågor.
- 113 Linnér, H. 1978. Vatten- och kvävehushållningen vid bevattning av en sandjord.
- 114 Ingvarsson, A. 1978. Bevattningsförsök inom trädgårdsområdet i Norden. Sammanfattningar av försöksresultat publicerade t.o.m. 1977/78.
- 115 Ingvarsson, A. 1978. Bevattning i fältmässig trädgårdsodling - teknik och ekonomi.
- 116 Berglund, G. 1978. Frosthävningens inverkan på dräneringsledningar.
- 117 Berglund, G. 1979. De odlade jordarna i Uppsala län, deras geografiska fördelning och fördelning på jordarter.
- 118 Berglund, G., Ericson, A., Eriksson, J., Heiwall, H., Ingvarsson, A., Karlsson, S.-E., Linnér, H. & Persson, L. 1979. Resultat av 1978 års fältförsök avseende täckdikning, övrig grundförbättring och bevattning.
- 119 Valegård, A. 1980. Optimering av större ledningssystem för bevattning.
- 120 Berglund, G., Berglund, K., Ericson, A., Eriksson, J., Heiwall, H., Karlsson, I., Karlsson, S.-E. & Linnér, H. 1980. Resultat av 1979 års fältförsök avseende täckdikning, övrig grundförbättring och bevattning.
- 121 Bjerketorp, A. & Klingspor, P. 1980. Inventering av avrinningen inom regioner med stor jordbruksbevattning. Faktaredovisning 2. Kristianstads län.
- 122 Berglund, G., Håkansson, A. & Eriksson, J. 1980. Om dikningsintensiteten vid dränering av åkerjord. Resultat av fältförsök med olika dikesavstånd. III. Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län.

I denna serie publiceras forsknings- och försöksresultat vid avdelningen för lantbrukets hydroteknik, Sveriges Lantbruksuniversitet. Tidigare nummer i denna serie redovisas längst bak i rapporten och kan i mån av tillgång anskaffas från avdelningen.

This series contains reports of research and field experiments from the Division of Agricultural Hydrotechnics, Department of Soil Sciences. Earlier issues are listed at the end of the report and can be ordered - if still in stock - from the Division of Agricultural Hydrotechnics.

DISTRIBUTION:

Sveriges Lantbruksuniversitet
Avdelningen för lantbrukets hydroteknik
750 07 UPPSALA, Sweden

Tel. 018-10 20 00 ankn. 1165, 1181
